

Θεολογικά Χρονικά

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΜΑΪΟΣ 2009: Θεσσαλονίκη

Στις 20 Μαΐου του 2009, στην Αΐθουσα Τελετών του Α.Π.Θ., τὸ Τμήμα Θεολογίας τοῦ Α.Π.Θ., σὲ συνεργασία μὲ τὸν Τομέα Δογματικῆς Θεολογίας πραγματοποιήσαν Ἐπιστημονικὴ Ἡμερίδα μὲ θέμα “Ὁ θεολογικὸς διάλογος μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας”. Συμμετείχαν οἱ δύο συμπρόεδροι τοῦ ἐπισημοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Καρδινάλιος Walter Kasper καὶ Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης Ζηζιούλας, καθὼς καὶ οἱ Ἰωάννης Σπιτέρης (Ρωμαιοκαθολικὸς Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας), Δημήτριος Σαλάχας (Ρωμαιοκαθολικὸς Ἐπίσκοπος Καραβίας, Ἀθανάσιος Βλέτσης (Καθηγητὴς τοῦ Ὁρθοδόξου Ἰνστιτούτου τοῦ Μαξιμιλιανοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου), Μάξιμος Βγενόπουλος (Ἀρχιδιάκονος Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου), Γεώργιος Μαρτζέλος (Καθηγητὴς Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ.-Διευθυντὴς τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν), Δημήτριος Τσελεγγίδης (Καθηγητὴς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.), Χρυσόστομος Σαββάτος (Μητροπολίτης Μεσσηνίας), Πέτρος Βασιλειάδης (Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Θεολογίας) καὶ Χρυσόστομος Σταμούλης (Ἀν. Καθηγητὴς Α.Π.Θ.). Τὶς εἰσηγήσεις ἀκολούθησαν δύο ὠριαῖες συζητήσεις, κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ὁποίων οἱ εἰσηγητὲς ἀπάντησαν σὲ ἐρωτήσεις τοῦ

πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου. Τὰ συμπεράσματα τῶν εἰσηγήσεων εἶναι τὰ ἑξῆς:

Καρδινάλιος Walter Kasper

Κατὰ τὸν Καρδινάλιο Κάσπερ, ὁ ἀπόστολος Παῦλος, προσωπικότητα πολυπολιτισμική, συνιστᾷ τὸ κοινὸ θεμέλιο στὸ ὁποῖο στέκονται ἀπὸ κοινοῦ Ἀνατολὴ καὶ Δύση καὶ ὡς ἐκ τούτου μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει καὶ ἀποτελεῖ κλασικὸ παράδειγμα οἰκουμενικῆς ἀναζήτησης, παράδειγμα οἰκουμενικῆς ἀνοικτότητας ἀπέναντι στὸν κάθε πολιτισμὸ καὶ τὶς προκλήσεις του. Μὲ τὸν Παῦλο συντελεῖται ἡ μεγάλη ἀλλαγὴ στὴν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ, καθὼς τὴ θέση τοῦ θεοποιημένου ἀνθρώπου καταλαμβάνει ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός, ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ κέντρο τῆς ἱστορίας. Κατὰ συνέπεια ἡ Ἐκκλησία ὡς χώρος ποὺ γεμίζει ἀπὸ τὸν Χριστὸ ὀφείλει νὰ πληρῶνει τὸ σύμπαν. Τὴν ἐνότητά της ἡ Ἐκκλησία συναντᾷ στὸ μυστήριό της Θ. Εὐχαριστίας. Ἀνατολὴ καὶ Δύση ἔχουν κοινὴ ἀποστολικὴ παράδοση καὶ μοιράζονται τὰ βασικὰ δόγματα τῆς πίστεως, ἔτσι ὅπως ὀρίστηκαν στὶς οἰκουμενικὲς συνόδους τῆς πρώτης χιλιετίας. Ἡ ἀδυναμία ἄρσης τοῦ σχίσματος τοῦ 1054 ὀφείλεται στὴν ἔλλειψη κατανόησης καὶ ἀγάπης τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν. Μετὰ ἀπὸ εἴκοσι σχεδὸν αἰῶνες καὶ παρ’ ὄλες τὶς ἐνδιάμεσες ἀστοχίες τὸ πρωταρχικὸ κίνητρο καὶ ὁ

μοναδικός στόχος της οίκουμενικῆς κίνησης πρέπει νὰ παραμένει ἡ ἐντολή τοῦ Ἰησοῦ «ἵνα πάντες ἐν ὧσι» (Ἰω. 17,21) καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ ὀλοκληρωμένη ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία.

Ἐκκλησία καὶ Ῥωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία συμφωνοῦν στὴν ἀνάγκη τοῦ πρωτείου, τὸ ὁποῖο κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία ἀνήκει ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον στὸν ἐπίσκοπο Ῥώμης. Ἀνοικτό, ἐντούτοις, μένει τὸ πρόβλημα σύνδεσης τοῦ πρωτείου μὲ τὸ θέμα τῆς συνοδικότητος. Ὁ διάλογος ἔχει κάνει σημαντικὰ βήματα, μένουν, ὅμως, ἀρκετὰ ἀκόμη θέματα ἀνοικτά, τὰ ὁποῖα θὰ συζητηθοῦν στὴν ἐρχόμενη συνάντηση τῆς Κύπρου, χωρὶς βέβαια νὰ ἐλπίζει κανεὶς πὼς μποροῦν μαγικὰ καὶ αὐτόματα νὰ λυθοῦν ὅλα τὰ προβλήματα ποὺ ἀπασχολοῦν ἐδῶ καὶ αἰῶνες τίς δύο Ἐκκλησίες. Τοῦτο, ὅμως, δὲν ἀποκλείει τὴν πίστη, πὼς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ εὐλικρινῆ μετάνοια τίποτα δὲν εἶναι ἀδύνατο.

Καθηγητὴς Ἀθανάσιος Βλέτσης

Ὁ Καθηγητὴς Ἀθανάσιος Βλέτσης, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἀναδρομὴ στοὺς δρόμους τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου Ὁρθοδοξίας καὶ Ῥωμαιοκαθολικισμοῦ καὶ ἀφοῦ ὑπενθύμισε ὅτι ἡ ἐνεργοποίηση τῆς ἀγάπης μέσα ἀπὸ τὴν εὐθύνη γιὰ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου ἀποτελεῖ τὴν ἀποστολὴ τῶν Ἐκκλησιῶν, κατέληξε στὰ ἐξῆς ἑπτὰ σημεία-προτάσεις, τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ἀναγκαῖα γιὰ τὴν περαιτέρω προώθηση τοῦ διαλόγου.

1. Αφετηρία κάθε διαλόγου εἶναι ἡ αὐτογνωσία, καὶ ἡ αὐτογνωσία στὴ χριστιανικὴ παράδοση εἶναι ἀδιάλειπτα δεμένη μὲ τὴν ὁμολογία τῶν σφαλμάτων, μὲ τὴν διάθεση γιὰ μετάνοια καὶ ἀλληλο-συγχώρηση, ὡς προϋπόθεση ἐνὸς νέου ξεκινήματος τῆς ζωῆς: «πρὸ πάντων τὴν εἰς ἑαυτοῦς ἀγάπην

ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν» (Α΄ Πέτρο. 4,8).

2. Ὁ διάλογος καλλιιεργεῖται μέσα σὲ ἓνα κλίμα ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, εὐλικρινοῦς καὶ ἀνιδιοτελοῦς ἀγάπης καὶ κατανόησης. Ἡ κοινὴ προσευχὴ ὑπῆρξε πάντα μία τέτοια ἐνεργητικὴ πηγὴ ποὺ ξέρεي νὰ ἐμπιστεύεται τελικὰ τὰ προβλήματα τῆς στοὺς χορηγὸν κάθε δώρου ἀγαθοῦ: τὸν ἐν Τριάδι Θεό.

3. Ὁ διάλογος καλλιιεργεῖται μέσα ἀπὸ τὴ συγκεκριμένη στράτευση προσώπων μὲ ὄραμα καὶ φλεγόμενη καρδιά: Στὴν κατεύθυνση αὐτὴ ὁδηγοὶ μπορεῖ νὰ εἶναι τὰ μεγάλα ἀναστήματα ποὺ διακόνησαν τὸ διάλογο στὶς ἀπαρχές του. Ἐξίσου ὅμως ἀοκνη πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ μέριμνα γιὰ τὴν ἀνανέωση τῶν προσώπων μὲ τὴν προετοιμασία καὶ ἔνταξη νέων ἀνθρώπων «στὴ διακονία τῆς καταλλαγῆς».

4. Τὰ βήματα καὶ πολὺν περισσότερο πορίσματα τοῦ διαλόγου δὲν μποροῦν νὰ μένουν ὑπόθεση κάποιας κλειστῆς ὁμάδας ἐπαγγελματιῶν τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης. Ὅσο ἴσως τίποτα ἄλλο ἐπιβάλλεται νὰ γίνεϊ γνώστης καὶ μέτοχος ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ.

5. Συγκεκριμένα καὶ ἀπτὰ δείγματα ἀγάπης πρέπει νὰ συνοδεύουν τὸ θεολογικὸν διάλογο καὶ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀγκαλιάζουν ἔτσι τὸ λαὸ, ἀλλὰ καὶ νὰ δείχνουν μὲ τρόπο ὄρατὸ τὴν πρόοδο ποὺ ἐπιτελεῖται. Τέτοια μέτρα ἔχουν ἤδη ληφθεῖ, ἀπὸ τὴν ἀναγνώριση τοῦ βαπτίσματος (πρὶν ἀπὸ 2 χρόνια στὴν πόλη Magdeburg), μέχρι τὴ διευθέτηση προβλημάτων ποιμαντικῆς διακονίας, ἰδιαιτέρως σὲ μικτὰ ζευγάρια. Δὲ θὰ μπορούσε ἓνα ἐπόμενο τέτοιο βῆμα νὰ εἶναι νὰ ἐπιτραπεῖ στὰ μικτὰ ζευγάρια ἡ κοινὴ θεία εὐχαριστία, ὅπως ὑποστήριξε τελευταῖα ὁ συνάδελφος Γρηγόρης Λαρεντζάκης;

6. Ὁ διάλογος τῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι ὑπόθεση ζωῆς: δὲν ἐξαντλεῖται μόνο στὰ σημεῖα πού χωρίζουν τίς Ἐκκλησίες, οὔτε τελειώνει μὲ τὴν ἐπίτευξη ἐπιμέρους στόχων. Οἱ προτεραιότητες ἐνὸς κόσμου πού συνεχῶς ἀλλάζει θέτουν ἐνώπιόν μας νέα προβλήματα, ὅπως τὰ παρακάτω: - ἀπὸ τὴν οἰκολογία καὶ τὴν ἐξάντληση τῶν βιώσιμων πόρων - ἀπὸ τὴ βιοηθική καὶ τὴν εὐθανασία, ὡς προκλήσεις στὴ ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος τῆς ζωῆς - ἀπὸ τὴν κρίση ἀξιών, ἰδιαίτερα στὴν οἰκοδόμησι μᾶς κοινωνίας δικαίου - ἀπὸ τὴ διάδοσι μὲσων μαζικῆς καταστροφῆς - last but not least ἀπὸ τὸ χάρο τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς συναφοῦς οἰκ. μετανάστευσης.

Ἐπίσης, ὁ συγκεκριμένος ἐπίσημος θεολογικός διάλογος δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος. Ὡς ἐκ τούτου θὰ μπορούσε νὰ ξεκινήσει κανεὶς ἀπὸ δύο βασικὲς ἐπιλογές, κινήσεις καλῆς θέλησης. Νὰ ἀφαιρεθεῖ ἐκ μέρους τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἡ προσθήκη τοῦ Filioque ἀπὸ τὸ σύμβολο τῶν Δυτικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ νὰ ἀκολουθήσει ἐκ μέρους τῶν Ὁρθοδόξων ἡ ἀποκατάστασις τῆς μνημόνευσις τοῦ ὀνόματος τοῦ Πάπα στὰ Δίπτυχα (μὲ βάση καὶ τὴν ἀντίληψιν περὶ εὐχαριστιακῆς ἐκκλησιολογίας, ὅπως ἰδιαίτερα τὴν σκιαγράφησι ἢ πρότασι τοῦ Josef Ratzinger τὸ 1976). Ἡ συμβολικὴ τῶν ἀριθμῶν θὰ μπορούσε νὰ ἐπισημάνει τὸ ἔτος 2014 ὡς ἓνα τέτοιον σταθμό. Εἶναι ἔτοιμες οἱ Ἐκκλησίες γιὰ ἓνα τέτοιον βῆμα;

Ρωμαιοκαθολικός Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας, Καθηγητὴς Ἰωάννης Σπιτέρης

Θέμα τοῦ ἦταν τὸ πρωτεῖο τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης στὴν 1η χιλιετία. Σύμφωνα μὲ τὸν Ρωμαιοκαθολικὸ Ἀρχιεπίσκοπο Κερκύρας, οἱ ἱστορικὲς μελέτες μποροῦν νὰ ἀπο-

τελέσουν ἓνα εἶδος κάθαρσις καὶ νὰ βοηθήσουν στὴν ἀποβολὴ ὀρισμένων βαρῶν πού ἔχει φορτώσει τόσο τὴν Ἀνατολή ὅσο καὶ τὴ Δύση, πράγμα πού βοηθᾷ τὴ θετικὴ ἐξέλιξι τοῦ διαλόγου. Σύμφωνα πάντα μὲ τούτη τὴν καταφυγὴ στὴν ἱστορία, ἀποκαλύπτονται δύο ἐρμηνεῖς γιὰ τὴ θέση τοῦ πρωτείου στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ θέση τοῦ Βυζαντίου καὶ ἡ θέση τῆς Δύσης.

Σύμφωνα μὲ τὴν πρώτη, τὸ πρωτεῖο δὲν ἦταν ἀπλᾶ πρωτεῖο τιμῆς. Τὸ Βυζάντιο ἀνεγνώριζε ξεκάθαρα στὸν ἐπίσκοπο Ρώμης μίαν ἐξουσία καὶ ἓνα πρωτεῖο πού δὲν μπορεῖ νὰ ἐλαχιστοποιηθεῖ σ' ἓνα ἀπλὸ πρωτεῖο τιμῆς. Ἔτσι ἡ κοινωνία μὲ τὸν Ρώμη εἶχε μεγάλη σημασία, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ἀπόλυτη μοναρχικὴ ἐξουσία. Δικλείδα ἀσφαλείας ἀπέναντι σὲ ἓναν τέτοιον κίνδυνο ἀποτελοῦσε δίχως ἄλλο ὁ θεσμὸς τῆς πενταρχίας καὶ συνεπῶς τὸ γεγονός τῆς συνοδικότητος, ἡ ὁποία ἐξασφάλιζε τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐνότητα καὶ τὴν ὀρθόδοξη πίστιν.

Σύμφωνα μὲ τὴ δεύτερη, ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ σῶμα καὶ ὁ Χριστὸς ἡ κεφαλὴ τοῦ. Ἡ Ἐκκλησία, ὡς σῶμα Χριστοῦ, ἔχει μυστηριακὴ καὶ πνευματικὴ ὑπόστασι, ἀλλὰ καὶ ἱστορικὴ διάστασι. Σὲ αὐτὸ τὸ ὄργανικὸ σῶμα πρέπει νὰ ὑπάρχει μίαν κεφαλὴ ὄχι μόνο στὴ μυστικιστικὴ τῆς ὑπόστασι (ὁ Χριστὸς), ἀλλὰ καὶ στὴν ὄρατὴ τῆς διαστάσι, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Ρώμης, τὸν Vicarius Christi. Μίαν τέτοια θέση θεμελιώνεται στὸ γεγονός ὅτι ἡ Ρώμη εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Πέτρου. Ἔτσι βλέπει τὸν ἑαυτὸ τῆς ὡς «μέριμνα» γιὰ ὅλες τίς ἐκκλησίες καὶ ὡς «μητέρα» τους.

Μὲ βάση λοιπὸν τὴ γνώσι καὶ ἀξιοποίησι τούτης τῆς ἱστορίας, σήμερα, οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ θεολόγοι διακρίνουν μεταξὺ παποσύνης πού θεωρεῖται ὑπόλειμμα τοῦ

Μεσαίωνα και μεταξύ τῆς διακονίας τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, πού συνιστᾶ τὴν ἀπαραιτήτη δομὴ γιὰ τὴν πραγματικὴ καὶ οὐσιαστικὴ λειτουργία τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἀδελφικὸς διάλογος μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ὀφείλει νὰ ἀναζητήσει σὲ τί συνίσταται τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ σχετικὰ μὲ τὶς δομὲς τῆς Ἐκκλησίας του καὶ πῶς αὐτὲς πρέπει νὰ ἐξακολουθῶνται γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐκκλησίας.

*Ἀρχιδιάκονος Δρ. Μάξιμος Βγενόπουλος
(Οἴκουμενικὸ Πατριαρχεῖο)*

Ὁ Ἀρχιδιάκονος Μάξιμος Βγενόπουλος ὑποστήριξε ὅτι ἡ ὑπαρξὴ πρώτου καὶ κεφαλῆς σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο εἶναι συμβατὴ μὲ τὴν εὐχαριστιακὴ ἐκκλησιολογία τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Σύμφωνα μὲ τὴν κανονικὴ παράδοση πάντοτε ὑπῆρχε στὴν Ἐκκλησία μίᾳ κεφαλῇ καὶ ἓνα κέντρο ἐνότητας σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο, τὸ ὁποῖο ἐκφράζει τὴν ἐνότητά της. Στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία ὑπῆρξε ὁ Ρώμης, στὴν δὲ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι ἀδιαμφισβήτητα ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως-κεφαλὴ τῆς παγκοσμίου Ὁρθοδοξίας.

Ἀποδίδοντας τὸν παγκόσμιο αὐτὸ χαρακτῆρα ὡς χαρακτηριστικὸ καὶ τοῦ Ρώμης καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀναζητᾶ τὴ σύνδεση τοῦ πρωτείου μὲ τὸ συνοδικὸ σύστημα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴ θεώρησή του στὸ πλαίσιο τοῦ πρωτείου τιμῆς. Καὶ τοῦτο διότι ὁ συνοδικὸς θεσμὸς οὐδέποτε λειτουργοῦσε χωρὶς τὴν παρουσία τοῦ πρώτου. Ἐπίσης προκρίνει αὐτὴ τὴ θεώρηση ὡς αἴτημα γιὰ διάλογο μὲ δογματικὴ σημασία καὶ ὡς πρόκληση γιὰ τὴ σύγχρονη ὀρθόδοξη θεολογία. Πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση κινεῖται τὸ κείμενο τῆς Ραβέννας, πού θέτει τὸν θεσμὸ τοῦ πρώτου σὲ Τριαδολογικὴ βάση. Τὸ πρωτεῖο εἶναι θέμα πίστεως καὶ ὄχι μόνον κανονικῆς τάξεως.

*Ρωμαιοκαθολικὸς Ἐπίσκοπος Καρκαβίας,
Καθηγητὴς Δημήτριος Σαλάχας*

Σύμφωνα μὲ τὸν Ρωμαιοκαθολικὸ Ἐπίσκοπο Καρκαβίας, τὸ πρωτεῖο καὶ ἡ συνοδικότητα εἶναι θεσμοὶ ἀλληλοεξαρτώμενοι σὲ κάθε ἐπίπεδο (τοπικὸ-ἐθνικὸ-παγκόσμιο). Ἱστορικὰ στὴν 1η χιλιετία ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης ἦταν πρῶτος μεταξύ τῶν Πατριαρχῶν καὶ ἡ ἐκκλησία Ρώμης ἢ προκαθήμενη τῆς ἀγάπης. Ἐπίσης ὁ Ρώμης ἦταν πρῶτος μεταξύ τῶν ἐπισκόπων, ἀλλὰ, ὡστόσο, ὁ ρόλος του δὲν ἦταν ἀκόμη σαφής. Τὸ θέμα λοιπὸν τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ πρώτου Ρώμης ἀποτελεῖ καὶ σήμερον σημεῖο προβληματισμοῦ.

Ἐπιπλέον ὑπάρχουν διαφορὲς ὡς πρὸς τὴ θεολογικὴ θεμελίωση τοῦ πρωτείου. Ὡς ἐκ τούτου ἀκόμα καὶ ἡ συμφωνία στὴ βάση τῆς κανονικῆς καὶ ἱστορικῆς διάστασης τοῦ πρωτείου, δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ ὀδηγήσει στὴν ἄρση τοῦ συνόλου τῶν διαφορῶν, οἱ ὁποῖες θὰ συνεχίσουν νὰ παραμένουν τὸ ἀγκάθι τῆς κοινῆς προσπάθειας γιὰ τὴν ἔνωση. Ἡ Ἀνατολὴ μοιάζει ἀδύναμη νὰ παρακολουθήσει τὶς ἐξελίξεις τοῦ πρωτείου ἐντὸς τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας στὴ διάρκεια τῆς 2ης χιλιετίας. Καὶ τὸ πρόβλημα τοῦτο σχετίζεται δίχως ἄλλο μὲ τὴν ἐμμονὴ τῆς στὴ συνοδικότητα, πού φαίνεται νὰ δεσμεύει τὸν πρῶτο στὶς ἀποφάσεις τῶν συλλογικῶν ὀργάνων. Τὰ παραπάνω θέματα, ὅμως, θὰ ἐξεταστοῦν ἐνδελεχέστερα στὴν ἐπόμενη συνάντηση τῆς Κύπρου, μὲ θέμα: «Ὁ ρόλος τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης στὴν κοινωνία τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία».

Καθηγητὴς Γεώργιος Μαρτζέλος

Ὁ Καθηγητὴς Γεώργιος Μαρτζέλος ἐξέθεσε τὴν ἐκκλησιολογικὴ πρόοδο πού συντελέστηκε μὲ τὸ Κείμενο τῆς Ραβέννας,

τονίζοντας τη σημασία της συμβολής των Ὁρθοδόξων, πού προσδιορίζεται στην ἀπόλυτη σύνδεση πρωτείου καὶ συνοδικότητος. Πραγματικότητα πού ἀποτελεῖ ἐκκλησιολογική καὶ κανονική συνέπεια τῆς ὀρθόδοξης τριαδολογίας καὶ τῆς εὐχαριστιακῆς ἐκκλησιολογίας.

Ἦδη μὲ τὸ κείμενο αὐτό, πού συνεχίζει καὶ προεκτείνει τὴν ἐκκλησιολογική προβληματική τῶν κειμένων τοῦ Μονάχου (1982), τοῦ Bari (1987) καὶ τοῦ Νέου Βάλαμο (1988), τέθηκαν οἱ σταθερὲς βάσεις, γιὰ νὰ γίνει κατὰ τὴν προσεχῆ Γενική Συνέλευση τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς, πού θὰ πραγματοποιηθεῖ φέτος τὸν Ὀκτώβριο στὴν Κύπρο, τὸ ἐπόμενο μεγάλο βῆμα: νὰ ἐξετασθεῖ δηλ. ὁ ρόλος τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης ὡς «πρώτου τῆ τάξει» μεταξὺ τῶν πατριαρχῶν στὸ πλαίσιο τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωρίας κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας. Καὶ τὸ βῆμα αὐτό, ὅπως ἀντιλαμβανόμαστε, εἶναι πολὺ σημαντικό γιὰ τὴν ὑπέρβαση ἐνὸς ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα αἴτια πού προκάλεσαν τὸ σχίσμα μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἐμπόδια πού δυσχεραίνουν τὴν πορεία πρὸς ἀποκατάσταση τῆς μυστηριακῆς ἐνότητας μεταξὺ τους.

Ἐπιπρόσθετα, τὸ Κείμενο τῆς Ραβέννας ἀποτελεῖ ἀπὸ ὀρθόδοξη ἄποψη ἓνα πολὺ σημαντικό βῆμα στὸ διάλογο μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, γιατί, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, θέτει τὶς ἐκκλησιολογικὲς βάσεις γιὰ τὴ συζήτηση στὸ πλαίσιο τοῦ διαλόγου τῆς θεολογικῆς καὶ κανονικῆς νομιμότητος τῶν μονομερῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, ὅπως ἡ προσθήκη τοῦ Filioque στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, ἡ τροποποίηση τοῦ «πρωτείου τιμῆς» σὲ «πρωτεῖο ἐξουσίας» ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ κατάργηση τοῦ τίτλου «Πατριάρχου

τῆς Δύσεως», πού δὲν συνάδουν μὲ τὴν Ἐκκλησιολογία τῆς ἀρχαίας καὶ ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας.

Ἔτσι, καίτοι ὁ διάλογος ὕστερα ἀπὸ πρόταση τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ξεκίνησε τὸ 1980 ἀπὸ τὰ σημεῖα πού ἐνώνουν τὶς δύο Ἐκκλησίες, ἤδη ὀδηγεῖται κατ' ἀνάγκη μὲ ἀργὰ ἀλλὰ σταθερὰ βήματα στὴν ἐξέταση τῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Τὸ παρήγορο βέβαια ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι οἱ διαφορὲς αὐτὲς κατόπιν συμφωνίας καὶ τῶν δύο πλευρῶν ἐξετάζονται καὶ θὰ ἐξετάζονται κατὰ τὴν πορεία τοῦ διαλόγου ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς θεολογίας τῆς ἀρχαίας καὶ ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποτελεῖ δέσμευση τῶν δύο διαλεγόμενων Ἐκκλησιῶν.

Ἀνεξάρτητα ὁμως ἀπὸ τὴν πορεία καὶ τὴν ἐξέλιξη τοῦ Θεολογικοῦ αὐτοῦ Διαλόγου θὰ πρέπει νὰ τονιστεῖ ὅτι οἱ ὑπάρχουσες διαφορὲς μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν δὲν μποροῦν νὰ λυθοῦν ἔξω καὶ μακριὰ ἀπὸ τὸ πλαίσιο καὶ τὸ κλίμα τοῦ διαλόγου, πράγμα πού τονίζεται καὶ ἀπὸ τὸν ἅγιο Μᾶρκο τὸν Εὐγενικό, ὁ ὁποῖος μὲ ἀφορμὴ τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς του σημειώνει: «Ὅτε διίστανται τινες ἀλλήλων καὶ οὐ χωροῦσι πρὸς λόγους, δοκεῖ μείζων εἶναι καὶ ἢ μεταξὺ τούτων διαφορὰ: ὅτε δ' εἰς λόγους συνέλθωσι καὶ ἐκάτερον μέρος νουνεχῶς ἀκροάσῃται τὰ παρ' ἐκατέρου λεγόμενα, εὐρίσκεται πολλάκις ὀλίγη ἢ τούτων διαφορὰ».

Καθηγητῆς Δημήτριος Τσελεγγίδης

Ὁ καθηγητῆς Δ. Τσελεγγίδης μὲ ἔντονη κριτικὴ διάθεση σημείωσε πὼς στὸ κοινὸ Κείμενο ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησιολογία ἐπεκτείνεται καὶ ἐφαρμόζεται ἀνεπίτρεπτα καὶ στοὺς ἑτεροδόξους. Αὐτὸ γίνεται ἀπρο-

υπόθετα, χωρίς δηλαδή να λαμβάνονται υπόψη οι ύφιστάμενες δογματικές διαφορές, πράγμα που νομιμοποιεί έκκλησιολογικά την έτεροδοξία και την έξισώνει με την Όρθοδοξία.

Ό έκκλησιολογικός αυτός νεωτερισμός διαποτίζει όλο τó κοινό Κείμενο και έμβάλλει σέ έπιμέρους έκκλησιολογικές παραδοξότητες, οί όποίες άλλουώνουν την έως τώρα αυτοσυνειδησία τής Όρθοδοξίας. Τó κοινό Κείμενο δηλαδή φαίνεται να προϋποθέτει σαφώς ότι Όρθόδοξοι και Ρωμαιοκαθολικοί άνήκουν στή «Μία Έκκλησία» και ότι οί Ρωμαιοκαθολικοί έχουν κοινή με τούς Όρθοδόξους άποστολική πίστη, παρά την ταύτιση ουσίας και ένέργειας στό Θεό, παρά τó Filioque, παρά την έσφαλμένη δογματική διδασκαλία τους για τόν κτιστό χαρακτήρα τής άκτιστης και θεοποιού Χάριτος. Όλα τά παραπάνω, στά όποία παραμένουν σταθερά μέχρι σήμερα οί Ρωμαιοκαθολικοί, άκυρώνουν στήν πράξη τó χαρακτήρα τής Έκκλησίας ως «κοινωνίας θεώσεως», με την όντολογική σημασία τού όρου, πραγματική δηλαδή και όχι συμβολική μετοχή τού άνθρώπου στή θεία ζωή. Άκυρώνουν όμως ταυτόχρονα και τόν ουσιαστικό χαρακτήρα τών μυστηρίων της.

Ός εκ τούτου, και με βάση πάντα τή διατύπωση τού κειμένου τής Ραβέννας, μπορεί να υποστηριχθεί ότι ή βάση τού διαλόγου, θεολογικώς κρινόμενη, είναι δυστυχώς, τελείως έσφαλμένη. Και τούτο, γιατί παραμερίστηκαν θεμελιώδεις βιβλικές και πατερικές προδιαγραφές-προϋποθέσεις. Γι' αυτό και ή ουσιαστική άποτυχία τού πραγματικού Θεολογικού Διαλόγου είναι προδικασμένη. Ό Θεολογικός Διάλογος όδηγησε ήδη τή Μικτή Διεθνή Έπιτροπή σέ κατάθεση 10 κοινών Κειμένων χωρίς τις

παραπάνω προϋποθέσεις, άφοϋ σέ κανένα κοινό Κείμενο δέν γίνεται λόγος για σαφή καταδίκη τών καινοφανών δογμάτων τού Ρωμαιοκαθολικισμού, όπως λ.χ. τού Filioque. Τήν πρακτική αυτή βλέποντας με έκδηλη πνευματική άνησυχία ό μακαριστός Γέροντας π. Παΐσιος ό Άγιορείτης, παρατήρησε εύστοχα και προφητικά: «Για άλλου ξεκινήσαμε και άλλου πηγαίνουμε, χωρίς να τó καταλαβαίνουμε, όταν δέν ακολουθοϋμε τά χνάρια τών Άγίων Πατέρων».

Άπό τις άρχές τού 20ου αιώνα, με τή γνωστή Πατριαρχική Έγκύκλιο τού 1920, άρχισε να παραμερίζεται ουσιαστικά ή σύσταση τού άγίου Γρηγορίου Παλαμά προς τούς Ρωμαιοκαθολικούς και να υίοθετοϋνται άλλες προϋποθέσεις για τó Θεολογικό Διάλογο με τούς έτεροδόξους. Έτσι, έγκαινιάστηκε μία άλλη μη Πατερική πορεία, με αναπόφευκτη συνέπεια τώρα «να πηγαίνουμε άλλου, χωρίς (ίσως) να τó καταλαβαίνουμε». Τó Κείμενο τής Ραβέννας, με τή θεολογική κριτική τού όποίου άσχολήθηκε ό κ. Τσελεγγίδης, παρουσιάζει εύγλωττα τις άρνητικές συνέπειες τών έσφαλμένων προϋποθέσεων τού Θεολογικού Διαλόγου και προδιαγράφει τó ποιόν και τού έόμενου κοινού Κειμένου τόν Όκτώβριο στήν Κύπρο, έκτός και άν στό μεταξύ άλλαξουν οί προϋποθέσεις τού Διαλόγου.

Μητροπολίτης Μεσσηνίας Χρυσόστομος (Σαββάτος)

Σύμφωνα με τόν Μητροπολίτη Μεσσηνίας, ή έκδοση τού πρώτου κοινού θεολογικού κειμένου, στό Μόναχο τó 1982, δημιούργησε μία θετική αίσθηση ότι είναι δυνατή ή λειτουργία τού τριπτύχου: Άγία Τριάς-Έκκλησία-Εϋχαριστία, προκειμέ-

νου να αποτελέσει τη βάση των δύο εκκλησιών για την πορεία του θεολογικού διαλόγου. Η αισιοδοξία όμως αυτή υποχώρησε γρήγορα, καθώς αποδείχθηκε ότι τα συγκεκριμένα κείμενα, τα τρία πρώτα κείμενα του διαλόγου, δεν είχαν απήχηση στη ζωή της Έκκλησίας.

Η διαπίστωση αυτή οδήγησε για μία ακόμη φορά στην αναζήτηση των λόγων που οδηγούν στην αδυναμία αποδοχής (reception) των συγκεκριμένων κειμένων και στην παράλληλη προσπάθεια προτάσεων υπέρβασής τους. Σύμφωνα με τον Μητροπολίτη Χρυσόστομο, οι αιτίες τούτης της προβληματικής πρακτικής είναι οι εξής:

1. Αδυναμία συμφωνίας εάν τα κοινά κείμενα είναι κείμενα εργασίας ή δοκίμια θεολογικά που εξαντλούν την ορθόδοξη ή την ρωμαιοκαθολική διδασκαλία για το συγκεκριμένο θέμα.

2. Αδυναμία συμφωνίας για το χαρακτήρα του διαλόγου. Είναι διάλογος μεταξύ θεολόγων ή διάλογος της Έκκλησίας. Αν υποθεθεί ότι τα κείμενα αφορούν τις εκκλησίες, τότε αυτά πρέπει να φτάσουν στο λαό και να γίνουν κτήμα του.

3. Αδυναμία υπέρβασης των δομικών διακρίσεων των δύο Εκκλησιών, που αποτελούν και το βαθύτερο πυρήνα της ύπαρξής τους.

Έν τέλει, ή οποια πορεία του διαλόγου, προκειμένου να έχει κάποιον λόγο ύπαρξης και να αποφύγει τις δυσκολίες του παρελθόντος, θα πρέπει να είναι πορεία με χαρακτηριστικά αξιοπρέπειας, ειλικρίνειας και τιμότητας.

Καθηγητής Πέτρος Βασιλειάδης, Πρόεδρος του Τμήματος Θεολογίας

Η Β' Βατικανή Σύνοδος αποτέλεσε σταθμό της κορύφωσης των εκκλησιολογικών συζητήσεων σε διαχριστιανικό επί-

πεδο. Στη σύνοδο αυτή υπήρξε η αγωνία του επαναπροσδιορισμού της εκκλησιαστικής ταυτότητας της δυτικής χριστιανότητας, με ένδεικτικό στοιχείο αυτής της ατμόσφαιρας το κυρίαρχο σύνθημα: «Η Εύχαριστία κάνει την Έκκλησία».

Ός εκ τούτου βάση προσέγγισης του διαλόγου αποτελεί κατεξοχήν η εύχρηστική κατανόηση της Έκκλησίας. Άλλωστε η Εύχαριστία ως κατεξοχήν κοινωνία αποτελεί τη μοναδική έκφραση ενότητας της Έκκλησίας.

Συνεπώς, τα κριτήρια του θεολογικού διαλόγου της αλήθειας δεν μπορούν να βασίζονται ούτε στην κανονική παράδοση, που φυσιολογικά διαμορφώθηκε στις δύο Εκκλησίες, ούτε στην αντιρροπητική τους παράδοση, ούτε τέλος στη βιβλική εξηγητική παράδοση της κάθε διαλεγόμενης Έκκλησίας. Και τούτο διότι μόνον η πιστότητα στην αυθεντική Αποστολική Παράδοση, με άλλα λόγια ή αυθεντική εκκλησιολογία, μπορεί να τεθεί ως βάση και κριτήριο του διαλόγου της αλήθειας.

Βέβαια, ή εκκλησιολογική αυτοσυνειδησία των Εκκλησιών αναζητείται στις μεταγενέστερες εκφράσεις της και ελάχιστα έως και μηδενικά στα κείμενα της Κ.Δ., τα οποία και αποτελούν τον άκρογωνιαίο λίθο της κάθε εκκλησιολογίας.

Πράγμα που συνιστά δίχως άλλο ένα από τα βασικά ελλείμματα του διαλόγου, που στις περισσότερες των περιπτώσεων μένει εγκλωβισμένος στο παρελθόν και την παραδοσιαρχία. Ός αποτέλεσμα άμεσο προβάλλει κυρίως για την Ορθόδοξη Εκκλησία ή απουσία διαλόγου της με τη νεωτερικότητα και ή συνακόλουθη ανάπτυξη του φαινομένου της αντιδυτικότητας.

Έν τέλει, προκειμένου να οδηγηθούν οι Έκκλησίες σε ένα γόνιμο και ουσιαστικό

διάλογο, θα πρέπει να λάβουν σοβαρά υπόψη τους τὰ ἑξῆς: Ὁ διάλογος τῆς ἀληθείας εἶναι κατ' ἀρχὴν ἔκφραση πνευματικότητας. Στὸ διάλογο τῆς ἀληθείας προσέρχεται κανεὶς ὄχι μὲ πνεῦμα ἀλαζονείας ἀλλὰ μὲ πνεῦμα ταπεινώσεως καὶ φόβου Θεοῦ. Στὸ διάλογο πηγαίνουμε ὄχι γιὰ νὰ ὁμολογήσουμε τὴν Ὁρθοδοξία μας, ἀλλὰ γιὰ νὰ συνδράμουμε συνεργικὰ στὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Στὸ διάλογο ἀπαιτεῖται ἀποφασιστικότητα, ἀπὸ μέρους τῶν κατὰ τόπους Αὐτοκέφαλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ παράλληλα καὶ ἐνημέρωση τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, στὸν Ὁρθόδοξο κόσμο τὸ οὐσιαστικὸ αὐτὸ στοιχεῖο τῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας ἔχει ἀφεθεῖ στὰ ἀκραῖα στοιχεῖα (καὶ ἀσθενέστερα μέλη, κατὰ μία ἐπιτυχή ἔκφραση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου), μὲ ἀποτέλεσμα ὄχι τὴν ἐνημέρωση ἀλλὰ τὴν παρα-πληροφόρηση τῶν πιστῶν. Τέλος, ὁ διάλογος εἶναι διάλογος ἀληθείας, δὲν ἀποβλέπει στὸ συμβιβασμὸ ἑτερόκλητων θέσεων. Ἡ ἀποτυχία τῆς περιβόητης συνόδου Φεράρας-Φλωρεντίας ἀποτελεῖ σήμερα παράδειγμα πρὸς ἀποφυγή.

Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης Ζηζιούλας

Σύμφωνα μὲ τὸν Μητροπολίτη Περγάμου, ὁ διάλογος Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν ἀποτελεῖ κεφάλαιο τῆς σύγχρονης ἱστορίας. Συνεπῶς οἱ ὅποιοσδήποτε ἀντιδράσεις πρέπει νὰ κατανοοῦνται στὸ πλαίσιο τῆς προσδοκίας τῆς ἐνότητας ποῦ ἀποτελεῖ μέρημα τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ σχίσμα δὲν εἶναι μία οὐδέτερη πραγματικότητα ἀλλὰ ἓνα δραματικὸ γεγονός, τὸ ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία βίωσε ἤδη ἀπὸ τὴν

ἐποχὴ τοῦ Εὐαγγελίου. Τὰ παλαιὰ σχίσματα, ὁμως, θεραπτεύτηκαν, πράγμα ποῦ δὲν συμβαίνει καὶ μὲ τὸ σχίσμα τοῦ 1054. Ἔτσι μοιάζει σήμερα ὁ ἀγώνας γιὰ ἐνότητα νὰ εἶναι ἀγώνας γιὰ τὸ ἀδύνατο. Ἡ μεγαλύτερη εὐθύνη αὐτοῦ τοῦ σχίσματος βαραίνει τῇ Ρώμῃ, ἡ ὁποία μὲ τὴ θεολογία τοῦ πρωτείου, ἀλλὰ καὶ τὴν εἴσοδο στὴν ἱστορία τοῦ φαινομένου τῆς Οὐνίας ἀπέκλειε στὸ παρελθὸν κάθε δυνατότητα κοινωνίας.

Παρ' ὅλα αὐτά, μεταπολεμικὰ ἡ συνάντηση τῶν Ὁρθοδόξων μὲ τὴ Δύση στὸ πλαίσιο τῆς Οἰκουμενικῆς Κίνησης ἔδωσε νέα ὄθηση καὶ νέες προοπτικὲς σ' αὐτὸ ποῦ στὸ παρελθὸν φάνταζε ἀδύνατο. Ἔτσι διαπιστώνεται ὅτι Ὁρθόδοξοι καὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἔχουν περισσότερα κοινὰ ἀπ' ὅτι ἔχουν μὲ τοὺς Προτεστάντες. Παρ' ὅλα αὐτά οἱ φοβίες καὶ οἱ καχυποψίες γιὰ ὑποταγὴ τῶν Ὁρθοδόξων στὸν πάπα διέβαλαν τὸ διάλογο καὶ μεγέθυναν τὴ ρήξη.

Ἡ Ὁρθοδοξία διαθέτει ἰσχυρὲς θεολογικὲς δυνάμεις γιὰ νὰ ἀνταπεξέλθει στὸ διάλογο. Πράγμα ποῦ ἐπιβεβαιώνεται μὲ τὴν παρατήρηση τῆς ἐπιρροῆς τῆς σύγχρονης Ὁρθόδοξης θεολογίας στὴ σύγχρονη θεολογία τῆς Δύσης. Ὅποιος πιστεύει στὴν ἀλήθεια δὲν φοβᾶται νὰ διαλεχτεῖ γι' αὐτήν. Ἡ ἀλήθεια δὲν φοβᾶται τὸ διάλογο.

Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ οὐσιαστικὰ βήματα ποῦ ἔχουν ἤδη γίνει, Ὁρθόδοξοι καὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ δὲν συμπίπτουν, ὑπάρχουν πολλὰ ἀκόμη νὰ γίνουν (παπικὸ πρωτεῖο, προσηλυτισμός). Ἐντούτοις ἡ στροφὴ ἔχει ἤδη γίνει. Οἱ Ἐκκλησίες ἔχουν τὴν εὐθύνη νὰ δημιουργήσουν σχέσεις ἐμπιστοσύνης καὶ σεβασμοῦ, προκειμένου νὰ προωθηθεῖ ὁ διάλογος, ὁ ὁποῖος ἐν τέλει ἀνήκει στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἄρνηση τοῦ διαλόγου ἀποτελεῖ ἔγκλημα καὶ ἡ ἀποδοχὴ του δυνατότητα κοινωνίας καὶ ἀγάπης.

Τὴν ἔνωση κάνει ἡ Ἐκκλησία καὶ ὄχι οἱ θεολογικοὶ διάλογοι.

Καθ. Χρυσόστομος Σταμούλης

ΙΟΥΛΙΟΣ 2009: Λυών, Γαλλία

*Ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος στὴ ἸΓ' Γενικὴ Συνέλευση
τοῦ Συμβουλίου τῶν Εὐρωπαϊκῶν
Ἐκκλησιῶν*

Μὲ ἐπιτυχία ολοκληρώθηκαν οἱ ἐργασίες τῆς ἸΓ' Γενικῆς Συνέλευσης τοῦ Συμβουλίου τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (ΚΕΚ) στὴ Λυών τῆς Γαλλίας, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε ἀπὸ 15 ἕως καὶ 21 Ἰουλίου 2009, μὲ θέμα: «Κληθέντες ἐν μιᾷ ἐλπίδι εἰς Χριστόν» (Ἐφ. 4:4-5).

Ἡ Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σὲ ἀγαστὴ συνεργασία καὶ μὲ τὶς ἄλλες Ἀντιπροσωπεῖες τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, εἶχε μίᾳ δυναμικῇ παρουσία τόσο στὴν Ὀλομέλεια τῆς Συνελεύσεως ὅσο καὶ στὶς Ὀμάδες Ἐργασίας. Ἐπικεφαλῆς τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἦταν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος. Ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ἀχαΐας κ. Ἀθανάσιος, Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Ε.Ε. καὶ μέλος τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴ Συνέλευση τῆς Λυών, ἔλαβε μέρος στὶς ἐργασίες τῆς Ἐπιτροπῆς Διαπιστευτηρίων καὶ ἐξελέγη γιὰ δευτέρη φορὰ ὡς μέλος τῆς νέας Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΕΚ, μαζί μὲ τὴ Λέκτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Μαρίνα Κολοβοπούλου, γιὰ νὰ ἐκπροσωπήσουν καὶ οἱ δύο τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος ἔκανε οὐσιαστικὰ παρεμβάσεις σὲ διάφορες στιγμὲς τῆς Συνέλευσης, ἐνῶ ὁ Θεοφιλέ-

στατος Ἐπίσκοπος Θερμοπυλῶν κ. Ἰωάννης συμμετεῖχε στὶς ἐργασίες τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ ΚΕΚ.

Ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος π. Ἀδαμάντιος Αὐγουστίδης, Λέκτορας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, προσκλήθηκε καὶ ἔκανε μίᾳ ἐνδιαφέρουσα θεολογικὴ εἰσήγηση στὴν Ὀλομέλεια τῆς Συνελεύσεως. Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης π. Γαβριὴλ Παπανικολάου, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, συντόνισε τὴν Ὀμάδα Ἐργασίας μὲ θέμα «Ἐλπίδα γιὰ Δικαιοσύνη-ἢ προστασία τῶν μεταναστῶν στὴν Εὐρώπη τὸν 21ο αἰῶνα». Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐν λόγω Ὀμάδας ὁ π. Γαβριὴλ Παπανικολάου εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ παρουσιάσει τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ΜΚΟ «Ἀλληλεγγύη», ἀλλὰ καὶ τὸ καλαίσθητο ἐνημερωτικὸ φυλλάδιο, σχετικὸ μὲ τὸ θέμα τῶν μεταναστῶν, ποῦ ἐκτυπώθηκε ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς Συνελεύσεως. Ὁ π. Γαβριὴλ Παπανικολάου συμμετέσχε ἐπίσης καὶ στὶς ἐργασίες τῆς Ἐπιτροπῆς ποῦ ἐτοίμασε τὸ τελικὸ κείμενο τοῦ Μηνύματος ποῦ δημοσίευσε ἡ Συνέλευση.

Τὸν συντονισμὸ τῆς Ὀμάδας Ἐργασίας, ἡ ὁποία εἶχε ὡς κεντρικὸ θέμα «Μαρτυρία καὶ Ὑπευθυνότητα», εἶχε ἡ κ. Αἰκατερίνη Καρκαλᾶ-Ζορμπᾶ, μέλος τῆς προηγούμενης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΕΚ καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς «Ἐκκλησία καὶ Κοινωνία». Ἡ κ. Καρκαλᾶ συμμετεῖχε ἐπίσης στὶς ἐργασίες τῆς Ἐπιτροπῆς Προγραμματικῆς Σχεδιασμῶ τοῦ ΚΕΚ, ἡ ὁποία συντάξε τὸ πλαίσιο δράσεως τοῦ Συμβουλίου γιὰ τὰ ἐπόμενα χρόνια.

Σημαντικὴ ἦταν καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ Πανοσιολογιώτατου Ἀρχιμανδριτοῦ π. Ἰγνα-

τίου Σωτηριάδη, Συμβούλου τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στήν Ε.Ε., στίς ἐργασίες τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξονομασμοῦ, ἡ ὁποία ἐξελέξε τὰ 40 μέλη τῆς νέας Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀλλά καί τὰ 15 μέλη τῆς νέας Ὁμάδας Ἐργασίας πού θά εἶναι ὑπεύθυνη γιά τήν ἀναθεώρηση τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ ΚΕΚ ὡς τὸ 2013. Μέλος αὐτῆς τῆς νέας Ὁμάδας ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐξελέγη ἡ κ. Αἰκατερίνη Καρκαλά-Ζορμπά.

Ἡ νέα Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ γιά τὰ ἐπόμενα τέσσερα χρόνια (μέχρι τὸ 2013) θά συνέλθει γιά πρώτη φορά κατὰ τὴ θητεία της ἀπὸ 16 μέχρι 19 Ἰανουαρίου 2010. Πρῶτο θέμα στήν ἀτζέντα τῶν ἐργασιῶν της θά εἶναι ἡ ἐκλογή νέου Προεδρείου, ἀλλὰ καί τῶν νέων μελῶν τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν καί Ὁμάδων Ἐργασίας τοῦ ΚΕΚ.

*Ἀνακοινωθὲν
τῆς Γενικῆς Συνδιάσκεψης
τῆς ΚΕΚ πρὸς τίς Ἐκκλησίες-μέλη*

Ἡμεῖς, οἱ 306 ἀντιπρόσωποι διαφόρων ἐν Εὐρώπῃ Ἐκκλησιῶν, συνελθόντες ἐν τῇ ἱστορικῇ πόλει τῶν Λουγδούνων Γαλλίας μεταξὺ 15ης καί 21ης Ἰουλίου 2009 ὑπὸ τὸ γενικὸν θέμα: «Κεκλημένοι ἐν μιᾷ ἐλπίδι εἰς Χριστόν» ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς 13ης Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (ΚΕΚ) καί τῆς 50ῆς ἐπετείου τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ, ἀπευθύνομεν τὸ παρὸν μήνυμα πρὸς ἀπάσας τὰς Ἐκκλησίας-μέλη τῆς ἡμετέρας διαχριστιανικῆς κινήσεως καί πρὸς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην.

Μία ἐλπίς εἰς Χριστόν

Ὡς Χριστιανοὶ τολμῶμεν νὰ ἐλπίζωμεν. Ὡς βεβαίῳ ἢ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή,

πίστις εἶναι ἡ τῶν ἐλπιζομένων ὑπόστασις. Ἡ ἐλπίς δέον ὅπως θεωρῆται ὡς οὐσιώδης χαρακτηριστικὸν (οὐσιώδης προοπτικὴ) τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Ἡ ἐλπίς μᾶς παρέχει χαράν, εἰρήνην, θάρρος, τόλμην καί ἐλευθερίαν.

Ἐλευθεροὶ ἡμᾶς ἐκ τοῦ φόβου, διανοίγει τὰς καρδίας ἡμῶν καί ἐνδυναμοῖ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν περὶ τοῦ Ἀναστάτου Κυρίου. Πάντες οἱ Χριστιανοὶ εἴμεθα κεκλημένοι ἐν μιᾷ ἐλπίδι εἰς Χριστόν, ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, τῆς συγγνώμης καί τῆς καταλλαγῆς.

Ὡς Χριστιανοὶ μοιραζόμεθα μετὰ τῶν κοινωπιῶν ἐντὸς τῶν ὁποίων διαβιῶμεν καί εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκομεν, τὴν ἐλπίδα ἡμῶν εἰς τὸν Ἀναστάνα Κύριον. Ἡ Charta Oecumenica συνιστᾷ τὴν βάσιν τῆς δεσμεύσεως ἡμῶν ἔναντι, τόσον τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως, ὅσον καί τῆς κοινωπίας ἐν τῇ ὁποίᾳ ζῶμεν.

Ἀτενίζοντες τὸ μέλλον

Τὸ Συμβούλιον Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν ἰδρύθη πρὸ πεντηκονταετίας ἐν μιᾷ διηρημένη Ἑυρώπῃ, μὲ σκοπὸν τὴν δημιουργίαν γεφυρῶν ἐπικοινωνίας μεταξὺ Ἀνατολῆς καί Δύσεως καί τὴν προσέγγισιν τῶν ἐκεῖσε διαβιούντων Χριστιανῶν. Συνεστήθη ἐντὸς μιᾶς Εὐρώπης καθημαγμένης ὑπὸ τῶν πολεμικῶν συγκρούσεων, μιᾶς Εὐρώπης ἐπιζητούσης ἀπεγνωσμένως τὸν σπῶρον τῆς ἐλπίδος καί τῆς ἀναστάσεως.

Σήμερον, ἐορτάζοντες τὰ πενήτην ἔτη τῆς ζωῆς καί παρουσίας τοῦ ΚΕΚ, διαπιστοῦμεν ὅτι ἡ κατάστασις ἐν Εὐρώπῃ ἔχει μεταβληθῆ σημαντικῶς. Τὸ τρέχον ἔτος συμπίπτει μὲ τὴν εἰκοσαετῆ ἐπέτειον τῆς πώσεως τοῦ σιδηροῦ παραπετάσματος, ἐνὸς γεγονότος, τὸ ὁποῖον ἐκόμισε νέας ἐλπίδας οὐχὶ μόνον εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἐν τούτοις, πολλὰ εὐρωπαϊκὰ κοινὴν αὐτῶν συνεχίζουσι νὰ ὑφίστανται ἀκόμη τὰς συννεπίαις τῶν ἀθεϊστικῶν κομμουνιστικῶν δικτατορικῶν καθεστώτων τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, αἱ ὁποῖαι ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπιρροεάζουσι συμπεριφορὰς, νὰ γεννοῦν ὑποψίας, καὶ νὰ παρακωλύουσι τὴν πραγματικὴν συμφιλίωσιν μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως.

Ἐνῶ διακαῶς ἐργαζόμεθα, προσβλέπομεν εἰς μίαν ἡνωμένην καὶ συμφιλωμένην Εὐρώπην, σημειοῦμεν μετὰ θλίψεως ὅτι νέα διαχωριστικὰ τεῖχη ὀρθοῦνται μεταξὺ ἔθνων, πολιτισμῶν καὶ θρησκειῶν.

Παρατηροῦμεν νέας διακρίσεις ἀναφυόμενας μεταξὺ γηγενῶν καὶ μεταναστῶν, πλουσίων καὶ πτωχῶν, ἐργαζομένων καὶ ἀνέργων, μεταξὺ αὐτῶν, ὧν τὰ δικαιώματα ἀποτελοῦν ἀντικείμενον σεβασμοῦ καὶ ἐκείνων, ὧν τὰ δικαιώματα παραθεωροῦνται.

Ἐκδηλοῦνται παγκόσμιοι κρίσεις, μὲ σφαιρικὰς συννεπίαις. Αἱ κλιματικαὶ ἀλλαγὰι καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καλοῦν ἡμᾶς νὰ ἐργασθῶμεν διὰ τὴν διάσωσιν τῆς Δημιουργίας, τόσον διὰ τῆς εὐαισθητοποιήσεως τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν κέντρων λήψεως ἀποφάσεων, ὅσον καὶ διὰ τοῦ αὐτοελέγχου ἡμῶν πρὸς ἀποφυγὴν ἰδίαις ἀντιπεριβαλλοντικῆς συμπεριφορᾶς καὶ μείωσιν τῶν ἐκπομπῶν διοξειδίου τοῦ ἀνθρακός.

Ἡ παρούσα εὐρείας κλίμακος οἰκονομικὴ κρίσις ἐγείρει τὴν ἀπαιτήσιν ὅπως ἀναγνωρίσωμεν τὴν παρεχομένην δι' αὐτῆς εὐκαιρίαν διὰ τὴν ἐπικράτησιν μᾶς νέας οἰκονομικῆς τάξεως, ὑπομνήσωμεν δὲ εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀνάγκην διαμορφώσεως μᾶς οἰκονομίας ἐρειδομένης ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἠθικῆς ὑπευθυνότητος καὶ τῆς περιβαλλοντικῆς ἀειφορίας, ἐπιβεβαι-

οῦντες ἐν ταυτῷ ὅτι καὶ ἡμεῖς, ὡς Ἐκκλησίαι, ἐπενδύομεν τὰς ἰδίας ἡμῶν οἰκονομικὰς πηγὰς ὑπὸ τὰς ἄς ἀπαιτῶμεν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων αὐστηρὰς προδιαγραφὰς.

Τὰ ὡς ἄνω μᾶς προκαλοῦν ὅπως ἔχομεν μίαν σταθερὰν δέσμευσιν πρὸς τὴν συναινετικὴν διαδικασίαν ἐπικρατήσεως τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς διασώσεως τῆς ἀκεραιότητος τῆς Δημιουργίας.

Πέραν πάντων τούτων, εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι ἡμεῖς, ὡς Χριστιανοί, ἔχομεν μίαν εἰδικὴν ἐλπίδα διὰ νὰ μοιρασθῶμεν εἰς στιγμὰς ἀπογνώσεως καὶ ἀπελπισίας. Ἡμεῖς διακηρύσσομεν ὅτι ὑπάρχει ἐλπίς ἐν τῷ ἀγῶνι ἡμῶν διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ὑπάρχει ἐλπίς, ὡς ἂν ἀνθιστάμεθα πάσαις ταῖς μορφαῖς βίας καὶ φυλετικῶν διακρίσεων, ὡς ἂν ὑπεραμυνόμεθα τῆς ἀξιοπροεπείας παντὸς ἀνθρώπινου προσώπου. Ὑπάρχει ἐλπίς, ὡς ἂν ἐμμένωμεν εἰς τὴν ὑποχρέωσιν διὰ ἀνιδιοτελεῖ ἀλληλεγγύην μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ λαῶν ὡς ἂν ἀγωνιζόμεθα διὰ τὸν εἰλικρινῆ καὶ ἀπροσποίητον σεβασμὸν πρὸς τὴν Δημιουργίαν.

Πιστεύομεν ὅτι ἡ Εὐρώπη δύναται καὶ πρέπει νὰ εἶναι μία ἡπειρος μὲ εὐρύτητα πνεύματος, μία ἡπειρος ὑποδεκτικὴ καὶ ἰκανὴ νὰ ἀφομοιώσῃ ὅσους καταφεύγουσιν εἰς αὐτήν. Διακηρύσσομεν ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἐν αὐτῇ πύλαι ἀνοικταὶ εἰς πάντα ἀναζητοῦντα ἄσυλον ἐκ τῶν διωγμῶν καὶ τῆς βίας. Κατὰ τὴν Συνέλευσιν ταύτην ἐορτάσαμεν τὴν συγχώνευσιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ τὴν Μετανάστευσιν ἐν Εὐρώπῃ μετὰ τοῦ ΚΕΚ, ἐνῶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος 2010, τὸ ὁποῖον ἀνεκηρύχθη ὡς «ἔτος ἀφιερωμένων εἰς τὴν ἀνταπόκρισιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν μετανάστευσιν» θὰ ἔχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαδηλώσωμεν τὴν κοινὴν

ἡμῶν χριστιανικὴν δέσμευσιν ἔναντι τῶν προσφύγων καὶ τῶν μεταναστῶν.

Ἡ Συνέλευσις, ἀτενίζουσα τὸ μέλλον, συνέστησε μίαν Ὁμάδα Ἐργασίας με ἀποστολὴν νὰ προβῆ εἰς μίαν συνολικὴν ἀναθεώρησιν τοῦ ΚΕΚ, περιλαμβανομένου τοῦ σκοποῦ, τοῦ ὁράματος καὶ τῶν στρατηγικῶν αὐτοῦ στόχων, καθὼς καὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν δομῶν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἠδύναντο νὰ ὑπηρετήσουν λυσιτελέστερον τοὺς ὡς ἄνω σκοπούς.

Ἡ Συνέλευσις καλεῖ ἀπάσας τὰς Ἐκκλησίας-μέλη τοῦ ΚΕΚ νὰ δεσμευθοῦν ὅτι θὰ συμβάλουν τόσον εἰς τὴν ἀναδόμησιν ταύτην, ὅσον καὶ εἰς τὸ τρέχον ἔργον τοῦ Συμβουλίου.

Προκλήσεις

πρὸς Ἐκκλησίας καὶ Χριστιανούς

Ἡ πρόκλησις, τὴν ὁποῖαν ἀπευθύνει ἡ Συνέλευσις πρὸς τὰς Ἐκκλησίας-μέλη τοῦ ΚΕΚ, συνίσταται εἰς τὸ τολμηρὸν μήνυμα περὶ τῆς ἐλπίδος· μιᾶς ἐλπίδος οὐχὶ ἐκπεφρασμένης ἐν κενοῖς γραμμασίαι, ἀλλὰ δι' ἔργων καὶ πράξεων καὶ τῆς βιουμένης πίστεως.

Ἐπιβεβαιοῦμεν ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι ὀφείλουν νὰ ἐργασθοῦν διὰ τὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ καὶ νὰ ὁμιλήσουν με εἰλικρίνειαν μετὰ τῶν ἐχόντων τὴν ἐξουσίαν! Ὀφείλομεν νὰ κατεδαφίσωμεν τὰ τεῖχη μεταξὺ ἀνθρώπων, πολιτισμῶν καὶ θρησκειῶν καὶ νὰ μάθωμεν νὰ ἀναζητῶμεν τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ «ἄλλου».

Ὀφείλομεν σεβασμὸν καὶ οὐχὶ ἀπλῶς ἀνοχὴν ἔναντι τῶν συνανθρώπων ἡμῶν. Ὑπεράνω ὅλων, ὀφείλομεν νὰ ἀναζητήσωμεν νέας μορφὰς ἀλληλεγγύης πρὸς τοὺς πτωχοτέρους, τοὺς διαβιούντας τόσον μετὰ ἡμῶν, ὅσον καὶ ἄλλαχού εἰς τὸν κόσμον. Ἄς μνησθῶμεν ὁμοῦ τῶν λόγων τοῦ

Ἀποστόλου Πέτρου, ὁ ὁποῖος ἐδήλωσε: «Κύριον δὲ τὸν Θεὸν ἀγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἔτοιμοι δὲ αἰεὶ πρὸς ἀπολογίαὶν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, ἀλλὰ μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου» (Α΄ Πέτρο. 3:15-16).

Allocution de sa sainteté le Patriarche Oecuménique Bartholomaios 1er à l'occasion du cinquantenaire de la conférence des Églises européennes (Lyon, le 19 juillet 2009)

«L'Avenir riche d'espoir de la Conférence des Églises européennes». Nous rendons honneur et gloire au Dieu Trinitaire qui a béni le travail de notre Conférence des Églises européennes depuis cinquante ans. Lyon est hautement symbolique pour la célébration de ce Jubilé, puisque c'est dans cette ville que saint Irénée est venu d'Orient pour y exercer son ministère épiscopal. Grâce à la foi et à l'amour de saint Irénée, la distance est abolie entre l'Orient et l'Occident qui désormais cheminent ensemble dans un esprit de concertation et demandent au Seigneur de les guider vers «... l'unité de la foi et la communion du Saint Esprit» afin de vivre aussi dans l'avenir la plénitude de leur amour et de la communion dans la même foi.

Nous avons maintes fois exprimé notre conviction, à titre personnel et au nom du Patriarcat Œcuménique, mais aussi à l'échelon panorthodoxe: c'est seulement en dialoguant et en coopérant étroitement que les Églises seront en mesure de proclamer au monde l'Évangile du Christ de façon convaincante et efficace. Pour cette raison, en tant qu'Église de Constantinople, depuis que notre bienheureux prédécesseur le Patriarche Joachim III a diffusé

sa célèbre Encyclique de 1902, nous croyons fermement que le rétablissement de la communion chrétienne représente un devoir primordial et impératif qui nous incombe à tous, car c'est un commandement que le Christ Sauveur a exprimé dans Sa dernière prière. Cette prière, c'est le testament de notre Seigneur Jesus-Christ, que nous devons remplir à la lettre, afin que le monde croie (*Jn. 17; 21*).

C'est dans cet esprit, et en priant toujours dans nos offices liturgiques pour l'union de tous que les orthodoxes ont fondé avec d'autres Églises le Conseil Œcuménique des Églises, il y a plus de soixante ans. De même, il y a cinquante ans, avec plusieurs Églises d'Europe, nous avons créé cette Conférence des Églises européennes (CEC), dont nous célébrons aujourd'hui le Jubilé, en rendant grâce à Dieu. En notre qualité de cofondateur et coresponsable de la CEC, nous ne goûtons pas seulement les fruits récoltés à ce jour, en partageant la joie de ceux qui se réjouissent, et nous ne nous contentons pas de nous féliciter de ces acquis, riches et bénis, mais aussi nous assumons la part de responsabilité qui nous incombe, pour toute négligence ou défaillance survenue au fil du temps. Nous soulignons consciemment en ce moment, cette position orthodoxe, tout en souhaitant dissiper les éventuels doutes et malentendus surgis, tant à l'intérieur qu'à l'extérieur de notre Église orthodoxe, en ce qui concerne l'Œuvre déjà accompli par la CEC.

En effet, nous sommes heureux d'évoquer ici la précieuse contribution d'un grand nombre des collaborateurs orthodoxes de la CEC à tous les niveaux, auxquels nous devons la plus grande gratitude.

Néanmoins, quelque ait été la contribution précieuse de toutes ces personnes, nous ne pouvons pas ignorer nos responsabilités et obligations vis à vis de la CEC, ni surtout celles qui nous incombent à l'égard du commandement de notre Seigneur, qui nous enjoint de faire tout ce qui est possible pour rétablir la pleine communion entre les Églises chrétiennes en Europe. Ceci constitue notre espérance et notre inébranlable conviction.

Chers frères et sœurs, c'est dans cet esprit et avec les plus grands espoirs que nous envisageons l'avenir de la CEC.

Il n'y a aucun doute que pendant ce cinquantenaire écoulé nombreux et précieux sont les acquis de la CEC. Pendant cette période d'innombrables documents à teneur œcuménique ont été élaborés, des textes d'une grande profondeur théologique, telle que la Charta Œcuménica, qui est le fruit des efforts conjugués de toutes les Églises d'Europe, à savoir de notre Conférence (CEC) et du Conseil des Conférences Épiscopales d'Europe (CCEE).

Toutefois, comme il fut souligné dans le Message du 3ème Rassemblement Œcuménique européen (Sibiu 2007), de nombreuses propositions de la Charta n'ont été ni intégrées dans la conscience des nos fidèles, ni, a fortiori, appliquées par nos Églises. Malheureusement, un grand nombre de ces recommandations demeurent ignorées par les fidèles des nos Églises. Elles sont donc restées lettre morte et inaptées à produire les résultats positifs attendus. Il en résulte que nos discours s'avèrent ne pas être en adéquation avec nos actes, ce qui entame la crédibilité de nos Églises et donne l'impression, tant à l'intérieur qu'à l'ex-

térieur, qu'elles sont incapables de trouver des solutions aux problèmes existants. Nous sommes convaincus que ces observations ne sont pas nouvelles pour vous tous, c'est pourquoi nous recommandons vivement et nous encourageons cordialement les instances compétentes de notre Conférence à faire tout leur possible pour promouvoir la question de la réception (receptio) et de la prise de conscience de ce qui a été conjointement convenu.

Nous avons la conviction que nos Écoles et Facultés de Théologie peuvent contribuer à ce but et doivent assumer leurs responsabilités en matière de programmes d'études, informer et orienter convenablement les étudiants de nos Églises, afin de leur transmettre l'esprit de réconciliation et l'impératif œcuménique bien fondé. En outre, nous souhaitons et nous recommandons aux scientifiques compétents en la matière et aux professeurs de nos Facultés de Théologie d'examiner conjointement les problèmes existants qui entravent encore l'accomplissement de la pleine communion entre nos Églises, en vue de trouver les solutions appropriées, et de nous permettre d'atteindre tous, Dieu aidant, l'unité de la foi et la communion du Saint Esprit.

Le Patriarcat Œcuménique a toujours souligné la nécessité d'une coopération entre nos Facultés de Théologie en Europe (Encyclique de 1920) et salue les engagements figurant dans la Charta Œcumenica (§ II, 3). Dès lors, nous saluons et accueillons très favorablement des initiatives semblables et toutes démarches menées dans cet objectif et nous apprécions, comme il se doit, la contribution théologique de la CEC, ainsi que sa coopération en vue de promouvoir les programmes destinés à

améliorer la coopération entre nos Facultés de Théologie.

A ce propos, nous aimerions souligner que la coopération entre la CEC et le Conseil des Conférences Épiscopales d'Europe était nécessaire et constructive. Pour améliorer cet engagement œcuménique, nous proposons de mettre en place un mode de coopération mieux organisé et structuré entre ces deux instances. Nous souhaitons rappeler que l'Église de Constantinople avait naguère proposé, lors de la huitième Assemblée de notre Conférence, tenue à l'Académie orthodoxe de Crète en 1979, que l'Église Catholique Romaine devienne dans l'avenir membre de la CEC. Il est évident que cet enjeu n'est pas facile et que des travaux préalables et des amendements des règlements relatifs s'avèrent nécessaires. Néanmoins, nous sommes convaincus qu'une Conférence de toutes les Églises européennes peut, à l'unisson, répondre au mieux au commandement sacré du rétablissement de la communion ecclésiale et servir l'homme contemporain confronté à une multitude de problèmes complexes.

Ainsi, il sera possible de promouvoir plus efficacement le dialogue des Églises d'Europe avec les institutions européennes et l'Union européenne. Ce dialogue, instauré de longue date par notre Église, est précieux et nécessaire, non pas pour les Églises, mais aussi pour les instances politiques de l'Union européenne, et surtout pour les peuples de l'Europe.

L'avenir de la Nouvelle Europe en construction, sans les valeurs spirituelles chrétiennes qui touchent tout ce qui concerne le soutien et la protection de la personne humaine et de sa dignité, est sombre, voire incertain. C'est pourquoi nous proclamons

sans détour que, pour l'Europe, le respect de la dignité de la personne humaine en tant qu' «image de Dieu», doit constituer la base du respect absolu et de la protection de l'intégrité des droits de tous les hommes «indépendamment de leur couleur, religion, race, nationalité et langue» (*IIIe Conférence Panorthodoxe Préconciliaire* – Chambésy 1986).

Aujourd'hui les temps sont difficiles et les conditions de vie critiques. Les guerres et les conflits entre les nations et les murs de séparation malheureusement perdurent encore. Des injustices sociales et économiques touchent chaque foyer: la xénophobie, le racisme, la violation des droits de l'homme ainsi que de la liberté religieuse deviennent des situations de plus en plus inquiétantes. La sécularisation et la crise de la spiritualité et des valeurs chrétiennes préoccupent chaque jour davantage nos Églises. La foi, notre foi en Jésus-Christ, est aussi mise en question.

Nos jeunes sont en permanence confrontés au chômage et au manque de travail. Des entreprises, petites et grandes, ferment chaque jour à cause de la profonde crise économique. Des centaines de milliers de pauvres immigrants se réfugient sur notre continent à la recherche d'un meilleur avenir, victimes de la traite des êtres humains. L'environnement enfin, souffre lui aussi de notre indifférence et de notre incompétence à le sauvegarder, à ménager un espace pour le respect de la nature et l'économie de la création.

Chrétiens, Juifs et Musulmans se trouvent depuis quelques années en dialogue pour la promotion de la paix et de réconciliation entre les différentes religions monothéistes. Tous cherchent désespérément un espoir.

C'est pourquoi, aucun ajournement ne saurait être justifié. Au contraire, la collaboration de nos Églises, ainsi que leur coopération avec les responsables européens, compétents en matière politique, économique et sociale, est tout aussi nécessaire qu'impérative.

Il est de notre devoir de proclamer et de témoigner ensemble le Christ crucifié, qui a souffert, a été enseveli et qui «par la mort a vaincu la mort» comme le dit le tropaire de Pâques. Il a anéanti la mort et libéré le genre humain «en lui donnant la vie». En dépit des difficultés et des contretemps, des crises et des conflits, des guerres et des souffrances, il est aujourd'hui du devoir de tous les chrétiens et de toutes les Églises de transmettre ensemble ce message de la Résurrection et de l'espérance, ce message de la réconciliation et de la paix, car le Christ est l'espoir du monde. Nous ne méconnaissons pas la douleur, les souffrances et le martyre, mais nous persistons irrévocablement à résister et à proclamer avec vous tous, aujourd'hui et demain et pour l'éternité, les paroles de l'Apôtre Paul : «Cela importe d'autant plus que vous savez en quel temps nous sommes, c'est l'heure de vous réveiller enfin du sommeil, car maintenant le salut est plus près de nous que lorsque nous avons cru. La nuit est avancée, le jour approche. Dépouillons-nous donc des oeuvres des ténèbres, et revêtons les armes de la lumière.» (*Rm 13, 11-12*).

Mus par une conviction, un amour et une foi inébranlables, nous devons proclamer aux hommes opprimés et plongés dans la souffrance, la force, le courage et la volonté de résistance émanant de l'optimisme et de l'espoir du Message du Christ: «Revêtez-vous de toutes les armes de Dieu, afin

de pouvoir tenir ferme contre les ruses du diable... Tenez donc ferme: ayez à vos reins la vérité pour ceinture, revêtez la cuirasse de la justice, mettez pour chaussure à vos pieds le zèle que donne l'Évangile de paix prenez par-dessus tout cela le bouclier de la foi, avec lequel vous pourrez éteindre tous les traits enflammés du malin; prenez aussi le casque du salut...» (*Ep.* 6, 10-12).

Nous sommes profondément convaincus que le Dieu Trinitaire guidera nos pas, ainsi que les actes de la Conférence des Églises européennes et de toutes les Églises d'Europe lors les cinquante ans à venir dans l'amour et la communion, pour le bien de tous et la gloire de Son saint Nom. Amen.

*Ὁμιλία Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας
κ. Ἀναστασίου στο πλαίσιο τῆς Γενικῆς
Συνέλευσης τῆς ΚΕΚ στή Λυών*

Ὡς χριστιανοί, τολμοῦμε νὰ ἐλπίζουμε. Ἀκόμη καὶ σὲ μία ἐποχὴ ὅπου ἑκατομμύρια ἀνθρώπων σὲ ὄλο τὸν πλανήτη βρῖσκονται σὲ ἀπόγνωση κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῆς παγκόσμιας οἰκονομικῆς κρίσεως καὶ μᾶς ἀσφυκτικῆς ἀβεβαιότητος. Ἀκόμη καὶ ὅταν ποικίλοι παλαιοὶ καὶ νέοι φόβοι σφίγγουν τὴν καρδιά μας.

Ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ τολμοῦμε νὰ ἐλπίζουμε. Ἡ ἐλπίδα μας αὐτὴ δὲν στηρίζεται σὲ κάποια ἀόριστη αἰσιοδοξία, ἀλλὰ σὲ ἓνα Πρόσωπο ζωντανό, τὸν ὄντως Ὄντα, στὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν προσωπικὴ, ἀγαπητικὴ σχέση μαζί Του. Ἔχουμε κληθεῖ “ἐν μᾶ ἐλπίδι” ἐν Χριστῷ (*Ἐφ.σ.* 4:4).

Ἀπὸ ὅλες τὶς φιλοσοφικὲς θρησκευτικὲς προτάσεις σχετικὰ μὲ τὴν ἀξία καὶ τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου, ἡ πιὸ τολμηρὴ καὶ μεγαλειώδης παραμένει ἡ χριστιανικὴ. Αὐτὴ ἐπιμένει στὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Ὑπέρτα-

του Ὄντος, τοῦ Θεοῦ, καὶ στὴν πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν κατὰ χάριν “θέωση”.

Κατὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο, ἡ ἐλπίδα “ἀσπάζεται σ’ ὅλη τῆς τὴν ἔκταση τῆ θεία οἰκονομία καὶ ἀπαντᾷ μὲ ἀγάπη στὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου ... Ἡ χριστιανικὴ ἐλπίδα δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ σφοδρὴ ἐπιθυμία μᾶς ἀγάπης ποῦ διψᾷ γιὰ τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου τῆς” (*Jean Duplacy, “Espérance”, Vocabulaire de Theologie Biblique, éd. du Cerf.*).

Γιὰ νὰ γίνεῖ ἀντιληπτό “τίς ἡ ἐλπίς τῆς κλήσεως” τοῦ Θεοῦ δὲν φθάνει ἡ νοητικὴ μόνο προσέγγιση. Ἀπαιτεῖται, ὅπως ὁ Παῦλος δέεται, ὁ Θεός, “ὁ Πατὴρ τῆς δόξης”, νὰ μᾶς δώσει “πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ” (1:17).

Ἡ ἐπίγνωση αὐτὴ δὲν ἀποκτάται μὲ συζητήσεις καὶ ἀνθρώπινες διανοητικὲς διεργασίες. Εἶναι δῶρο ποῦ “ὁ Θεός τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ” προσφέρει μέσα σὲ μιὰ προσωπικὴ κοινωνία μαζί Του, σὲ ἀτμόσφαιρα προσευχῆς, στοχαστικῆς σιωπῆς καὶ κοινῆς λατρείας.

Οἱ σύγχρονοι ἀνθρώποι συνήθως ἀδιαφοροῦν γιὰ πνευματικὲς ὑποσχέσεις. Τοὺς ἐλκύει, ὅπως εἶναι πασίγνωστο, κυρίως ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δύναμη μὲ τὶς ποικίλες μορφές καὶ παραλλαγές τους. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλπίδα τῆς κλήσεως ἡμῶν συναρτᾶται μὲ πλοῦτο -ἄλλης βεβαίως ποιότητος. “Ἐλπίς ἐστὶν ἀδήλου πλοῦτου πλοῦτος· ἐλπίς ἐστὶν ἀνευδοίαστος πρὸ θησαυροῦ θησαυρός· ... Αὕτη ἀγάπης θύρα, αὕτη ἀναιρεῖ ἀπόγνωσιν, διευκρινίζει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος” (*Κλίμαξ* 230, PG 88, 1157).

Ὁ Ἀπόστολος στὴν προσευχὴ του θαυμάζει: “τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις” (1:18). Καὶ ὄχι ἀπλῶς πλοῦτος, ἀλλὰ καὶ δύναμη. Δύναμη ἀσύλληπτη, μὲ μοναδικὴ ἐνέργεια:

“... καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ” (1:19).

Πρόκειται γιὰ μία ἐνέργεια ποὺ ἤδη ἔχει διαχυθεῖ καὶ δοῦν ἐν τῇ παγκόσμῃ ἱστορίᾳ. Διότι ὁ ἀναστάς Χριστὸς εἶναι πλέον “ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος ... ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι” (1:21).

Στηριγμένος ἀκράδαντα σ’ αὐτὴ τὴν ἀλήθεια βρισκόμεθα ὁ πυρήνας τῆς ἐλπίδας μας. Ἡ χριστιανικὴ ἐλπίδα ἀποκαλύπτει συνεχῶς δυνατότητες, ἀπρόσιτες ἐν τῇ ἀπλῇ λογικῇ καὶ ἐμπειρίᾳ.

Μέσα στὰ ἀδιέξοδα, τὶς δοκιμασίες καὶ τὶς θλίψεις, οἱ πιστοὶ ὄχι μόνον τολμοῦμε νὰ ἐλπίζουμε ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐπ’ ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ “καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχίνει” (Ρωμ. 5:2-3). Ἡ ἐν Χριστῷ ἐλπίδα συνυφαίνεται μὲ εἰρηνικὴν χαρὰν “τῇ ἐλπίδι χαίροντες”, προτρῆπει ὁ Ἀπόστολος (Ρωμ. 12:12).

Καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος βεβαιώνει: “Ἐλπὶς οὖν ἐστὶν ἢ τὴν χαρὰν σύνοικον τῇ ψυχῇ τοῦ σπουδαίου παρασκευάζουσα” (Ὁμιλ. 4,3, PG 31,234C). Χωρὶς νὰ ἀγνοεῖ τὴν σκληρὴν πραγματικότητα, ἡ ἐλπίδα μας ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μεταπλάθει ἐν χαρᾷ καὶ τὶς πὸ τραγικὰς συνθήκας. “Ἡ γὰρ εἰς Θεὸν ἐλπὶς πάντα μεταρρυθμίζει”, βεβαιώνει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (Ἐξ. Εἰς Ψαλμ. 10, Gaume 5,43).

Ἡ ἐν Χριστῷ ἐλπίδα μας ἐντάσσει τὴν καθημερινότητά μας σὲ ἕνα ἀσύγκριτα εὐρύτερο ὀρίζοντα, ἐν τῇ ἐσχατολογικῇ προοπτικῇ. Τὸ ὄραμά της ἀγκαλιάζει τὰ

σύμπαντα ἐν τῷ χρόνῳ καὶ τῷ χώρῳ. Σὰν ἕνα πνευματικὸ τηλεσκόπιο, προεκτείνει τὴν ματιὰ μας ἐν τῇ ἀπεραντοσύνῃ τοῦ χρόνου. Μ’ αὐτὴ τὴν ἐλπίδα συνδέεται ἡ σωτηρία μας.

“Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν· ἐλπίς δὲ βλεπομένη οὐκ ἐστὶν ἐλπίς· ὁ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει; Εἰ δὲ ὁ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι’ ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα” (Ρωμ. 8:24-25· πρβλ. Α’ Πέτρ. 1:3-5). Ἄν ἀφαιρεθεῖ ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ἐλπίδα ἡ ἐσχατολογικὴ αὐτὴ διάσταση, ὅπως ἀπὸ ὀρισμένους ἐπιχειρεῖται, ἡ ἐλπίδα τῆς κλήσεώς μας χάνει τὴν δύναμιν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πολὺπτυχὴν ἐνέργειά της.

Οἱ σαφεῖς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ ἀποτελοῦν γιὰ μᾶς “ἰσχυρὰν παράκλησιν”, καθὼς μένομε σταθεροὶ ἐν τῇ προκείμενῃ ἐλπίδι: “ἦν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν” (Ἐβρ. 6:18-19). Αὐτὴ μᾶς ἀσφαλίζει μέσα στὶς θύελλες καὶ εἶναι πολὺτιμη γιὰ τὴν γαλήνια παραμονὴν μας στὰ διάφορα πνευματικὰ λιμάνια (καὶ αὐτῆς τῆς Συνελεύσεως), κατὰ τὸ μέγα ταξίδι μας πρὸς τὸν τελικὸν μας προορισμὸν, τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν.

Ἀλλὰ ὑπάρχει μία ἀκόμη πλευρὰ ποὺ πρέπει νὰ διερευνηθεῖ ἐν τῇ Συνελεύσει μας. Αὐτὴ ἡ μία ἐλπίδα τῆς κλήσεως ἡμῶν ἐν Χριστῷ δὲν εἶναι κάποια ἀτομικὴ ὑπόθεση. Ἐνεργοποιεῖται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. “Καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ” (Ἐφεσ. 1:22-23).

Δὲν ὑπάρχει χριστιανικὴ ἰδιωτικὴ εὐσέβεια, ἀποκομμένη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ἀγάπης μὲ τὸν Τριαδικὸν Θεὸν καὶ τὰ μέλη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. Ὅποιος ζεῖ οὐσιαστικὰ ὡς κύτταρον ἐν τῷ Σῶμα Αὐτοῦ, αἰσθάνεται συνδεδεμένος μὲ ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα καὶ

ολόκληρη την κτίση. Κλείνει μέσα του, ἀγκαλιάζει με την ἀγάπη του τὰ πάντα και τούς πάντες. Διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι “τὸ πλῆρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πάσι πληρουμένου” (Ἐφεσ. 1:23).

Ἡ ἐλπίς τῆς κλήσεως ἡμῶν ἐν Χριστῷ δὲν μᾶς κάνει ρομαντικούς ὄραματιστὲς ἐνὸς ἀπροσδιορίστου μέλλοντος. Ἀλλά, συμπορευόμενη με ἀκλόνητη πίστη και ἀνυπόκριτη ἀγάπη, ἐνεργοποιεῖ ὅλα τὰ χαρίσματα πού ὁ Θεὸς μᾶς ἔχει δώσει γιὰ μία δημιουργική παρουσία στὰ ἱστορικά δρώμενα, με λόγο και ἔργο.

Θυμοῦμαι τὴ δεκαετία τοῦ 1990 στὴν Ἀλβανία. Ναοί, μονές, ἐκκλησιαστικὲς δομές, ἦταν ὅλα κατεδαφισμένα ἀπὸ τὸν 23χρονο ἀπόλυτο ἀθεϊστικὸ διωγμὸ. Ἔμοιαζε πνευματικὰ ἔρημο τοπίο, ἀποκαρδιωτικὸ. Τὸ μόνο πού στήριζε τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀνασύσταση τῆς Ἐκκλησίας ἦταν μία φράση πού συμπύκνωνε ὅλες τὶς βεβαιότητές μας: Ἐν Χριστῷ ὑπάρχει ἐλπίδα! Τολμοῦμε. Καὶ “ὁ Θεὸς τῆς ἐλπίδος”, ὁ Θεὸς τῶν ἐκπλήξεων, παρὰ τὶς τεράστιες δυσκολίες, μᾶς ἐπεφύλαξε πολλὲς εὐλογίες και ἐκπλήξεις.

Και στὴ νέα φάση τῆς παγκόσμιας ἱστορίας, στὸ πλαίσιο τῆς παγκοσμιοποιήσεως, οἱ χριστιανοὶ καλούμεθα νὰ ζοῦμε προσωπικά τὴν ἐν ἡμῖν ἐλπίδα· και συγχρόνως, με τόλμη νὰ τὴν προσφέρουμε, ὅπου σταθοῦμε.

Ἐπάρχει ἐλπίδα!, εἶναι τὸ μήνυμά μας. Ἐπάρχει ἐλπίδα στὸν ἀγῶνα μας γιὰ τὴν ἀλήθεια και τὴ δικαιοσύνη. Ἐπάρχει ἐλπίδα, ὅταν ἀντιστεκόμεθα σὲ κάθε μορφὴ βίας και ρατσισμού, ὅταν ὑπερασπιζόμεθα τὴν ἀξιοπρέπεια κάθε ἀνθρωπίνου προσώπου, ὅταν ἐπιμένουμε στὸ χρέος ἀνιδιοτελοῦς ἀλληλεγγύης μεταξὺ ἀνθρώπων και λαῶν· ὅταν ἀγωνιζόμεθα γιὰ ἀνυπόκριτο σεβασμὸ στὴν κτίση.

Τελικά, με τὴ δύναμη τοῦ σταυρωθέντος και ἀναστάντος Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο ἔχει δοθεῖ “πάσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ και ἐπὶ γῆς” (Ματθ. 28:18), ἡ ἀλήθεια, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀγάπη θὰ ἐπικρατήσουν. Καὶ ἡ ζωὴ θὰ θριαμβεύσει πάνω στὸν θάνατο.

Τὴν ἀναγγελία ὁμως αὐτῆς τῆς ἐλπίδος οἱ χριστιανοὶ δὲν μποροῦμε νὰ τὴν προσφέρουμε διηρημένοι. Ἡ διατηρῶντας σχέσεις τυπικὲς, συμβατικὲς, ψυχρὲς. Ἀπαιτεῖται “ἀξίως περιπατήσαι τῆς κλήσεως” ἧς ἐκλήθημεν. Τὸ παρακαλεῖ ὄχι μόνο ὁ Παῦλος, ἀλλὰ ὅλοι οἱ ἄγιοι τῆς θριαμβεύουσας Ἐκκλησίας: νὰ πορευθοῦμε μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης και πραότητος και μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης (Ἐφεσ. 4:2-3). Λόγοι ἄμεσοι, σαφεῖς, πού καθορίζουν μία στάση ζωῆς, πειστικῆς τόσο γιὰ τοὺς ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ὅσο και γιὰ ὅσους στέκουν κριτικά ἀπέναντί μας.

Ἐχουμε ὅλοι κληθεῖ σὲ μία κοινὴ ἐλπίδα. Δὲν ἔχουμε διαφορετικὲς ἐλπίδες. Ἡ πολὺπλευρὴ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἔχει βάση και πηγὴ τὴ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος (ἐν Πνεῦμα, εἷς Κύριος, εἷς Θεός) και ὁ κάθε πιστὸς συνδέεται μαζί της με τὴν μία πίστη, τὸ ἐν βάπτισμα. Σ’ αὐτὴ τὴν πραγματικότητα, στὴ ζωὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ βασιζέται ἡ χριστιανικὴ βιοτή, ὄχι σὲ ἀόριστες ιδέες. Τὸ τελικὸ Κέντρο ἀναφορᾶς τῆς ὑπάρξεώς μας, ὅλων τῶν προδοκιῶν, ἐφέσεων και ἐλπίδων μας εἶναι: Εἷς Θεὸς και πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων και διὰ πάντων και ἐν πᾶσι (Ἐφεσ. 4:6). [Ἡ νεώτερη βιβλικὴ ἄποψη θεωρεῖ ὅτι ὅλα ἀναφέρονται στὸν Θεὸ Πατέρα. Εἶναι πάντως ἐνδιαφέρουσα ἡ ἄποψη τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ὁ ὁποῖος δια-

βλέπει σ' αὐτὴ τὴ φράση ἀναφορὰ στὴν Ἁγία Τριάδα: Ἐπὶ πάντων μὲν ὡς Πατὴρ, ὡς ἀρχὴ καὶ πηγὴ, διὰ πάντων δὲ διὰ τοῦ Λόγου, ἐν πᾶσι δὲ ἐν τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ].

Στὴν ἱστορία τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως ἀναζητήθηκαν ὡς ἄξονες ἀρχικὰ ἡ πίστις, ἀργότερα ἡ ἀγάπη. Οἱ συνθήκες τῆς ἐποχῆς μᾶς ἐπιβάλλουν νὰ συμπληρώσουμε τὴν ἀναζήτησή μας στρέφοντας ἐντονότερα τὴν προσοχή, τίς συζητήσεις μας, τὴν προσευχή μας καὶ στὸν ἄξονα τῆς μιᾶς ἐλπίδος. Δὲν πρόκειται φυσικὰ νὰ ἐγκαταλείψουμε τὰ προηγούμενα. Ἀλλὰ νὰ ἐπιδιώξουμε τὴν πληρότητα, ὥστε ἡ ὅλη προσπάθειά μας νὰ εἶναι “ἔργον πίστεως, κόπος ἀγάπης καὶ ὑπομονῆ τῆς ἐλπίδος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ” (Α΄ Θεσ. 1:3). Ἡ πίστις, ἡ ἐλπίδα, ἡ ἀγάπη, ἀλληλοπεριχωροῦνται, ἀποτελοῦν μία ἐνότητα ὀργανική.

Ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές μου, ἄς συνοψίσουμε: Ἡ ἐν Χριστῷ ἐλπίδα, στὴν ὁποία ἔχουμε κληθεῖ, προσφέρει ἀστεϊρευτὴ ἐνεργητικότητα, ἀντοχή καὶ δημιουργικότητα στὸν καθημερινό μας ἀγώνα, ὅπου ἕκαστος καὶ ἐκάστη ἔχουμε κληθεῖ. Καὶ ἀκόμη, ἀνοίγει τὸν νοῦ καὶ τὴν καρδιά μας στὰ ἔσχατα τοῦ χρόνου. Ὅχι γιὰ νὰ δραπετεύσουμε στὴν ἀοριστία, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀντιμετωπίζουμε τὸ καθημερινό μας χρῆμα μὲ ὑπομονή, χαρὰ καὶ εἰρήνη. Νὰ ζοῦμε τὸ τοπικὸ ἀτενίζοντας τὸ παγκόσμιο. Νὰ βιώνουμε τὴν κάθε χρονικὴ στιγμή μὲ προοπτικὴ τὴν αἰωνιότητα.

Πρόκειται γιὰ μία ἐλπίδα πὺ μᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ κάθε μορφή δειλίας καὶ φόβου, ἀκόμη καὶ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου. Σ' αὐτὴ τὴ μία ἐλπίδα ἐν Χριστῷ σταυρωθέντι καὶ ἀναστάντι ἔχουμε κληθεῖ. “Ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσιν. Ὁ δὲ Θεὸς τῆς ἐλπίδος

πληρῶσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει Πνεύματος Ἁγίου” (Ρωμ. 15:12-13).

Τὴν πολύμορφη δυναμικὴ αὐτῆς τῆς μιᾶς ἐν Χριστῷ ἐλπίδος, ἃς μᾶς ἀξιώσει ὁ Θεὸς νὰ συνειδητοποιήσουμε πληρέστερα στὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τῆς Συνελεύσεως καὶ νὰ τὴ χαροῦμε ἀπὸ κοινοῦ.

Καὶ στὴ συνέχεια, μὲ παρρησία νὰ τὴ μεταφέρουμε στὸν τόπο μας, στὶς ἐκκλησιαστικὲς μας κοινότητες, καὶ εὐρύτερα στὴν Εὐρώπη καὶ τὸν σύγχρονο κόσμο. Τὸ μήνυμά μας εἶναι σαφές: Ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ καὶ στὶς πιὸ δύσκολες συνθήκες τολμοῦμε νὰ ἐλπίζουμε.

ΙΟΥΛΙΟΣ 2009: Lincoln, Ἀγγλία

Στὸ Lincoln τῆς Ἀγγλίας ἔλαβε χώρα στὶς 26-30 Ἰουλίου ἡ ἐτήσια συνάντησις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑταιρείας Βιβλικῶν Σπουδῶν (European Association of Biblical Studies). Στὴ φετινὴ συνάντησις, ἡ ὁποία διοργανώθηκε ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὴν Society for Old Testament Study καὶ τὴν Oudtestamentische Werkgemeenschap, συμμετείχαν 255 ἐπιστήμονες ἀπὸ τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερικὴ καὶ διαβάστηκαν περισσότερες ἀπὸ 90 εἰσηγήσεις στὸ πλαίσιο τῶν συναντήσεων διάφορων ὁμάδων ἐργασίας. Οἱ ὁμάδες αὐτὲς ἀσχολήθηκαν μὲ ἐπιμέρους ἐρμηνευτικὰ προβλήματα τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, μὲ τὴν πρόσληψη τῆς Βίβλου καὶ τὴν υἰοθέτηση μεθόδων καὶ μοντέλων ἀπὸ τὴν κοινωνιολογία, τὴν ἀνθρωπολογία κ.ἄ. στὴν κατανόηση καὶ ἐξήγησις τῶν βιβλικῶν κειμένων, μὲ τὴ θέση τῆς Βίβλου ὡς στοιχείου ταυτότητας στὸν ἀρχέγονο Χριστιανισμό καὶ στὸν ραββινικὸ Ἰουδαϊσμό κ.ἄ. Ἡ ἐπόμενη συνάντησις, ἡ ὁποία θὰ διοργανωθεῖ ἀπὸ κοι-

νοῦ μὲ τὴν διεθνή ἑταιρεία Society of Biblical Literature, θὰ λάβει χώρα στὸ Tartu τῆς Ἑσθονίας ἀπὸ 25 ἕως 29 Ἰουλίου 2010.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2009: Βιέννη, Αὐστρία

Στὴ Βιέννη ἔλαβε χώρα στὶς 4-8 Αὐγούστου ἡ 64η συνάντηση τῆς διεθνοῦς ἑταιρείας καινοδιαθηκολόγων Studiorum Novi Testamenti Societas. Στὴ συνάντηση αὐτὴ συμμετείχαν βιβλικοὶ ἐπιστήμονες, εἰδικοὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη, ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ διάφορα σεμινάρια, τὰ ὁποῖα κάλυψαν ἐπιμέρους τομεῖς τῆς ἐρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης, διαβάστηκαν καὶ τέσσερες κύριες εἰσηγήσεις, τοῦ π. Vasile Mihoc, μὲ θέμα τὶς εἰκόνες ὡς τὸ ὄρατο εὐαγγέλιο, τῆς M. MacDonald, μὲ θέμα τὴν ἀξιοποίηση τῶν σύγχρονων μεθοδολογιῶν καὶ θεωρητικῶν προοπτικῶν στὴ συζήτηση γιὰ τὴ σημασία πὺν καταλαμβάνει ἡ ἔννοια τοῦ οἴκου μέσα στὴν Καινὴ Διαθήκη, τοῦ Manabo Tsuji, γιὰ τὴ στρατηγικὴ τῶν ποιμαντικῶν ἐπιστολῶν καὶ τὸ ζήτημα τῆς ψευδεπιγραφίας καὶ τέλος τοῦ S. Vollenweider, γιὰ τὴ διάκριση μεταξὺ τοῦ ὕμνου, τοῦ ἐγκωμίου καὶ τοῦ ψαλμοῦ. Ἡ ἐναρκτήρια εἰσηγήση τοῦ ἀπερχόμενου Προέδρου τῆς Ἑταιρείας, καθ. Andreas Lindemann, εἶχε ὡς θέμα τῆς τὴν παρουσία τῶν παιδιῶν στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ στὸν ἀρχέγονο Χριστιανισμό γενικότερα. Ἡ ἐπόμενη συνάντηση τῆς Ἑταιρείας θὰ πραγματοποιηθεῖ στὸ Βερολίνο (Γερμανία) ἀπὸ 27 ἕως 31 Ἰουλίου 2010.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Οὐτρέχτη, ὀλλανδία

Ἀπὸ τὶς 2 ἕως τὶς 5 τοῦ μήνα πραγματοποιήθηκε στὴν Οὐτρέχτη διεθνὲς οἰκουμενικὸ συνέδριο ἀφιερωμένο στὴν μνήμη τοῦ καρδινάλιου Ἰωάννη Βίλεμπραντς (1909-

2006), μὲ θέμα «Ἡ Οἰκουμενικὴ κληρονομιά τοῦ Ἰωάννη Βίλεμπραντς». Ὁ καρδινάλιος Βίλεμπραντς ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ἐνθερομους ὑποστηρικτὲς τῆς Οἰκουμενικῆς Κίνησης στὸ χῶρο τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπιρρεάζοντας σὲ μεγάλο βαθμὸ τὶς θέσεις καὶ τὶς ἀποφάσεις τῆς Β' Βατικανῆς συνόδου. Διαδραμάτισε ἐπίσης σημαντικὸ ρόλο στὸ διάλογο μεταξὺ Χριστιανῶν-Ἰουδαίων, ἐνῶ ὑπῆρξε μεταξὺ ἄλλων ὁ πρῶτος γραμματέας (ὀρίσθηκε ἀπὸ τὸν Πάπα Ἰωάννη τὸν 23ο) τῆς ἐπιτροπῆς γιὰ τὸ διαχριστιανικὸ διάλογο καὶ δεῦτερος πρόεδρος τῆς (τοῦ ἐπονομαζόμενου ἀργότερα Ποντιφικοῦ Συμβουλίου τοῦ Βατικανοῦ γιὰ τὴν προώθηση τῆς Ἐνότητος μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν). Στὸ συνέδριο αὐτὸ ἔλαβε μέρος μεταξὺ ἄλλων ἀπὸ ὀρθόδοξη πλευρὰ ὁ Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης (συμπρόεδρος τῆς Διεθνοῦς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς Διαλόγου Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ Ὄρθόδοξης Ἐκκλησίας), ὁ ὁποῖος ἀσχολήθηκε στὴν ἀνακοίνωσή του μὲ τὴ συμβολὴ τοῦ καρδινάλιου στὴν πορεία τοῦ διαλόγου μεταξὺ Ὄρθόδοξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, ἐνῶ ἀπὸ ρωμαιοκαθολικὴ πλευρὰ ἔλαβε μέρος καὶ ὁ καρδινάλιος Βάλτερ Κάσπερ, πρόεδρος τοῦ Ποντιφικοῦ Συμβουλίου καὶ συμπρόεδρος ἐπίσης τῆς Διεθνοῦς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς Διαλόγου μεταξὺ τῆς Ὄρθόδοξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Ρώμη

Τὸ Τμῆμα Θεολογίας τοῦ Α.Π.Θ. καὶ τὸ Istituto Francese di Spiritualita della Pontificia Università Antoniana di Roma σὲ συνεργασία μὲ τὸ Istituto Patristico Augustinianum di Roma διοργάνωσαν στὶς 3-5 τοῦ μήνα στὴ Ρώμη τὸ ΙΑ' Διαχριστια-

νικό Συμπόσιο με θέμα «Ο ιερός Αύγουστίνος στη Δυτική και Ανατολική Παράδοση». Στο συνέδριο εξετάστηκαν από ειδικούς μελετητές του έργου του αγίου Αύγουστίνου ποικίλες όψεις της σκέψης του, όπως π.χ. «Νοῦς και βούληση κατά τὸν ἱερό Αὐγουστίνου καὶ τὴν ἀνατολική πατερική παράδοση» (Γ. Μαρτζέλος), «Οἱ τριαδολογικὲς ἀπόψεις τοῦ αγίου Αὐγουστίνου» (Nello Cipriani, OSA), «Ἡ θεολογική ἐξέλιξη τῆς αὐγουστιανῆς ἀνθρωπολογίας» (Vittorino Grossi, OSA), «Αὐγουστίνος-Παῦλος-Προφῆτες, τὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρώπινης σεξουαλικότητας» (Π. Βασιλειάδης-Μ. Κωνσταντίνου) κ.ἄ. Στὸ Συμπόσιο ἔλαβε μέρος ἐπίσης, παρουσιάζοντας μία εἰσαγωγική ἀνακοίνωση στὸ θέμα, ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας κ. Ἰωάννης Σπιτέρης, ἐνῶ σύντομο χαιρετισμὸ ἀπήντησε ὁ Πάπας Βενέδικτος 16ος καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμος (ἀναγνώστηκε ἀπὸ τὸν καθ. τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. π. Ἰω. Σκιαδαρέση), τὸ ὁποῖο καὶ παραθέτουμε ἀμέσως παρακάτω:

Χαιρετισμὸς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερωνύμου στὸ Διεθνὲς Διαχριστιανικὸ Συμπόσιο γιὰ τὸν ἅγιο Αὐγουστίνου

«Μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ χαιρετίζω τὸ ΙΑ΄ Διαχριστιανικὸ Συμπόσιο ποὺ διοργανῶνται ἀπὸ κοινοῦ τὸ Τμήμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ τὸ Φραγκισκανικὸ Ἰνστιτοῦτο Πνευματικότητας «Antonianum» τῆς Ρώμης, στὸ πλαίσιο τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τεκμηριωμένης προσέγγισης τῶν ἐκδηλώσεων τῆς πνευματικότητας στὴν Παράδοση τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ θέμα τοῦ παρόντος Συμποσίου, «Ὁ Ἅγιος Αὐγουστίνος στὴ Δυτικὴ καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Παράδοση», ἔχει ἰδιαίτερη καὶ κρίσιμη σημασία γιὰ τὴ θεολογικὴ διερεύνηση τῶν διαφορετικῶν παραδόσεων τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἐργασίες καὶ τὰ συμπεράσματα τοῦ Συμποσίου αὐτοῦ εἶναι δυνατὸ νὰ ἀποβοῦν ἐπωφελεῖ καὶ γιὰ τὸν θεολογικὸ διάλογο μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν.

Ὁ Ἅγιος Αὐγουστίνος, Ἐπίσκοπος τῆς Ἰππῶνος, εἶναι κοινὸς Ἅγιος καὶ ἡ μνήμη του τιμᾶται ἀδιαλείπτως. Τὸ λαμπρὸ παράδειγμα τῆς μετάνοιας καὶ μεταστροφῆς του στὴ χριστιανικὴ πίστη, ὁ ἐντυπωσιακὸς ὄγκος τῶν συγγραφῶν του, ἡ ἀντίληψή του γιὰ τὴν «Πολιτεία τοῦ Θεοῦ» ὡς πρώτη ὀλοκληρωμένη πρόταση γιὰ τὴν κατανόηση τῆς ἱστορίας στὴ Δύση, ἡ σχεδὸν νεωτερικὴ στροφὴ του πρὸς τὴν ἐσωτερικότητα καὶ τὰ ἀβυσσαλέα βάθη τοῦ ἀνθρώπινου ὑποκειμένου, οἱ θεολογικὲς του θέσεις γιὰ τὴν ἐνότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἀπόλυτο προορισμὸ, ἡ μεγάλη του ἐπίδραση ὄχι μόνον στὴν κατοπινὴ σχολαστικὴ Θεολογία τοῦ Μεσαίωνα, ἀλλὰ παραδόξως καὶ στίς θεωρητικὲς ἐπιστῆμες τῶν Νέων Χρόνων, ἐρμηνεύουν τὴν τεράστια ἀπήχηση τῆς προσωπικότητάς του καὶ τοῦ έργου του στὸ δυτικὸ χριστιανικὸ κόσμο. Πράγματι, ὁ λατινικὸς μεσαιωνικὸς πολιτισμὸς τῆς χριστιανισμένης ὀφείλει ἐν πολλοῖς τὴ διαμόρφωσή του στὸν ἱερό Αὐγουστίνου.

Ὡστόσο, τὸ ἔργο του σηματοδοτεῖ, ἤδη ἀπὸ τὸν 5ο αἰῶνα, τὴν προϊούσα ἀποξένωση μεταξὺ τῆς λατινόφωνης Δύσης καὶ τῆς ἑλληνόφωνης Ἀνατολῆς. Ἡ ἀποξένωση αὕτη ἀφοροῦσε στὴν γλῶσσα, στὴν θεολογικὴ νοσοτροπία καὶ σταδιακὰ στὸν ἴδιο τὸν πολιτισμὸ. Ὁ Ἅγιος Αὐγουστίνος δὲν γνώρισε τὴν πλούσια θεολογικὴ σκέψη τῶν

Ἑλλήνων Πατέρων τοῦ 4ου αἰώνα, ὅπως δὲν γνώριζε καὶ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ἀπὸ τὸν 5ο αἰώνα ἕως τὸν 9ο αἰώνα ἡ λατινικὴ Δύση δὲν ἔχει καμιά ἐπαφὴ ἀπειθείας μετὰ τὴν ἑλληνικὴ σκέψη. Ἡ ἀποξένωση αὐτὴ ἐρμηνεύει καὶ τὸ γεγονός ὅτι οἱ μεταφράσεις ἔργων τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι πενιχρές, μολονότι στὴν ὕστερη περίοδο τοῦ Βυζαντίου παρατηρεῖται σημαντικό ἐνδιαφέρον στοὺς κύκλους τῶν Βυζαντινῶν λογίων καὶ θεολόγων.

Συνεπῶς, ἡ ἔρευνα καὶ ἡ μελέτη τῆς θέσης καὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου στὴ Δυτικὴ καὶ τὴν Ἀνατολικὴ παράδοση παρουσιάζεται ἐξόχως σημαντικὴ γιὰ τὴν ἴδια τὴ σχέση μετὰ τῆς Ὁρθόδοξης καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Εὐχόμαι στὴν Ὁργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ στοὺς Συνέδρους τοῦ ΙΑ΄ Διαχριστιανικοῦ Συμποσίου καλὴ ἐπιτυχία στὶς ἐργασίες του.

† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερώνυμος

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Κρακοβία, Πολωνία

Ἀπὸ τὶς 6 μέχρι 8 τοῦ μήνα πραγματοποιήθηκε διεθνὴς Διάσκεψη πού ὁργανώθηκε ἀπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Κρακοβίας σὲ συνεργασία μετὰ τὴν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Αἰγιδίου. Ἡ συνάντηση αὐτὴ ὑπῆρξε ιδιαίτερα σημαντικὴ, καθὼς πραγματοποιήθηκε μετὰ τὴν εὐκαιρία τῶν ἑβδομήντα ἐτῶν ἀπὸ τὴν ἔναρξη τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου καὶ εἴκοσι ἐτῶν ἀφ' ὅτου ἀποκαταστάθηκε ἡ ἐλευθερία στὴν Πολωνία καὶ τὶς ἄλλες ἀνατολικὲς εὐρωπαϊκὲς χώρες. Τὸ θέμα τῆς Διάσκεψης ἦταν «Πίστη καὶ πολιτισμοὶ σὲ διάλογο. Τὸ πνεῦμα τῆς Ἀσίζης στὴν Κρακοβία τὸ 2009». Τόπος τῆς συναντήσεως ἦταν ἡ παλιὰ πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας, ἡ Κρακοβία, ὅπου ὑπῆρξε Ἀρχιεπίσκοπος ὁ μετέπειτα Πάπας Ἰωάννης Παῦλος Β΄. Πολλές

Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἀντιπροσωπεύθηκαν ἐπίσημα στὴ Διάσκεψη. Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία συμμετείχε μετὰ ὀκτώ καρδινάλιους, πολλοὺς ἐπισκόπους καὶ χιλιάδες πιστοὺς, οἱ ὅποιοι δῆλωσαν ἐνθουσιωδῶς τὴν ἀπόφασή τους νὰ ζήσουν καὶ νὰ ἐργαστοῦν μετὰ εἰρήνη καὶ γιὰ τὴν εἰρήνη, ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ δικτατορίες καὶ παράφρονες ἰδεολογίες.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Παρίσι

Τὸ Κέντρο Lenain de Tillemont καὶ τὸ Ἰνστιτούτο γιὰ τὴ Μελέτη τῶν Θρησκευτῶν διοργάνωσαν στὶς 8 καὶ 9 Σεπτεμβρίου διεθνὲς σεμινάριο μετὰ θέμα τὸ ἀποσπασματικὰ σήμερα σωζόμενο ἔργο τοῦ νεοπλατωνικοῦ φιλοσόφου Πορφύριου *Κατὰ Χριστιανῶν*. Στὶς εἰσηγήσεις τους οἱ ὀμιλητές, οἱ ὅποιοι προέρχονταν ἀπὸ διάφορα εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια, ἀσχολήθηκαν μετὰ τὴ χρονολόγηση τοῦ κειμένου, μετὰ τὶς διαφορὲς ὑποθέσεις πού ἔχουν κατὰ καιροὺς διατυπωθεῖ γιὰ αὐτό, μετὰ τὶς θέσεις πού διατυπώνει ὁ Πορφύριος στὰ σωζόμενα ἀποσπάσματα ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴ στάση του ἀπέναντι στὴν Καινὴ Διαθήκη, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀντιμετώπισή του ἀπὸ διάφορους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Ἀθήνα

Ἀπὸ τὶς 9-13 Σεπτεμβρίου 2009 πραγματοποιήθηκε στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Πεντέλη τὸ 54ο Ἐτήσιο Συνέδριο τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐνώσεως Ἀκαδημιῶν καὶ Κέντρων γιὰ τὴν ἐπιμόρφωση τῶν Λαϊκῶν (Oikosnet, Europe) μετὰ θέμα: «20 χρόνια μετὰ τὸ 1989: πορεῖες διαμαρτυρίας καὶ ταραχὲς στοὺς δρόμους;». Στὸ Συνέδριο συμμετείχαν ἐκπρόσωποι Ἀκαδημιῶν ἀπὸ 16 εὐρωπαϊκὲς χώρες. Τὸ Συνέδριο χαίρεται ὁ Διευθυντὴς τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου τῆς

Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Μάριος Μπέγζος, ἐνῶ εἰσήγηση μὲ θέμα τὴν Ὁρθόδοξη Πνευματικότητα παρουσίασε ὁ Θεοφιλέστατος Μητροπολίτης Θερμοπυλῶν καὶ Ἠγούμενος τῆς Ἱεράς Μονῆς Πεντέλης, κ. Ἰωάννης. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Συνεδρίου συζητήθηκαν τὰ προβλήματα, οἱ δυσκολίες καὶ οἱ νέες προκλήσεις πού παρουσιάζονται σὲ κοινωνικό, οἰκονομικό καὶ πολιτιστικό ἐπίπεδο σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς χώρες τῆς Εὐρώπης, καθὼς καὶ οἱ δυνατότητες καὶ προοπτικὲς συνεργασίας μεταξὺ τῶν Ἀκαδημιῶν. Σὲ μία Εὐρώπη πού συνεχῶς ἀλλάζει σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα, ὁ ρόλος τῶν Ἀκαδημιῶν καὶ τῶν Κέντρων Ἐπιμόρφωσης τῶν Λαϊκῶν ἀποκτᾶ κομβικὴ σημασία γιὰ τὶς κατὰ τόπους χριστιανικὲς Ἐκκλησίες.

Οἱ συνέδροι εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφτοῦν τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο, νὰ τὸν εὐχαριστήσουν γιὰ τὴ φιλοξενία καὶ νὰ ἀνταλλάξουν μαζί του ἀπόψεις σὲ θέματα πού ἀφοροῦν τὴ λειτουργία, τὸ ρόλο καὶ τὴν προσφορὰ τῶν Ἀκαδημιῶν.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Μόσχα, Ρωσία

Τὸ Metropolitan Anthony of Sourozh Spiritual Heritage Foundation σὲ συνεργασία μὲ τὸ A.I. Solzhenitsyn Foundation Russkoye Zarubeze, διοργάνωσαν ἀπὸ τὶς 11 ἕως τὶς 13 τοῦ μήνα, τὸ 2ο Διεθνὲς Συνέδριο πού ἀφιερώνεται στὴν κληρονομιά τοῦ Μητροπολίτη Ἄντονου (Μπλούμ) τοῦ Σουροζ. Τὸ θέμα τοῦ συνεδρίου ὑπῆρξε «Ὁ Θεὸς πιστεύει στὸν ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος στὴ θεολογία τοῦ Μητροπολίτη Ἄντονου». Μερικὲς ἀπὸ τὶς εἰσηγήσεις εἶχαν ὡς θέμα, «Τὸ μυστήριον τοῦ ἀνθρώπου: Ὁ Μητροπολίτης Ἄντονου καὶ μερικὲς ὀψεις τῆς ἀνθρωπολογίας τῶν Πατέρων»

(P.V. Markidonov), «Ἀρχὲς τῆς θεολογικῆς προσέγγισης – σκέψης τοῦ Μητροπολίτη Ἄντονου» (P.B. Mikhailov), «Ὁρθοδοξία: πίστη ἢ ἰδεολογία;» (E.V. Belyakova), «Ἡ ἔννοια τοῦ ἀσκητισμοῦ στὰ ἔργα τοῦ Μητροπολίτη Ἄντονου» (A.N. Zaytsev) κ.ἄ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Καλαμάτα

Ἡμερίδα μὲ θέμα «Θεολογία καὶ Λογοτεχνία» πραγματοποιήθηκε ἡ Ἱερά Μητρόπολη Μεσσηνίας στὶς 12 τοῦ μήνα, στὸ Πνευματικὸ Κέντρο Καλαμάτας. Ὁμιλητὲς ἦταν οἱ πανεπιστημιακοὶ καθηγητὲς Γιώργος Ἀνδρειωμένος, Χρυσόστομος Σταμούλης, Δημήτριος Κανελλόπουλος καὶ οἱ συγγραφεῖς Δημήτρης Ἀγγελῆς, Ἄγγελος Καλογερόπουλος καὶ Δημήτρης Κοσμοπούλος, οἱ ὁποῖοι διερεύνησαν τὶς βιβλικὲς ἀναφορὲς καὶ τὶς θεολογικὲς συνιστώσες στὰ ἔργα τῶν Ἀνδρέα Κάλβου, Γιάννη Τσαρούχη, Διονύσιου Σολωμοῦ, Γ. Θέμελη, Γιώργου Σαραντάρη καὶ Γιάννη Ρίτσου-Τάσου Λειβαδίτη, ἀντίστοιχα.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Σάλτσμπουργκ, Αὐστρία

Στὶς 14 τοῦ μήνα πραγματοποιήθηκε ἡμερίδα στὸ Σάλτσμπουργκ μὲ τὴν συνεργασία τῶν ἰδρυμάτων Pro Oriente Salzburg, Initiative Christian Orient, Mayr-Melnhof Institute of the Christian East μὲ ὀμιλητὴ τὸν συμπρόεδρο τῆς Μικτῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὸ Διάλογο μεταξὺ Ὁρθόδοξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, καρδινάλιο Βάλτερ Κάσπερ. Τὸ θέμα τῆς ἀνακοίνωσής του ἦταν «Τὸ καθεστῶς τοῦ διαλόγου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας μὲ τὶς Ἀνατολικὲς ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες», ἕνα ζήτημα πού ἐντάσσεται στὸ πνεῦμα διαλόγου μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν παραδόσεων πού ἔχει ἀναζωπυρωθεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Λουβαίν, Βέλγιο

Με πρωτοβουλία της Θεολογικής Σχολής του Καθολικού Πανεπιστημίου του Leuven στο Βέλγιο διοργανώθηκε στις 14-15 του μήνα διήμερο σεμινάριο με τον τίτλο “New Perspectives on Paul and Jews”. Στο σεμινάριο συμμετείχαν ειδικοί επιστήμονες από διάφορες χώρες του κόσμου. Στις εισηγήσεις που διαβάστηκαν στο πλαίσιο του σεμιναρίου, παρουσιάστηκαν και αναλύθηκαν διάφορες πλευρές του γενικότερου ζητήματος της σχέσης του Παύλου με τους Ιουδαίους και της στάσης του απέναντι στο Νόμο. Πρόκειται για ένα ζήτημα, το οποίο απασχολεί έντονα τη βιβλική επιστήμη, ιδιαίτερα μάλιστα σε σχέση με τη λεγόμενη «περι δικαιοσύνης» διδασκαλία του Λουθήρου. Κατά τα τελευταία μάλιστα χρόνια αναπτύσσεται μία νέα τάση στην έρευνα, η οποία έχει ονομασθεί New Perspective on Paul και η οποία επιχειρεί να κατανοήσει τη στάση του Παύλου απέναντι στο Νόμο και στον Ιουδαϊσμό εντάσσοντάς την μέσα στην ιστορική πραγματικότητα του 1ου αι. μ.Χ. Οί εκφραστές της ύποστηρίζουν ότι η σχετική επιχειρηματολογία του αποστόλου απευθύνεται στους χριστιανούς έξ έθνων και άφορα στη θέση τους μέσα στην Έκκλησία. Όμιλητές ήταν οί: D. Langton, M.F. Bird, M.D. Nanos, Ph. A. Cunningham, H.-J. Sander, J.T. Pawlikowski, A.-M. Reijnen, Th.R. Blanton, M. Bachmann, W.S. Campbell και Hans Hermann Henrich.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Λέροσ

Στο πλαίσιο του Προγράμματος του Παγκοσμίου Συμβουλίου Έκκλησιών «Πρός μία Διεθνή Οικουμενική Σύγκληση για την Ειρήνη» (International Ecumenical Peace Convocation, Kingston της Jamaica, 17-25

Μαΐου 2011) πραγματοποιήθηκε στη Λέρο, υπό την αιγίδα του Οικουμενικού Πατριαρχείου και της Έρας Μητροπόλεως Λέρου, Καλύμνου και Άστυπάλαιας από τις 15-22 Σεπτεμβρίου 2009 Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Συνδιάσκεψη με θέμα την Όρθόδοξη θεολογική συμβολή για την ειρήνη. Στη συνδιάσκεψη συμμετείχαν 25 εκπρόσωποι όλων σχεδόν των Όρθόδοξων Έκκλησιών, Έράρχες, Ιερείς, καθηγητές Πανεπιστημίου και λαϊκοί, άνδρες και γυναίκες. Οί συμμετέχοντες συζήτησαν διεξοδικά τις έννοιες της ειρήνης και της δικαιοσύνης, όπως αυτές κατανοούνται στο πλαίσιο της Όρθόδοξης Παράδοσης. Κατά τις συζητήσεις που έλαβαν χώρα τόσο στην ολομέλεια όσο και στις μικρές ομάδες εργασίας εξετάστηκαν επίσης οί τέσσερις επίμερους θεματικές του προγράμματος: ειρήνη στην κοινότητα, ειρήνη με τη γη (περιβάλλον), ειρήνη στην αγορά, ειρήνη μεταξύ των λαών. Την κεντρική εισήγηση έκανε ο Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Τιμίου Σταυρού της Βοστώνης π. Έμμανουήλ Κλάφης, ενώ τις επίμερους εισηγήσεις οί: Αιδ. Δρ. Geiko Muller-Fahrenheit, π. George Kondothra, π. Alexander Vasyutin, Δρ. Έλένη Κασσελούρη-Χατζηβασιλειάδη, Δρ. Wedad Abbas Tawfic, π. Δρ. Phillip Le Masters, Κυριακή Άβτζη, Semegnish Asfaw.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Βουκουρέστι, Ρουμανία

Το Konrad Adenauer Foundation διοργάνωσε στο Βουκουρέστι στις 21-24 του μήνα διεθνή συνάντηση με θέμα «Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Όρθόδοξες προτάσεις». Στη συνάντηση έλαβαν μέρος θεολόγοι και εκπρόσωποι των Έκκλησιών από τον

ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο, οι όποιοι έξει-
δικεύονται σε ζητήματα κοινωνικής ήθι-
κής, χριστιανικής κοινωνιολογίας κ.λπ.
(μεταξύ άλλων ο καθηγ. της Θεολογικής
Σχολής του Παν/μίου Αθηνών Κων. Δελη-
κωσταντής, ο Radu Preda καθηγητής στο
University of Cluj-Napoca, ο Χαράλαμπος
Βέντης -Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών
κ.ά). Το κεντρικό πρόβλημα που άπασχό-
λησε τη συνάντηση, ύπηρεξε το νόημα που
προσλαμβάνει ή έννοια των ανθρώπινων
δικαιωμάτων, καθώς επίσης και ο τρόπος
προσέγγισης και άποδοχής τους εκ μέρους
των Όρθοδόξων Έκκλησιών.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Θεσσαλονίκη

Το ίδρυμα PRO ORIENTE σε συνεργα-
σία με την Άνωτατη Έκκλησιαστική Άκα-
δημία της Θεσσαλονίκης διοργάνωσαν
στις 22-26 του μήνα στους χώρους της
Άκαδημίας της Θεσσαλονίκης Διεθνές Συ-
νέδριο με τον τίτλο “The Holiness and
Apostolicity of the Church” (“Η αγιότητα
και ή άποστολικότητα της Έκκλησίας”).
Έπίσημος ξένος προσκεκλημένος ήταν ο
Ρωμαιοκαθολικός επίσκοπος Βιέννης
Καρδινάλιος Christoph Schonborn. Την
εγκδήλωση επίσης χαιρέτισαν ο Μητροπο-
λίτης Θεσσαλονίκης Άνθιμος, ο Μητροπο-
λίτης Αύστριας Μιχαήλ, ο Διευθυντής της
Έκκλησιαστικής Άκαδημίας Χριστόφο-
ρος Κοντάκης και ο Πρόεδρος του Ίδρύ-
ματος Pro Oriente δρ. Johann Marte. Στις
εισηγήσεις παρουσιάστηκε ή έννοια της
άποστολικότητας της Έκκλησίας - όπως
αυτή άποτυπώνεται σε διάφορα κείμενα
των Πατέρων της Έκκλησίας - καθώς και ή
σπουδαιότητα αυτών των προσεγγίσεων
στο σύγχρονο οικουμενικό διάλογο. Όμι-
λητές ήταν οι: Ysabel de Andia, Michel
Stavrou, Cyril Hovorun, Γεώργιος Μαρτζέ-

λος, Vladan Perisic, Taras Khomych, Tho-
mas Bohm, Paul Mattei, Gregor Emme-
negger, Vittorino Grossi, Petr Mikhailov,
Andrew Louth, Vaclav Jezek, Ovidiou
Ioan, Mykola Makar, Atan z Orosz,
Maariyan Stoyadinov, Daniel Munteanu,
Josef Naumowicz, Lenka Karfikova, Vla-
dimir Zelinsky.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Άχαΐα

Το Ίνστιτούτο «Χριστόφορος Παπουλά-
κος» διοργάνωσε στις 26-27 του μήνα το
Α΄ πανελλήνιο επιστημονικό συνέδριο με
θέμα «Ό Όσιος Χριστόφορος Παπουλά-
κος». Έπιστήμονες προερχόμενοι από διά-
φορους κλάδους (άρχαιολόγοι, καθηγητές
βυζαντινής φιλολογίας, θεολόγοι) έπεχει-
ρησαν να ρίξουν φως σε ποικίλες πλευρές
της ζωής του Χριστοφόρου Παπουλάκου,
όπως π.χ. στη σχέση του με το κίνημα των
Κολλυβάδων, τη στάση της Έκκλησίας της
Έλλάδος άπέναντι στο πρόσωπό του κ.ά.
Έτσι μεταξύ άλλων ο καθ. Βυζαντινής Φι-
λολογίας Φ. Δημητρακόπουλος άνέπτυξε
το θέμα «Ό Γέρων Διονύσιος Έπιφανιά-
δης, ο κολλυβάς, και ο Χριστοφόρος Πα-
πουλάκος», ενώ ο καθ. στη Θεολογική
Σχολή Άθηνών Άπ. Νικολαΐδης παρουσία-
σε την ένδιαφέρουσα εισήγηση «Η πολι-
τική θεολογία του Παπουλάκου». Άλλες
άνακινώσεις είχαν για παράδειγμα θέμα-
τα όπως «Κίνημα Κολλυβάδων-Κίνημα
Παπουλάκου. Παράλληλα ρεύματα» (Χ.
Μπούσιας), «Όι παιδαγωγικές άντιλήψεις
του Παπουλάκου» (Χ. Μαρκόπουλος) κ.ά.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Βρυξέλλες, Βέλγιο

Το Ίνστιτούτο Κοινωνιολογίας του Ά-
νοικτού Πανεπιστημίου των Βρυξελλών
(Universit  Libre de Bruxelles) διοργάνω-
σε στις 23-25 του μήνα πανευρωπαϊκό συ-

νέδριο με θέμα «Μύθοι και διαθρησκειακή συνύπαρξη: ιστορία και κριτική». Στόχος του συνεδρίου ήταν η μελέτη της «ιδεολογικής ιστορίας», δηλαδή των «μύθων» της διαθρησκειακής ειρηνικής συνύπαρξης. Άνεξάρτητα από τον τρόπο προσέγγισης των ειδικών, αυτοί οι «μύθοι» έχουν βρει μία ευνοϊκή ανταπόκριση στο μεγάλο κοινό, με ιδεολογικά ή πολιτιστικά κίνητρα. Το Συνέδριο επικεντρώθηκε στη γέννηση των μύθων, τη σχέση τους με την πολιτική και την εθνική ιστορία του τόπου, καθώς και τη σχέση τους με την ιδεολογική ιστορία και το περιεχόμενό τους. Έπικεντρο προβληματισμού ή σχέση των μύθων με τη διαθρησκειακή συνύπαρξη με αναφορά στην Όθωμανική αυτοκρατορία, την Όθωμανική αυτοκρατορία και τα Βαλκάνια, τη Μεσαιωνική Μεσόγειο, την Ισπανία και τη μεσαιωνική Σικελία, την Αφρική κ.ά. Πληροφορίες στο fatuma.tepatonde le@ulb.ac.be.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Χαλέπι, Συρία

Η Μητρόπολη Χαλεπίου, Βερούιας και Άλεξανδρέτας διοργάνωσε στις 26-27 του μήνα επιστημονικό θεολογικό συνέδριο με τίτλο «Οί στυλίτες: 1. Ο Άγιος Συμεών». Στο συνέδριο έγιναν εισηγήσεις οι οποίες σκοπό είχαν να διερευνήσουν ποικίλες όψεις της παράδοσης των Στυλιτών στη Συρία και γενικότερα και πιο συγκεκριμένα το πρόσωπο του αγίου Συμεών. Μερικές από τις εισηγήσεις υπήρξαν: «Τύποι άσκήσεως της Συρίας» (π. Θ. Λαμπρινάκος), «Ο στύλος και ο σταυρός στη ζωή του αγίου Συμεών» (π. I. Khalil), «Άγιος Συμεών ο Στυλίτης: Βίος και άρετές» (π. Βασ. Kodsieh), «Οί στυλίτες και η σύγχρονη κοινωνία» (Μητρ. Βερούιας Παντελεήμων), «Ο Άγιος Συμεών ο Στυλίτης στη βυζαντινή ύμνολογία» (καθ. Π. Σκαλτσής) κ.ά.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Θεσσαλονίκη

Το Ευρωπαϊκό Κολλέγιο Θεσσαλονίκης και το Κέντρο Μελέτης Πολιτιστικής Κληρονομιάς Κυρίλλου και Μεθοδίου διοργάνωσαν στις 28 του μήνα ημερίδα με τον τίτλο «Άξίες του ελληνικού πολιτισμού και εφαρμογή στη σύγχρονη ευρωπαϊκή παιδεία – Η συγχρονία της ιστορίας». Στις εισηγήσεις παρουσιάστηκαν πτυχές του ελληνικού πνεύματος, ή επίδραση που αυτό άσκησε κατά την εποχή του Βυζαντίου και αργότερα αλλά και ο ρόλος που οι άξίες του ελληνικού πολιτισμού μπορούν να διαδραματίσουν στη σύγχρονη ευρωπαϊκή παιδεία. Όμιλητές ήταν οι: Τ. Παπαζιώγα-Βληγουρίδου, Α.-Α.Ν. Ταχιάος, Ε. Χρυσός, Α. Καραθανάσης και Μ. Μαυρομιχάλη-Botz.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Γενεύη, Έλβετία

Άπό την 1 έως τις 3 του μήνα το Παν/μιο της Γενεύης και το Μουσείο Ιστορίας και Τέχνης της Γενεύης διοργάνωσαν διεθνές συμπόσιο με θέμα: «Ο άνεικονισμός στη βυζαντινή θρησκευτική τέχνη». Το συμπόσιο αυτό, στο οποίο έλαβαν μέρος επιστήμονες από πολλές ευρωπαϊκές χώρες, επιχείρησε να έρευνήσει το φαινόμενο του θρησκευτικού άνεικονισμού. Ο θρησκευτικός άνεικονισμός αποτελεί μία μορφή της βυζαντινής τέχνης, ή όποια εμφανίζεται όχι μόνο σε ιερούς χώρους, αλλά και σε κοσμικούς, ή όποια όστόσο παραμένει σχετικά άγνωστη. Περιλαμβάνει ως θεματική της γεωμετρικά μοτίβα, αναπαραστάσεις φυτών και ζώων κ.λπ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Lviv, Ουκρανία

Άπό τις 5 έως τις 11 του μήνα, διοργανώθηκε στο Lviv της Ουκρανίας από το Lviv City Council, το Ukrainian Catholic University, το Institute of Ecumenical Studies, και το Lviv Regional Council and Admi-

nistration, τὸ πρόγραμμα ποὺ ἐπονομάζεται «ἡ δευτέρα οἰκουμενικὴ κοινωνικὴ ομάδα», μὲ γενικὸ θέμα «κοινωνικὴ ὑπευθυνότητα». Πρόκειται γιὰ ἓνα σεμιναριακὸ εἶδος συναντήσεων, μὲ στρογγυλὲς τράπεζες, προβολὴ θεματικῶν ταινιῶν κ.ἄ., ὅπου διάφοροι ὁμιλητὲς χωρισμένοι σὲ ομάδες ἐργασίας ἐξέτασαν καὶ συζήτησαν ἐπιμέρους ὄψεις τοῦ θέματος. Ἔτσι τὴν πρώτη μέρα ἢ ἐπιμέρους ὑποενοτήτα ἀφοροῦσε στὸ θέμα «Ἡ κοινωνικὴ ἐβδομάδα ὡς μιὰ μορφὴ διαλόγου: Ἡ ἐμπειρία τῆς Οὐκρανίας καὶ ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν» μὲ ὁμιλητὲς μεταξὺ ἄλλων τοὺς π. P. Mazurkiewicz, Bernard Chevenez κ.ἄ. Τὴ δευτέρα μέρα πραγματοποιήθηκε συνεδρία ὅπου τὸ θέμα ἦταν «Θεραπεύοντας τὰ τραύματα τοῦ παρελθόντος» μὲ ἀρκετοὺς ὁμιλητὲς, ὅπως τοὺς π. B. Gudziak, Ph. Walter, κ.ἄ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Κολυμπάρι, Κρήτη

Πραγματοποιήθηκε μὲ μεγάλη ἐπιτυχία στὴν Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία τῆς Κρήτης μεταξὺ 7 καὶ 13 Ὀκτωβρίου, ἡ ἰδιαίτερα σημαντικὴ συνάντηση τῆς ὀλομέλειας τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστη καὶ Τάξη» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν μὲ τὴ συμμετοχὴ πάνω ἀπὸ 120 θεολόγων καὶ θέμα «Ἡ φύση καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας». Παρακάτω παρατίθεται ἡ ὁμιλία-χαριετισμὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου κατὰ τὴν ἑναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς.

Unity as Calling, Conversion and Mission
Opening address by His All Holiness the
Ecumenical Patriarch Bartholomew to the
Plenary of the World Council of Churches'
Commission on Faith and Order
"CALLED TO BE ONE CHURCH"
 (Crete, Greece, 7 October 2009)

It is with great joy that we accepted the gracious invitation of our beloved Faith

and Order Commission to address this auspicious plenary gathering. We would also like to welcome you all – academics and pastors, ministers and lay leaders from diverse regions of the world – to our Orthodox Academy on this uniquely beautiful island.

The theme of this plenary session is: *"Called to be One Church: that they may become one in your hand."* It should be recalled that it was on this blessed island of Crete that the Faith and Order Commission of the World Council of Churches in June 2005 revised and finalized the statement on ecclesiology, that later was received at the 9th General Assembly of the World Council of Churches at Porto Alegre (February 2006). This text constitutes the culmination of a long development and maturing perspective – through numerous phases, stages and interpretations – of member Churches, that began as early as 1927, at the First Conference on Faith and Order in Lausanne, if not earlier, in an earnest search for the visible unity, for which we all yearn and to which we are all called. Let us, then, together renew our commitment to dialogue and unity as a way of reflection and renewal. And let our deliberation be a prayerful offering to God in our sincere desire that we “may be one” (*John 17.21*) in response to our Lord’s command and call.

Unity as Calling

In this commitment, let us begin with thanksgiving and praise that impose upon us what in Orthodox thought and spirituality we call the “apophatic approach”. The teaching on the apophatic way pertains to the conviction that, by nature and by definition God is beyond human understanding;

otherwise, if we could comprehend and grasp God, then God would not be God. This is the teaching of the great mystics, such as St. Gregory of Nyssa in the 4th century and St. Gregory Palamas in the 14th century, who underlined the radical transcendence as well as the relative immanence of God. Basing their theology on sound Scriptural principles, according to which “no one can see God” (*Exodus* 33.20; *John* 1.18 and 1 *John* 4.12), the above mentioned Church Fathers proclaimed God as profoundly unknowable and yet personally known; God as invisible and yet accessible; God as distant and yet as intensely present – the infinite and incomprehensible God, who becomes intimate and incarnate to the world. God’s unknowability and inaccessibility ultimately oblige us to a spirit of humility and worship.

If the apophatic attitude is our starting-point, then we may appreciate how the unity of the Church, like the unity of God, is also a never-ending search, an ever-unfolding journey. As St. Gregory of Nyssa would affirm, even in the age to come, growth in the divine life is without end and with endless perfection; it is, indeed, constant progress through continually refining stages. This mindset demands from us a sense of forbearance rather than of impatience. We should not be frustrated by our human limitations, which unfortunately determine our disagreements and divisions. Our ongoing and persistent pursuit of unity is a testimony to the fact that what we seek will occur in God’s time and not our own; it is, by the same token, the fruit of heavenly grace and divine *kairos*.

Unity as Conversion

If unity – as our own ongoing and persistent goal – is indeed a gift of God, then it

demands a profound sense of humility and not any prideful insistence. This means that we are called to learn from others as well as to learn from time-tested formulations. It also implies that imposing our ways on others – whether “conservative” or “liberal” – is arrogant and hypocritical. Instead, genuine humility demands from all of us a sense of openness to the past and the future; in other words, much like the ancient god Janus, we are called to manifest respect for the time-tested ways of the past and regard for the heavenly city that we seek (*cf. Heb.* 13.14). This “turning” toward the past and the future is surely part and parcel of conversion.

Thus, it is crucial that we learn from the early Fathers and Mothers of the Church, that we embrace the mind of the early Church by immersing ourselves in the spirit of the Christian classics. In a word, Orthodox theology refers to this as “tradition.” This in no way signifies a sentimental attachment to the past or an intellectual fascination with Patristic literature. Rather, we should learn from those who – in each generation – maintained the integrity and intensity of the Apostolic faith. The Church in our age must be marked by such continuity and consistency with the past, which forms an intrinsic part of the contemporary Church. In this regard, at least for Orthodox Christians, Saints Basil and Gregory are very much alive, vividly present – not only in our liturgy, but also in our teaching and practice.

At the same time, however, we should turn our attention to the future, to the age to come, toward the heavenly kingdom. Orthodox theology adopts the term “eschatology” in order to appreciate this attitude. Nevertheless, by the term “eschatology,”

we do not imply a sense of escapism or other-worldliness. Focusing on the “last times” or the “last things” is a way of envisioning this world in light of the next. An eschatological vision offers a way out of the impasse of provincialism and confessionalism. It urges us to “listen to what the Spirit is saying to the Churches.” (*Rev.* 1.10-11) It allows us to believe that God’s light is stronger than any darkness in this world and that the Alpha and Omega is working in us and through us for the salvation of the world and for the unity of the Church. And so we pray with conviction: “Come, Lord Jesus.” *Maranatha.* (*Rev.* 22.20)

Unity in Mission

Finally, the sense of calling and the urgency of conversion permit us to discern the areas of our common ministry and united mission. As individual communities we are “fragile sticks,” according to the words of the biblical passage of our conference taken from the Prophet Ezekiel (chapter 37, verses 15-28). Together, however, we can become one people under one God, neither divided among ourselves nor defiling the covenant of the Lord. Indeed, the conditions of this new way are the avoiding of idol-worship (verse 23) and the making of peace (verse 26). In modern terminology, it is the preservation of creation as the proper way of worshipping the Creator and the promotion of tolerance and understanding among religions and peoples in our world. Working closely together on issues of ecological awareness and ecumenical dialogue is a crucial reflection of the “everlasting covenant” (verses 25-26), whereby Ezekiel’s God proclaims: “I will be their God and they shall be my people ... forevermore” (verses 27-28).

For the Prophets, just as for the Apostolic community, justice and peace are closely linked to the preservation and balance of the land as God’s creation. This means that our Churches are called to a common ministry and mission, proclaiming and promoting a worldview in which God’s authority – the authority of the kingdom – guides our ways and determines our actions. We must never forget that this world is inherited; it is a gift from above, offered as a means of communion with God.

If, then, we are to submit to the authority of God, the authority of the kingdom, then we must be authentic and prophetic in our criticism of the world’s consumerism. We must remember and remind our faithful that the land – and all the fullness thereof – belongs to the Lord (*cf. Psalm* 24.1), that the world’s resources must be oriented toward others. We must recall the Lord’s beatitude, according to which “the meek shall inherit the earth” (*Matt.* 5.5). For the meek person is the one who reverses the world’s attitudes to power and possessions; otherwise, the land becomes a place of division and violence. Meekness is ultimately a way of caring, a way of sharing. And it stands as a contrast and correction to the desecration that we have brought into God’s creation.

* * *

Beloved brothers and sisters, the unity that we seek is a gift from above, which we must pursue persistently as well as patiently; it is not something that depends solely on us, but primarily on God’s judgment and kairos. Nevertheless, this sacred gift of unity is something that also demands of us radical conversion and re-orientation so that we may turn humbly toward our common

roots in the Apostolic Church and the communion of saints, but also so that we may entrust ourselves and submit to God's heavenly kingdom and authority. Finally, however, unity obliges us to a common purpose in this age as we expect the age-to-come; for it commits us to a sacred ministry and mission in realizing that kingdom, as we declare in the Lord's Prayer, "on earth as in heaven." Such is the sacred gift that we have inherited. This, too, is the sacred task that lies before us. Therefore "Let us go forth in peace" to proclaim the good news to the world.

As we conclude, let us remember all those ecumenical pioneers who served this Commission with competence and deep commitment in the past thirty years, either as Moderators, Directors and staff, and with whom we had the privilege and the opportunity to work with on so many important themes, but now are no longer among us. In particular, we would like to mention the renowned Greek theologian Prof. Nikos Nissiotis and Prof. John Deschner, who served as Moderators, without forgetting Rev. Prof. John Meyendorff who had served earlier. We would also like to mention Rev. Dr Lukas Vischer and Bishop Dr. William Lazareth who served as Directors as well as Protopresbyter Vitaly Borovoy, Deputy Director. May their memories be eternal and may they continue to rest peacefully in the refreshing hands of our Merciful God. Let us continue to honor their memories by imitating their dedication and zeal.

We would also like to thank Dame Dr Mary Tanner and Bishop Dr David Yemba Kekumba, who served as Moderators, and the Rev. Dr Günther Gassmann, Rev. Dr

Alan Falconer and Rev. Dr Thomas Best, who served as Directors, for their immense contributions to the Commission.

We also do not want to forget those elements of the Ecumenical Patriarchate who served the Commission as staff for several years from our Church, namely H.E. Metropolitan Prof. John of Pergamon, Member of the Academy of Athens, and H.E. Metropolitan Prof. Dr Gennadios of Sassima, who for ten years served as a staff member and later on replaced us as Vice-Moderator and consequently became Moderator of Faith and Order. We would like to thank and congratulate both of them for their dedicated service to the Commission.

May the grace, peace and love of God be with all of you!

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Βιέννη, Αυστρία

Στις 7-9 του τρέχοντος μήνα διοργανώθηκε από διάφορους φορείς (Διπλωματική Ακαδημία της Βιέννης, Ίδρυμα Pro Oriente, Πανεπιστήμιο της Βιέννης κ.ά) διεθνές επιστημονικό συμπόσιο στη Βιέννη επ' ευκαιρία της 20ής επέτειου από την πώση του «σιδηρού παραπετάσματος», με θέμα «1989-2009: Θρησκεία και άναβίωση στην Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη». Στο συμπόσιο αυτό εξετάστηκε από εξειδικευμένους επιστήμονες (ιστορικούς, θεολόγους κ.ά) ή θέση και ο νέος ρόλος των Έκκλησιών και της Θρησκείας γενικότερα την τελευταία εικοσαετία στις χώρες εκείνες της Ευρώπης, όπου κυριαρχούσε το κομμουνιστικό καθεστώς.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Wisconsin, ΗΠΑ

Το Nashotah House Theological Seminary με έδρα το Wisconsin των Η.Π.Α. διοργάνωσε στις 8-10 του μήνα ένα μικτό

ἀγγλικανικό-ὀρθόδοξο συνέδριο μὲ ἀφορμὴ τὴν 20ῆ ἐπέτειο ἀπὸ τὴν κοίμησιν τοῦ ἁγ. Τύχωνος τῆς Μόσχας (ἕνας ἅγιος ποὺ τιμᾶται ἰδιαίτερα ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους στὴν Ἀμερική καὶ τοὺς ἀγγλικανούς τοῦ θεολογικοῦ σεμιναρίου), μὲ θέμα «Ταυτότητα, Ἰερωσύνη καὶ Ἰεραποστολή στὸν 21ο αἰώνα». Στὸ συνέδριο ἔλαβαν μέρος θεολόγοι ἀπὸ τὸ St Vladimir's Orthodox Theological Seminary, ἀπὸ ἀπὸ ἄλλα ὀρθόδοξα ἰδρύματα καὶ φορεῖς (OCA, AOCA) καὶ βέβαια ὁμιλητὲς ἀπὸ τὸ σεμινάριο ποὺ φιλοξενεῖ τὸ γεγονός.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Πρεςον, Σλοβακία

Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Παν/μίου τοῦ Πρεςον μὲ ἀφορμὴ τὴ συμπλήρωσιν 200 χρόνων ἀπὸ τὴν κοίμησιν τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου διοργάνωσε στὶς 12 τοῦ μήνα διεθνῆ ἐπιστημονικὴ ἡμερίδα μὲ θέμα «Ἡ κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ διάστασις τοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου». Μερικὲς ἀπὸ τίς πολλὲς ἐνδιαφέρουσες εἰσηγήσεις ἦσαν: «Ἡ ζωὴ τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου» (καθ. Jan Zozulak), «Ἡ συνέχισις τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου Νικοδήμου στὸ Ἅγιο Ὄρος» (Μοναχὸς Μωυσῆς), «Ἐρμηνευτικὲς προσεγγίσεις στὶς καθολικὰς ἐπιστολὰς ἀπὸ τὸν ἅγιο Νικόδημον τὸν Ἀγιορείτην» (Χρῆστος Οἰκονόμου), «Ἡ κανονικὴ συλλογὴ, Τὸ Πηδάλιον τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου» (Μητρ. Παῦλος Μενεβίσογλου καὶ π. Γρηγ. Παπαθωμάς) κ.ἄ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Ρέθυμνο, Κρήτη

Τὸ ἐτήσιο παγκρήτιο Θεολογικὸ Συνέδριο τοῦ Συνδέσμου Κρητῶν Θεολόγων μὲ θέμα «Ἡ σύγχρονη διαπολιτισμικότητα καὶ ὁ ρόλος τῆς θεολογίας» πραγματοποιήθηκε ἀπὸ 15 μέχρι 17 Ὀκτωβρίου 2009,

ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Λάμπης, Συβρίτου καὶ Σφακίων. Εἰσηγητὲς τοῦ Συνεδρίου ἦσαν οἱ Χρυσόστομος Σταμούλης, Καθηγητὴς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης (Ἡ γυναικα τοῦ Λώτ καὶ ἡ σύγχρονη θεολογία), Θωμᾶς Ἰωαννίδης, Ἐπίκουρος Καθηγητὴς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν (Καὶνὴ Διαθήκη καὶ πολυπολιτισμικὴ κοινωνία), π. Ἀντώνιος Καλλιγέρης, Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Νεότητος τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν (Διαπολιτισμικότητα καὶ προοπτικὴ γιὰ τὴν ποιμαντικὴ μας διακονία), Θανάσης Παπαθανασίου, Δρ. Θεολογίας, Ἀρχισυντάκτης τοῦ περιοδικοῦ «Σύναξις» (Ἡ κοινότητα ὡς βρόχος), Κωνσταντῖνος Ζορμπᾶς, Δρ. Θεολογίας - Κοινωνιολογίας (Ἡ διαπολιτισμικὸς διάλογος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις καὶ οἱ συνέπειες γιὰ τὸ μάθημα τῶν Ἐρησκευτικῶν).

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Θεσσαλονίκη

Στὸ Κεντρικὸ Ἀμφιθέατρο τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Θεσσαλονίκης (ΑΕΑΘ) πραγματοποιήθηκε ἀπὸ 16 μέχρι καὶ τίς 18 τοῦ μήνα, σὲ συνεργασία μὲ τὸ Καρτεῖον Ἰδρυμα Ἐθνικοῦ καὶ Ἐρησκευτικοῦ Προβληματισμοῦ, τὸ καθιερωμένο ἐτήσιο ἐπιστημονικὸ συμπόσιο «Χριστιανικὴ Μακεδονία», μὲ θέμα «Πνευματικὲς σχέσεις Θεσσαλονίκης μὲ τὴν Ἀρχαία Σαρδικὴ (σημερινὴ Σόφια)». Κατὰ τὴ διάρκειαν τοῦ Συμποσίου οἱ ἐνότητες ποὺ ἐξετάστηκαν ἦσαν Α) Ἱστορία - Διεθνεῖς Σχέσεις, Β) Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία - Διορθόδοξες Σχέσεις, Γ) Πνευματικὸς βίος - Μοναχισμὸς - Ἐκδοτικὴ Δραστηριότητα, Δ) Θέματα παιδείας καὶ κοινωνίας. Τὸ Συμπόσιο πλαισίωσαν οἱ μόνιμες ἐκθέσεις τοῦ Καρτερίου Μελάθρου.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Ἀθήνα

Ὁ σύλλογος «Φίλοι της Πατριαρχικῆς Μεγάλης του Γένους Σχολῆς» διοργάνωσε στις 17 τοῦ μήνα στο Πολεμικὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν ἡμερίδα με θέμα «Βυζαντινὴ Τέχνη καὶ Ὁρθόδοξη Παράδοση». Ἡ θεματολογία τῶν εισηγήσεων ἐστιάζεται στὴ βυζαντινὴ τέχνη καὶ τὴν παράδοση στο Ἅγιο Ὅρος, τὴ θρησκευτικὴ τέχνη στὴν Ἰμβρο, τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας κ.ἄ. Ὁμιλητὲς ἦσαν ἐπιστήμονες ποὺ εἰδικεύονται στὴ βυζαντινὴ ἀρχαιολογία, ὅπως, μεταξύ ἄλλων, ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς Εὐ. Χρυσός, ὁ Μητροπολίτης Γέρον Χαλκηδόνος Ἀθανάσιος, ὁ τ. καθηγητὴς Δημ. Τριανταφυλλόπουλος, κ.ἄ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Νέα Ὁρλεάνη-Μισσισιπῆς ποταμός, Η.Π.Α.

Στὶς 18-25 τοῦ μήνα πραγματοποιήθηκε στὴν Νέα Ὁρλεάνη καὶ στὸν ποταμὸ Μισσισιπῆ, τὸ 8ο Διεθνὲς Περιβαλλοντολογικὸ Συμπόσιο, ἐν πλῶ, ποὺ διοργανώθηκε ἀπὸ τὸν ὄργανισμό «Θρησκεία, Ἐπιστήμη καὶ Περιβάλλον», καὶ τελοῦσε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, κ. Βαρθολομαίου. Ἡ ὁργάνωση «Θρησκεία, Ἐπιστήμη καὶ Περιβάλλον», εἶναι μία μὴ-κυβερνητικὴ ὁργάνωση με ἔδρα τὴν Ἀθήνα καὶ με κεντρικὸ ἐνδιαφέρον νὰ προωθήσει τὴ συνεργασία τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐπιστήμης γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος. Ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἔχουν ἤδη πραγματοποιηθεῖ ἐπὶ περιβαλλοντολογικὰ ἐν πλῶ συνέδρια (Μαύρη Θάλασσα, Δούναβης, Ἀμαζόνιος, Αἰγαῖο κ.λπ.). Τὸ θέμα τοῦ φετινοῦ συμποσίου ἦταν: «Ὁ Μέγας Ποταμὸς Μισσισιπῆς: ἡ ἀποκατάσταση τῆς ἰσορροπίας», ἐνῶ κεντρικὴ ἐπιδίωξη ἀπε-

τέλεσε ἡ μελέτη, μέσα ἀπὸ τὶς ἐπιμέρους ἐνότητές του, σὲ ποῖο βαθμὸ καὶ με ποιούς τρόπους μποροῦν οἱ θρησκευτικὲς κοινότητες νὰ συνεισφέρουν μίαν κοινὴ προσέγγιση σὲ φλέγοντα καὶ ιδιαίτερα ἐπείγοντα περιβαλλοντικὰ ἐρωτήματα καὶ προβλήματα, τὰ ὁποῖα σχετίζονται με τὸν ποταμὸ Μισσισιπῆ ἀλλὰ καὶ ἄλλους μεγάλους ποταμούς (ἐρωτήματα, ὅπως π.χ. μπορεῖ ἡ θρησκεία νὰ σώσει τὸν πλανήτη; κ.ἄ). Στὸ συμπόσιο αὐτὸ ἔλαβε μέρος μεγάλος ἀριθμὸς εἰδικῶν (περίπου 200) ἀπὸ ποικίλους χώρους, ὅπως πολιτικοί, θεολόγοι, περιβαλλοντολόγοι, ἐκπρόσωποι ἐπιχειρήσεων καὶ ΜΚΟ, καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ὁμιλητὲς ἦσαν μεταξύ ἄλλων ὁ καθ. John Hart (Boston University School of Theology), ὁ Δρ. Victor Gorshkov (Petersburg Nuclear Physics Institute), ὁ Pavan Sukhdev (Managing Director and Head, Deutsche Bank), ὁ Sir Richard Chartres Lord (Bishop of London), ὁ π. John Chryssavgis, ὁ πρόεδρος τῶν Μαλβίδων Mohamed Nasheed κ.ἄ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Βόλος

Ἀπὸ τὴ Δευτέρα 19 Ὀκτωβρίου ἕως καὶ τὴν Τετάρτη 21 Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ., ἡ Ἱερὰ Μητρόπολη Δημητριάδος καὶ Ἄλμυροῦ φιλοξένησε καὶ αὐτὴ τὴ χρονιά, τὸ ΙΑ΄ Πανελλήνιο Λειτουργικὸ Συμπόσιο Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, τὸ ὁποῖο κατ' ἔτος διοργανώνει ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τελεῖ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου. Τὸ φετινὸ θέμα τοῦ Συμποσίου εἶχε τίτλο «Λειτουργικὴ Ἀγωγή», καὶ σ' αὐτὸ συμμετείχαν ὡς εισηγητὲς οἱ: Εὐάγγελος Θεοδώρου, Μητροπολίτης Σι-

σανίου και Σιατίστης Παῦλος, Παναγιώτης Σκαλτσής, Πρωτ. Ἰωάννης Σκιαδαρέσης, Γεώργιος Φίλιας, Συμεών Πασχαλίδης, Πρωτ. Κωνσταντῖνος Καραϊσαρίδης, Πρωτ. Δημήτριος Τζέροπος, Κωνσταντῖνος Δεληκωσταντής, Ἀρχιμ. Νικόλαος Ἰωαννίδης, Γεώργιος Κόρδης, Ἀθανάσιος Βουργλῆς και Πρωτ. Γρηγόριος Σταμκόπουλος. Στις ἐργασίες τοῦ Συμποσίου, πού πραγματοποιήθηκε σὸ Συνεδριακὸ Κέντρο στὰ Μελισσιάτικα, ἔλαβαν μέρος κληρικοί-ἐκπρόσωποι ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Θεσσαλονίκη

Γιὰ πέμπτη συνεχῆ χρονιά, ὁ Τομέας Λατρείας, Ἀρχαιολογίας και Τέχνης τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς και Κοινωνικῆς Θεολογίας και τὸ Δίκτυο Κειμενικῆς και Ἑρμηνευτικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως (ΚΕΕΠ) διοργάνωσαν ἐπιστημονικὴ διημερίδα στίς 23-24 τοῦ μήνα, μὲ θέμα «Ἱστορία και Γραμματεία γιὰ τὸν Ἅγιο Δημήτριο και τὴν πόλη του ἀπὸ τὸν 8ο ὡς τὸ 12ο αἰώνα». Στὴν ἡμερίδα παρουσιάστηκαν θέματα, τὰ ὅποια ἀφοροῦν στὴ γραμματεία, τὴ θεολογία και τὴν τέχνη, πού παρήχθησαν και σχετίζονται μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἀλλὰ και τὴν ἱστορία τῆς πόλης του ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῆς Εἰκονομαχίας, τὸν 8ο αἰώνα, ὡς τὰ τέλη τοῦ 12ου αἰώνα, πρὶν ἀπὸ τὴ λατινικὴ κατοχὴ τῆς.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009: Θεσσαλονίκη

Ὁ Δήμος Θεσσαλονίκης και ἡ Ἱερὰ Βασιλικὴ Πατριαρχικὴ και Σταυροπηγιακὴ Μονὴ Βλατάδων συνδιοργάνωσαν ἀπὸ 29 ἕως 31 τοῦ μήνα τὸ 23ο διεθνὲς ἐπιστημονικὸ συμπόσιο «Χριστιανικὴ Θεσσαλονίκη».

Τὸ θέμα ἦταν «Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἡ Ἐκκλησία Θεσσαλονίκης και οἱ δύο Ἐπιστολὲς πρὸς Θεσσαλονικεῖς».

Τὸ θέμα τοῦ συνεδρίου ἐξετάσθηκε σὲ τρεῖς ἐνότητες: 1. Ἱστορία, 2. Ἑρμηνεία τῶν Ἐπιστολῶν, 3. Τέχνη. Εἰδικοὶ ἐπιστημονες ἀπὸ τὸ εὐρύτερο εὐρωπαϊκὸ χῶρο εἰσηγήθηκαν σὲ ἐπὶ μέρους θέματα.

Στὴν ἐνότητα τῆς Ἱστορίας εἰσήγηση πραγματοποιήσαν οἱ Καθηγητὲς τοῦ Α.Π.Θ. Ἰωάννης Καραβιδόπουλος, Ἰωάννης Γαλάνης, Πέτρος Βασιλειάδης, Μιλτιάδης Κωνσταντῖνου, οἱ Καθηγήτριες κ. Κυριακούλα Παπαδημητρίου και Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη.

Στὴν ἐνότητα τῆς ἐρμηνείας τῶν ἐπιστολῶν πρὸς Θεσσαλονικεῖς μίλησαν ὁ Χρῆστος Βούλγαρης, Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ Ἰωάννης Δημητρόφ, Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Σόφιας, ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Πρέσοβ τῆς Σλοβακίας Ἰωάννης Ζόζουλακ, ὁ π. Ἰωάννης Σκιαδαρέσης, Ἐπ. Καθηγητῆς τοῦ Α.Π.Θ., και ὁ Λέκτορας Χαράλαμπος Ἀτματζίδης. Στὴν τελευταία ἐνότητα τῆς Τέχνης εἰσήγηση πραγματοποιήσαν οἱ Χρυσάνθη Μαυροπούλου-Τσιούμη, Καθηγήτρια τοῦ Α.Π.Θ. και Εὐτέρπη Μαρκῆ, διδάκτωρ Ἀρχαιολογίας.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Θεσσαλονίκη

Τιμώντας τὸν Ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἁγιορείτη, ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ ΑΠΘ και ἡ Ἁγιορειτικὴ Ἑστία, διοργανώνουν Συνεδριὸ ἀπὸ τίς 6 ἕως τίς 8 τοῦ μήνα μὲ θέμα «Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης και ἡ ἐποχὴ του. 200 χρόνια ἀπὸ τὴν κοίμησή του». Οἱ σημαντικότερες ἐνότητες τοῦ συνεδρίου τὸ ὅποιο θὰ ξεκινήσει πανηγυρικὰ στὴ Ροτόντα τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἶναι:

Α. Τὸ ἱστορικὸ καὶ θεολογικὸ πλαίσιο τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἁγ. Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου. Β. Τὸ συγγραφικὸ του ἔργο. Γ. Ἡ θεολογικὴ διδασκαλία του. Δ. Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης καὶ ἡ Φιλοκαλικὴ Ἀναγέννηση στὸν Ὁρθόδοξο κόσμο. Μεταξὺ ἄλλων εἰσηγητὲς τοῦ συνεδρίου εἶναι οἱ Ἀντώνιος-Αἰμίλιος Ταχιάος, Κρίτων Χρυσοχοΐδης, Ἀρχιμ. Νικόδημος Σκρέττας, Χρήστος Οἰκονόμου, Θεόδωρος Γάγκου, Δέσπω Λιάλιου, Νίκος Ζαχαρόπουλος, Ἀθανάσιος Καραθανάσης, Κων/νος Πιτσάκης, Κων/νος Μανάφης, Συμεὼν Πασχαλίδης, Παναγιώτης Σκαλτσῆς, Τρύφ. Τσομπάνης, Lora Gerd, Χρήστος. Ἀραμπατζῆς, Μον. Μωσῆς Ἁγιορείτης, Μον. Πατάπιος Καυσοκαλυβίτης, Μον. Θεόκτιστος Δοχειαρίτης, Μον. Νικόδημος Μπιλάλης, Μον. Λουκάς Φιλοθεΐτης, Μον. Elia Citterio κ.ἄ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Ἀθήνα

Ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων μετὰ τὴν συνεργασία τοῦ Γραφείου τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦ Γραφείου τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου στὴν Ἀθήνα, τοῦ Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Εὐγενίδειου Ἰδρύματος θὰ πραγματοποιήσῃ στὸ Διορθόδοξο Κέντρο ἡμερίδα στίς 5 τοῦ μήνα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μετὰ θέμα «Ἡ συμβολὴ τῶν Ἑλλήνων Κληρικῶν στὸν Ἑλληνικὸ Διαφωτισμὸ καὶ τὴν ἀναγέννηση τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν». Ἡ ἡμερίδα πραγματοποιεῖται μετὰ ἀφορμὴ τὸ γεγονός ὅτι τὸ τρέχον ἔτος (2009) ἔχει ἀφιερωθεῖ στὴν ἐπιστήμη τῆς ἀστρονομίας γιὰ τὴ συμπλήρωση τετρακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τὴν πρώτη παρατήρηση ἀπὸ τὸν Γαλιλαῖο μετὰ τηλεσκόπιο τῶν οὐρανίων σωμάτων.

Ὁμιλητὲς μεταξὺ ἄλλων θὰ εἶναι ὁ Μητροπολίτης Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμητοῦ Δανιήλ, Πρόεδρος τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ Μητρ. Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς Νικόλαος («Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ-Ψαλμ. 18, 2), ὁ Μητρ. Μεσσηνίας Χρυσόστομος («Ἡ συμβολὴ τῶν Λογᾶδων τοῦ Γένους καὶ τῶν Κληρικῶν στὴν ἀνάπτυξη τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν»), ὁ Καθ. Χρ. Ζερεφός (Σχέσεις Ἡλίου καὶ Γῆς»), ὁ Ἐπικ. Καθ. Μάνος Δανέζης («Θεολογία καὶ σύγχρονη Φυσική»), κ.ἄ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Ζάκυνθος

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος πραγματοποιεῖ τὸ Ἀ' Πανελλήνιο Συνέδριο μετὰ θέμα «Προσκυνηματικὲς Περιηγήσεις (Ἱστορία - Παράδοση - Νεώτερες Ἐξελίξεις καὶ Προβληματισμοί. Τὰ Ἐπτάησα ὡς πανορθόδοξοι προσκυνηματικοὶ προορισμοί» στίς 14-15 Νοεμβρίου στὴν Ἱ. Μ. Ζακύνθου.

Σὲ μία προσπάθεια νὰ ἀναδειχθεῖ ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ τῶν προσκυνηματικῶν περιηγήσεων ἀπὸ τὸν «θρησκευτικὸ τουρισμὸ», τὸ συνέδριο θὰ ἐστίασῃ τοὺς ἄξονες τῆς θεματικῆς του τόσο στὴν ἱστορικὴ ἀναδρομὴ τῶν προσκυνηματικῶν περιηγήσεων ὅσο καὶ στοὺς σύγχρονους ποιμαντικὸς προβληματισμούς. Εἰσηγητὲς τοῦ συνεδρίου εἶναι ὁ Ἀρχιμ. Σπυρίδων Κατραμάδος, ὁ Καθ. Βλάσιος Φειδᾶς, ὁ Μ. Πρωτ. Γεώργιος Τσέτης, ὁ Πρωτ. Γεώργιος Φανερός, ὁ Πρωτ. Ἰωάννης Βερνέζος, ὁ καθ. Ἀλέξανδρος Σταυρόπουλος, ὁ Πρωτ. Γεράσιμος Ζαμπέλης καὶ ὁ Πρωτ. Παναγιώτης Καποδίστριας.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Βέροια

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολη Βεροίας, Ναούσης καὶ Καμπανίας καὶ ἡ Ἱερὰ Πατριαρχ-

χική Σταυροπηγιακή Κοινοβιακή Μονή Τιμίου Προδρόμου-Σκήτη Βεροίας διοργανώνουν στις 19 και 20 Δεκεμβρίου Πανορθόδοξο Συνέδριο με θέμα «Άγιος Γρηγόριος Παλαμιάς: 650 έτη από την κοίμησή του (1359-2009)». Στο συνέδριο θα συμμετάσχουν με εισηγήσεις ο Μητροπολίτης Διοκλείας Κάλλιστος Ware, ο Άρχιεπίσκοπος Κάτω Δουνάβεως Κασσιανός Gracium, ο επίσκοπος πρ. Έρζεγοβίνης Άθανάσιος Γιέφτιτς, ο Μητροπολίτης Λεμεσοῦ

Άθανάσιος, ο Προηγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Ἰβήρων Βασίλειος Γοντικάκης, ο Πρωτοπρ. Άν. Καθηγητῆς τῆς Ἀνώτατης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Θεσσαλονίκης Νικόλαος Λουδοβίκος, ο Άρχιμ. Πορφύριος Μπατσαράς, ο Ἱερομ. Διονύσιος Shlenov, ο Όμ. Καθηγητῆς Γεώργιος Μαντζαρίδης, ο Σύμβουλος τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου Σταῦρος Γιαγκάζογλου καὶ ἡ Ἀρχαιολόγος τῆς 11ης Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀγαθονίκη Τσιλιπάκου.

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2009: Ἑλλάδα

Με ἀφορμὴ τὴν ἐπίσημη ἐπίσκεψη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου σὲ διάφορες Ἱερὲς Μητροπόλεις καὶ Ἱ. Μονὲς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δημοσιεύουμε ἐγκώμιο λόγο τοῦ Διευθυντῆ τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Καθ. Μάριου Μπέγζου κατὰ τὴν τελετὴ ἀναγόρευσης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου σὲ ἐπίτιμο διδάκτορα τοῦ Πανεπιστημίου Στερεᾶς Ἑλλάδος (8.11.2008)

ΕΓΚΩΜΙΟΝ

*τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος
τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως,
Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ
Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου τοῦ Α΄*

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος εἶδε τὸ φῶς τοῦ κόσμου ὡς Δημήτριος Ἀρχοντώνης, τέκνο τοῦ Χρήστου καὶ τῆς Μερόπης, τὴν 29η Φεβρουαρίου 1940 στοὺς Ἁγίους Θεοδώρους τῆς ἀκριτικῆς νήσου Ἰμβροῦ. Γεννήθηκε σὲ καιροὺς δίς-σπεκτους, κυριολεκτικὰ καὶ μεταφορικὰ.

Σπάνιος κλῆρος τυχαίνει νὰ γεννιέται κάποιος σὲ δίσεκτο ἔτος, τὴν 29η Φεβρουαρίου. Σημαδιακὴ γιὰ τὸν τόπο μας χρονιὰ ἦταν τὸ ἔτος 1940 μετὰ τὴν ἐπικείμενη εἴσοδος τῆς Ἑλλάδας σὲ μία δεκαετία πολεμικῶν συρράξεων μετὰ ἀλλότριους Γολιάθ ἐναντίον μας ἐκ Δυσμῶν καὶ Βορρᾶ, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἐμφύλιους κατασπαραγμοὺς τῆς χώρας μας ποὺ εὐστοχα περιγράφηκαν ἀπὸ Βρετανὸ ἀξιωματικὸ ποὺ συμμετέσχε σὲ αὐτοὺς στὸ βιβλίο του μετὰ τὸν εὐστοχο τίτλο «Τὸ μῆλο τῆς ἔριδος», σὰν νὰ εἶναι αὐτὸ ἡ κακοδαιμονία τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι τὴν ἡμέραν μας. Ὁ ἀρτιγέννητος Δημήτριος Ἀρχοντώνης παρακολουθοῦσε ὅλα τὰ τεκταινόμενα στὴν χώρα μας ἀπὸ τὴν ἀπόσταση τῆς γείτονος ἐπικράτειας στὴν ὁποία ἡ μοῖρα ἐπεφύλαξε τὴν ἀγαθὴ τύχη νὰ μείνει ἀπόλεμη ἀπὸ τὴν ἀρχὴς τῆς δεκαετίας τοῦ 1920 μέχρι σήμερα εὐτυχῶς.

Μεγάλωσε μετὰ ἑλληνικὸ τρόπο ἀλλὰ ὄχι σὲ ἑλλαδικὸ τόπο. Ὁ πατέρας τοῦ Χρήστου διατηροῦσε αὐτὸ ποὺ δικαίως ἀποκλήθηκε τὸ «νεωτερικὸ λίκνο τῆς δημοκρα-

τίας», δηλαδή καφενεῖο στὸ ἤρεμο χωριὸ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων. Ἡ νοικοκυρὰ μητέρα του Μερόπη γαλουχοῦσε τὸ τέκνο της μὲ τὴν παράδοση τῶν Ρωμίων χάρις στὴν ἀθόρυβη μέριμνα ποὺ διακρίνει τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀκριτικὴ Ἰμβρος ἦταν τὸ ἀκρόπρωρο τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἀπενίζοντας πρὸς τὴν Δύση, κατιπὶ σὰν φάρος στὴν εἴσοδο τῶν Στενῶν ποὺ διευρύνουν ἀντὶ νὰ στενεύουν τὸν ἑλληνισμό μεταστοιχειώνοντας τὴν Μαύρη Θάλασσα σὲ Εὐξείνιο Πόντο καὶ κάνοντας τὸ Αἰγαῖο Πέλαγος μία λίμνη τῆς Μεσογείου.

Οἱ σπουδὲς τοῦ Βαρθολομαίου ἄρχισαν στὴν γενέτειρα νῆσο, συνεχίστηκαν μετὰ ἀπὸ ἓνα ἔτος στὸ Ζωγράφειο τῆς Πόλης καὶ ἀποκορυφώθηκαν στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, ὅπου πάντοτε πρωτεύει ὁ ἐπιμελέστατος Δημήτριος. Εὐνόητη συνέχεια καὶ εὐλογία συνέπεια τῆς ἔως τότε μαθητείας του εἶναι οἱ μεταπτυχιακὲς σπουδὲς στὴν Ἑσπερία μὲ τρεῖς σημαντικοὺς σταθμούς. Τὸ Οἰκουμενικὸ Ἰνστιτούτο τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης γιὰ ἐξειδίκευση στὶς διεκκλησιαστικὲς σχέσεις καὶ ἐξοικείωση μὲ τὴν πρωτοποριακὴ θεολογία παγκοσμίως ὑπὸ τὴν ἐμπνευσμένη ἡγεσία τοῦ ἀείμνηστου διδασκάλου μας καθηγητῆ Νίκου Νησιώτη (1924 - 1986) εἶναι ὁ πρῶτος σταθμός. Ἀκολουθεῖ ἡ Ρώμη καὶ τὸ διεθνὺς φήμις Ἰνστιτούτο Ἀνατολικῶν Σπουδῶν, ὅπου ὁ τότε διάκονος Βαρθολομαῖος ἐκπονεῖ διδακτορικὴ διατριβὴ στὸ κανονικὸ δίκαιο μὲ θέμα τὸ ἐπίκαιρο τότε καὶ τώρα ζήτημα τῆς κωδικοποίησης τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῆς ἐναρμόνισής τους ὥστε νὰ ἀποτελοῦν ἓνα συνεκτικὸ σύνολο ρυθμίσεων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου. Μετὰ τὴν ἀναγόρευσή του σὲ διδάκτορα θεολογίας

τρέπεται στὸν τρίτο σταθμὸ τῶν μεταδιδακτορικῶν πλέον ἐρευνῶν του στὸ περίπλοκο Πανεπιστήμιο τοῦ Μονάχου.

Ἐχοντας διανύσει τὸν καλύτερο δυνατὸ κύκλο μεταπτυχιακῶν σπουδῶν στὴ γαλλόφωνη, ἰταλόγλωσση καὶ γερμανόφωνη Ἑσπερία καὶ ὡς δόκιμος χειριστὴς τῆς λατινικῆς γλώσσας, τὴν ὁποία ὑποχρεωτικὰ χρησιμοποιοῦσε σὰ πανεπιστημιακὰ μαθήματα τῆς Ρώμης, ὅπως ἐπίσης τῆς τουρκικῆς ὡς ὑπήκοος τῆς γείτονος χώρας μαζί βεβαίως μὲ τὴν ἀγγλικὴ γλώσσα καὶ τὴν ἀρίστη ἑλληνομάθεια τῆς μητρικῆς του γλώσσας, ἐπανακάμπτει στὴν γενέτειρα γιὰ νὰ ὑπηρετήσει τὴν τροφὸ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης ὡς βοηθὸς Σχολάρχης καὶ μέλων καθηγητῆς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου. Βάσκανος μοῖρα ἀποφασίζει ἀλλιῶτικα γιὰ τὴν πορεία τῶν πραγμάτων. Ἡ κυβέρνησις τῆς ὑπηκοότητάς του ἐπιβάλλει τὴν διακοπὴ τῆς λειτουργίας τῆς Χάλκης τὸ ἔτος 1971, γεγονός ποὺ δυστυχῶς ἰσχύει ἀκόμη σήμερα παρὰ τὸν εὐρωπαϊκὸ προσανατολισμὸ τῆς χώρας καὶ ἐνάντια στὶς πολλὲς καὶ δυνατὲς ἐκκλήσεις τῶν ἰσχυρῶν τοῦ πλανῆτη μας ποὺ δὲν ἀνέχονται πλέον ἄλλο «γκέ-το» στὴν Εὐρώπη.

Παρ' ὅλο ποὺ ἔπρεσαν πιά ὅλα τὰ τεῖχη τῆς Εὐρώπης ἀπὸ αὐτὸ τοῦ Βερολίνου στὸ 1990 μέχρι ἐκεῖνο τῆς Λευκωσίας τὸ 2003, μὲ τὸ ἀνοιγμα τῶν συνόρων καὶ τὴ διάνοιξη τῆς Λήδρας πρόσφατα, ὥστόσο διατηρεῖται ἀκόμα σήμερα τὸ ἔσχατο κατάλοιπο ἀπάνθρωπης κακομεταχείρισης ποὺ εἶναι ἡ ἀπαγόρευσις τῆς λειτουργίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, ἐπειδὴ εἶναι ἐκπαιδευτήριον θρησκευτικῆς μειονότητας μὲ γλωσσικὴ ἰδιαιτερότητα. Ἀπορεῖ κάθε καλόπιστος παρατηρητὴς τῆς διεθνούς πολιτικῆς πραγματικότητας μὲ τὸ ἀκόλουθο παράδοξο ποὺ διαθέτει παγκόσμια πρωτοτυπία: Πῶς συμβιβάζεται ἡ ὑπαρξὴ ἐνὸς κοσμικοῦ

κράτους, όπως ισχύει στην γείτονα επικράτεια, ή όποια –ās σημειωθεί αυτό, παρακαλώ!– δέν είναι θεοκρατική χώρα, σαν κάποια αυστηρώς ισλαμικά κράτη, και μάλιστα επιχειρεί με περισσή άξιοπιστία τόν εύρωπαϊκό προσανατολισμό της, πώς λοιπόν, επαναλαμβάνω και υπογραμμίζω, συμβαδίζει ή «κοσμικότητα» και ή «εύρωπαϊκότητα» με την –ās μου επιτραπεί ή έκφραση– «γκετοποίηση» μιάς θρησκευτικής μειονότητας σαν τούς Ρωμιοούς και τη ρατσιστική σέ βάρος τούς διάκριση με την απαγόρευση λειτουργίας ενός εκπαιδευτηρίου σαν την Χάλκη; Αυτό τό ερώτημα είναι ό άναπόφευκτος εφιάλτης τών ισχυρών της γής και τό γλυκό όνειρο όλων τών αδύναμων, ταπεινών και καταφρονεμένων της ιστορίας σέ όλη την οικουμένη ύψηλιο.

Η έκκλησιαστική σταδιοδρομία του Οικουμενικού Πατριάρχου έγκαινιάζεται με τη χειροτονία του σέ διάκονο την 13η Αύγουστου 1961 σέ ήλικία 21 ετών και τη μετονομασία του σέ Βαρθολομαίο εις τιμήν και μνήμην του διαπρεπούς για την λογιούση συντοπίτη του, από τό χωριό Γλυκό της Ίμβρου, ιερομονάχου Βαρθολομαίου του Κουτλουμουσιανού. Συνεχίζεται με τη χειροτονία του σέ πρεσβύτερο, τό 1968, και την άπονομή του όφικίου του άρχιμανδρίτη, ιδιότητα με την όποία ό ύποφαινόμενος συναντά για πρώτη φορά τόν σήμερα τιμώμενο σέ διεθνές συνέδριο του κανονικού δικαίου στην Κρήτη κατά τό φθινόπωρο του 1973. Όλοκληρώνεται με την έκλογή και χειροτονία του σέ Μητροπολίτη Φιλαδελφείας, τά Χριστούγεννα του 1973, και με την προαγωγή του στη Γεροντική Μητρόπολη Χαλκηδόνας, τόν Ίανουάριο 1990. Άποκορύφωμα άποτελεί ή παμψηφεί και κατά πάντα δίκαιη και άξια έκλογή του σέ Άρχιεπίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικό

Πατριάρχη την 22α Όκτωβρίου 1991 που τελειουργείται με την ένθρόνισή του την 2α Νοεμβρίου 1991. Παράλληλα και από τό έτος 1972 άναλαμβάνει καθήκοντα στη νεότευκτη τότε και ιδιαίζόντως κρίσιμη θέση του Διευθυντή του Ίδιαιτέρου Πατριαρχικού Γραφείου παρά τό πλευρό του άειμνήστου Πατριάρχου Δημητρίου λειτουργώντας ως ό ιθύνων νοός του Οικουμενικού Πατριαρχείου με την κυριολεκτικά νυχθημερόν διακονία του στο Σεπτό Κέντρο της Όρθοδοξίας ύπό την έμπνευσμένη αϊγίδα του έκκλησιαστικού μέντορά του, του χαλκέντερου και πρωτοποριακού Μητροπολίτου Μελίτωνος Χατζή, που ύπήρξε ό άρχιτέκτονας της ρηξικέλευθης έκκλησιαστικής πολιτικής της δεκαετίας του 1960, της όποίας ό μεγάλος Οικουμενικός Πατριάρχης Άθιναγόρας διετέλεσε πρωτεργάτης. Δίπλα στον μειλίχειο και ήπίων τόνων διάδοχό του, τόν μακαριστό Πατριάρχη Δημήτριο, δροούσε άθόρυβα κι άποτελεσματικά ό άφανής εργάτης της Έκκλησίας που σήμερα τιμάται σέ αυτήν έδώ την έπίσημη αίθουσα.

Έάν ό διαθέσιμος χρόνος και ή περίσσεια ύπομονής του άκροατηρίου επέτρεπαν στον ύποφαινόμενο να αναφέρει τηλεγραφικώς μόνον και όχι να περιγράψει λεπτομερώς τό πολυσχιδές έργο του τιμωμένου, τότε θα χρειάζόμασταν ένα συνέδριο μερικων ήμερών με πολύωρες συνεδριάσεις. Προσκρούοντας στην μετριοφροσύνη του Οικουμενικού Πατριάρχου Βαρθολομαίου και ένθυμούμενος τό ευαγγελικό ρητό «έστιν δέ και άλλα πολλά, ά έποίησεν <ό Ίησούς>, άτινα εάν γράφηται καθ' έν, ούδ' αυτόν οίμαι τόν κόσμον χωρησαι τά γραφόμενα βιβλία» (Ίω 21, 25), δηλαδή «ύπάρχουν κι άλλα πολλά που έκανε <ό Ίησούς>, που, αν γραφτούν ένα προς ένα, ούτε ό κόσμος όλόκληρος δέ θα χωρούσε,

νομίζω, τὸ βιβλίο πὸν θὰ ἔπρεπε νὰ γραφτοῦν» παραπέμπω τοὺς ἐνδιαφερομένους στὸ βιβλίο τοῦ διεθνoῦς φήμης προσήλυτου στὴν Ὁρθοδοξία Γάλλου διανοουμένου Ὀλιβιὲ Κλεμάν, *Ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς – Συνομιλώντας μὲ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Βαρθολομαῖο Α΄* (1996 γαλλικὰ καὶ 1997 ἑλληνικὰ) καθὼς καὶ στὴν πρόσφατη ἀγγλικὴ ἀνθολόγησι κειμένων τοῦ σήμερον τιμωμένου μὲ τίτλο *Συναντώντας τὸ Μυστήριο (Encountering the Mystery, Doubleday, New York 2008)*.

Ποιά σχέση ἔχουν ἡ περιφερειακὴ οικονομικὴ ἀνάπτυξι καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς πληροφορικῆς στὶς βιοϊατρικὲς ἐπιστῆμες μὲ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη ὥστε νὰ δικαιολογοῦν καὶ νὰ δικαιῶνουν μάλιστα τὴν ἀπονομὴ τῆς ἐξαιρετικὰ τιμητικῆς διάκρισις τοῦ ἐπίτιμου διδάκτορα; Ὁ δικαίως ἐπονομαζόμενος «Πράσινος Πατριάρχης» ἐξαιτίας τῆς ἑκπακτῆς μέριμνάς του γιὰ τὸ περιβάλλον, ὁ «Υπέρομαχος τῆς Γῆς» σύμφωνα μὲ τὴν ἐπίσημη διατύπωση τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν πὸν τοῦ ἀπένειμε τὸν οἰκεῖο τίτλο τὸν Ἀπρίλιο 2005, ὁ ἄνθρωπος πὸν ἐντελῶς πρόσφατα κατέλαβε τὴν 11η θέση μεταξὺ ἑκατὸ προσωπικότητων παγκοσμίου φήμης μὲ βάση ἔρευνα διεθνῶς ἔγκυρου δημοσιογραφικοῦ οργανισμοῦ, συνδέεται μὲ τὴν οικονομικὴ ἀνάπτυξι καὶ τὴν προηγμένη τεχνολογία ἀμεσότητας, ὅπως μὲ συντομία θὰ δειχθεῖ περαιτέρω.

Ἡ οικονομικὴ ἀνάπτυξι εἶναι ἕνας γλωσσικὸς πλεονασμὸς. Ἀνάπτυξι εἶναι τὸ ὄνομα τῆς εὐτυχίας στὴν ἐποχὴ τῆς νεωτερικότητος καὶ ἀποτελεῖ τὴν συνισταμένη δύο παραμέτρων: τῆς εὐημερίας καὶ τῆς ἐλευθερίας. Οἱ δύο μεγάλες δυνάμεις τῶν μοντέρνων καιρῶν στὰ τελευταῖα πεντακόσια χρόνια εἶναι ἡ τεχνικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ, ἐπειδὴ ἡ πρώτη προωθεῖ τὴν βιοτικὴ εὐη-

μερία καὶ ἡ δευτέρη προάγει τὴν ἀτομικὴ ἐλευθερία. Ἡ ἀνάπτυξι εἶναι τὸ ἴνδαγμα τῶν καιρῶν μας. Ἀλλὰ ἡ οικονομία εἶναι ὁ πρῶτος ἀναγκαῖος ὄρος τῆς ἀνάπτυξης. Παρόλο πὸν εἶναι ὁ πρῶτος δὲν εἶναι ὁ τελευταῖος ὄρος! Μπορεῖ ἡ ἀνάπτυξι νὰ εἶναι οικονομικὴ, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι μόνον οικονομικὴ. Τὸ οικονομικὸ στοιχεῖο εἶναι ἀναγκαῖος ὄρος τῆς ἀνάπτυξης, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐπαρκὴς ὄρος αὐτῆς. Ἡ οικονομικὴ ἀνάπτυξι ἀπαιτεῖται νὰ συνοδεύεται ἀπὸ δύο ἄλλα στοιχεῖα. Τὸ ἕνα εἶναι ἡ κοινωνικὴ εὐημερία μὲ τὴν ἐπικράτησι τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης. Τὸ ἄλλο εἶναι ἡ διασφάλισι τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος μέσα στὸ ὅποιο ἡ ἀνθρωπότητα ἀπολαμβάνει τὰ ἀγαθὰ τῆς οικονομικῆς ἀνάπτυξης. Κοινωνία καὶ οἰκολογία εἶναι τὰ σπάρρανα τῆς οικονομίας ἡ ὅποια στοχεύει στὴν ἀνάπτυξι.

Ἡ πίστις διαδραματίζει πρωταγωνιστικὸ ἂν καὶ ὄχι ἀποκλειστικὸ ρόλο στὴν ἐδραίωσι κοινωνικῆς εὐημερίας μὲ τὴν ἀνταπόκρισι πὸν ἔχει στὴν ὑπαρξιακὴ ἀγωνία τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Ἡ θρησκεία ὡς θεσμὸς ἐπίσης παίξει πρωτεύοντα ρόλο στὴν ἐδραίωσι τῆς διεθνoῦς εἰρήνης μὲ τὴν ἀποτροπὴ τοῦ φονταμενταλισμοῦ ὁ ὅποιος δυναμιτίζει τὴν σημερινὴ πολιτικὴ πραγματικότητα. Ἡ «σύγκρουσι τῶν πολιτισμῶν» μὲ τὴν ἀπομόνωση τοῦ Ἰσλάμ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπὸ τὴν Δύσι κατὰ τὸ διαβόητο σχῆμα «The West and the Rest» («Ἡ Δύσι καὶ οἱ Λοιποί») σκιαγραφεῖ τὴν καυτὴ προβληματικὴ τῶν μεταμοντέρνων καιρῶν τῆς νεοσυντηρητικῆς πλανηταρχίας.

Ἀληθεύει ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι μιὰ ὀρισμένη πτέρυγα τῆς Ὁρθοδοξίας διολισθαίνει στὴν ἀναβίωσι τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ ἀποτελώντας τὸν πολιτιστικὸ βραχίονα τῆς ἐπιθετικῆς πολιτικῆς πὸν ἀσχεῖται στὴν Ἀνα-

τολική Εύρωπη μετά την πτώση του «ύπαρκτου σοσιαλισμού». Άλλα όμως ή 'Ορθοδοξία την οποία εκπροσωπεί ο Οικουμενικός Πατριάρχης βρίσκεται σταθερά, καθαρά και συνειδητά στον αντίποδα της όμοδοξης ομολόγου της. Χάρη στον σήμερα τιμώμενο Βαρθολομαίο επί μιὰ περίπου είκοσαετία ή ελληνική 'Ορθοδοξία –προσοχή, παρακαλώ! όχι ή έλλαδική 'Ορθοδοξία και μάλιστα στο πολύ πρόσφατο παρελθόν– ή ελληνόφωνη 'Ορθοδοξία προωθεί μιὰ πολιτική καταλλαγής, συμφιλίωσης, συναδέλφωσης και γεφύρωσης λαών, φυλών, κρατών σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της οικουμένης ύφηλιου.

Με αυτόν τον τρόπο διευκολύνεται ή κοινωνική εϋημερία και άφρυνίζεται τόσο ή κοινή γνώμη όσο και ή ιθύνουσα τάξη στην οικολογική ευαισθησία. Με την εκκλησιαστική καλλιέργεια των συνειδήσεων όλων των καλής θελήσεως ανθρώπων άνεξαρτήτως θρησκείας, γλώσσας, φυλής ή έθνους, προς την συγκεκριμένη κατεύθυνση της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής ευαισθησίας ευοδώνεται ή ανάπτυξη, ή οποία προσαποκτά το επίπλέον προσόν να αναβαθμίζεται από την ποσότητα στην ποιότητα.

Δέν έρωτάται σήμερα πια τό «ναί ή όχι στην ανάπτυξη», αλλά διερωτάται τό «ποιά ανάπτυξη» θέλουμε; Τήν ποσοτική ανάπτυξη με την μεγιστοποίηση των μεγεθών και την βελτίωση των παρεχομένων ύπηρεσιών ή την ποιοτική ανάπτυξη με κοινωνική ευαισθησία και οικολογική άκραιότητα; Η ανάπτυξη χρειάζεται, αλλά δέν άρκει χωρίς κοινωνική δικαιοσύνη και περιβαλλοντική ίσορροπία.

Η άνιση ανάπτυξη της άποικιοκρατίας είναι αυτή που ευθύνεται για την έγκόλαψη της τρομοκρατίας, ή οποία άποτελεί την

έσφαλμένη άπάντηση σε ένα όρθό έρώτημα. Η δίκαιη και ίσορροπη ανάπτυξη είναι τό κατ' έξοχήν ζητούμενο σήμερα διεθνώς και σε αυτό άκριβώς συμβάλλει ή οικουμενική 'Ορθοδοξία του Πατριάρχη Βαρθολομαίου με την έκκληση που άπευθύνει στις συνειδήσεις των ήγετών και των λαών, με τις όμιλίες που έκφωνεί σε κάθε βράβευσή του από διεθνείς όργανισμούς, με τα συνέδρια που διοργανώνει σε τακτή βάση, με τις διακηρύξεις που ύπογράφει και με κάθε άλλο δυνατό μέσο έπηρεασμού της διεθνούς κοινής γνώμης. Με αυτήν την λογική είναι δίκαιη και άξια της έργώδους προσπάθειάς του ή σημερινή έπιβράβευση του Οικουμενικού Πατριάρχη ιδίως από ένα άνώτατο έκπαιδευτικό ίδρυμα, όπως είναι τό Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδος που είχε την σοφή πρόνοια να πρωτοτυπήσει με την έγκαιρη ίδρυση και την ευρυθμη λειτουργία Τμήματος Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης στην Λιβαδειά.

Η ανάπτυξη στοχεύει στην ευημερία και έπικεντρώνεται στην υγεία, ή οποία ύπηρετείται από τις βιοϊατρικές έπιστήμες με πρωτοπόρο στην χώρα μας τον χαλκέντερο ιατροφιλόσοφο κ. Γρηγόριο Σκαλκέα, καθηγητή πανεπιστημίου και άκαδημαϊκό, που συνέλαβε την μεγαλοφυή ιδέα και την ύλοποίησε με ύποδειγματικό τρόπο θέτοντας σε λειτουργία τό παγκοσμίου φήμης και με ρητή πανευρωπαϊκή άναγνώριση «Ίδρυμα Ίατροβιολογικών Έρευνών» της Άκαδημίας Άθηνών. Δέν άρκέστηκε όμως στην άφ' ύψηλου και σε άπόσταση άσφαλείας αντιμετώπιση του αίχμηρου αυτού έρευνητικού τομέα, αλλά τό προώθησε στο επίπεδο των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών με την ίδρυση του Τμήματος Πληροφορικής με Έφαρμογές στην Βιοϊατρική έχοντας ως έδρα την Λαμία. Η

ἐπιβράβευση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀπὸ ἑναν τέτοιο φορέα συνάδει ἀπόλυτα μὲ τὸ ἔργο του ὡς «Πράσινου Πατριάρχου» καὶ ὡς «Υπέροχου τῆς Γῆς», ἀφοῦ ἡ προηγμένη ἐπιστήμη αἰχμῆς μὲ τὸ ὄνομα «ἐφαρμογὲς τῆς πληροφορικῆς στὶς βιοϊατρικὲς ἐπιστῆμες» διαθέτει δική της πανεπιστημιακὴ στέγη καὶ δρᾷ μὲ τὶς εὐλογίες ἐνὸς τέτοιου Πατριάρχου, ὁ ὁποῖος προσεύχεται στὸ ταπεινὸ καὶ ζωοφόρο Φανάρι νυχθημερὸν γιὰ τὸ καλὸ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος, ὀρθοδόξων καὶ μὴ, χριστιανῶν καὶ ἄλλων πιστῶν, ἀνήσυχων ἀγνωστικιστῶν καὶ ἔντιμων ἄθεων, πού πέρα ἀπὸ ὅποια κοσμοθεωρητικὴ δέσμευση ἐπιμένουν νὰ παίρνουν σοβαρὰ ὑπόψη τους τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἔτσι σὲ ἕναν τέτοιο ὀριζόντια ἀγωνίας καὶ ἀγώνα γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ συναντῶνται δημιουργικὰ μὲ αὐτὸν εἰδικὰ τὸν κοινωνικὰ εὐαίσθητο καὶ οἰκολογικὰ συνειδητοποιημένον Πατριάρχου.

Ἐπιτρέψατέ μου νὰ κατακλείσω τὴν ὁμιλία ἐνθυμούμενος τὴν θεολογικὴ μου ιδιότητα μὲ τὴν ἀποστολικὴ ρῆση: «Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείπει με γὰρ διηγούμενον ὁ χρόνος» (Ἐβρ. 11, 32: «χρειάζεται νὰ συνεχίσω; Δὲ θὰ μὲ πάρει ὁ χρόνος νὰ διηγηθῶ»). Παναγιώτατε, συνδυάζετε ἐκκλησιαστικὸ ὕψος Ἀθηναγόρα καὶ πνευματικὸ ὕψος Δημητρίου, τῶν δύο μακαριστῶν προκατόχων Σας.

Ὁ πολὺς Ἀθηναγόρας καταξιώθηκε στὴν διεθνή συνείδηση καὶ καταγράφηκε σὰς δέλτους τῆς παγκόσμιας ἱστορίας γιὰ τὴν ἀνοικτότητά του πού ἡ Παναγιότητά Σας συνεχίζει καὶ διευρύνει ὀλοένα ἀκόμα καὶ μὲ τὸ βαρὺ κόστος τῆς μομφῆς φονταμενταλιστικῶν παρασυναγωγῶν πού ἔλλοχεύουν καὶ σὲ αὐτὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ὁ μακαριστὸς Δημήτριος μὲ τὸ μελίχειο ὕψος του, τὴν ἀπλότητα τοῦ βίου του, τὴν ταπει-

νοφροσύνη του καὶ τοὺς χαμηλοὺς τόνους πού υἰοθετοῦσε διακόνησε τὴ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ σὲ δύσκολους καιροὺς μὲ τὴν δική Σας ἀθόρυβη ἀλλὰ δραστικὴ παρουσία. Ἡ Παναγιότητά Σας ἀποτελεῖ τύπο καὶ ὑπογραμμὸ αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ ὕψους μὲ τὸ συνακόλουθο ἦθος.

Οἱ εὐχὲς τῆς μετριότητάς μου γιὰ μακροήμερηση τῆς Παναγιότητάς Σας πρὸς ὄφελος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς κοινωνίας μαζί μὲ τὴν ἔκφραση τοῦ θαυμασμοῦ μου γιὰ τὸ ἔργο τὸ ὁποῖο ἐπιτελεῖτε καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ συγχαρητήριά μου γιὰ τὴν κατὰ πάντα ἄξια καὶ δίκαιη ἀναγορεύση Σας σὲ ἐπίτιμο διδάκτορα τοῦ Πανεπιστημίου Στερεῆς Ἑλλάδος ἀποτελοῦν τὰ ἔσχατα ψελλίσματα πού ἐπιτρέπεται νὰ ἀκουσθοῦν ἐδῶ ἀπόψε διερχομένου μὲ τρόπο συντομογραφικὸ καὶ οἰονεὶ κρυπτογραφημένο μὲ τὴν γλώσσα τῆς ἐθιμοτυπίας ἕνα πλῆθος λεπτῶν αἰσθημάτων πατρικῆς φιλίας καὶ υἱικῆς ἀγάπης τὰ ὁποῖα διαμεσολαβοῦνται μεταξὺ ἡμῶν καὶ Ὑμῶν. Ὅσο γιὰ τὴν ὑπομονὴ νὰ μὲ ἀκούσετε, διαδηλώνω τὰ αἰσθηματά μου μὲ ἕνα ἀπὸ καρδίας «εὐχαριστῶ!».

Μάριος Μπέζος
Καθηγητῆς Συγκριτικῆς
Φιλοσοφίας τῆς Θεολογίας
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ὁμιλία Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει του σὲ ἐπίτιμο Διδάκτορα τοῦ Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
κατὰ τὴν ἐπίσκεψή του στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Μαντινείας καὶ Κυνοουρίας
(22.9.2009)

Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΟΥ
ΣΤΟΧΑΣΜΟΥ

Ὄνομαστοὶ σύγχρονοι ὀρθόδοξοι θεολόγοι ὑποστηρίζουν ὅτι εἰς κεντρικὸν θέμα τῆς θεολογίας, κατὰ τὸν αἰῶνα πού μόλις

ἄρχισε, θὰ ἀναδεικνύεται ὄλον καὶ ἐντονώ-
τερον τὸ ἐρώτημα: «Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος;».

Ἡ θεολογικὴ ἔρευνα θὰ ἐστιάζεται εἰς
τὴν ἀνθρωπολογία, καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὸ τί
σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι πρόσωπον,
καθὼς καὶ εἰς τὸ πῶς θὰ διασωθῇ ὁ πολιτι-
σμός τοῦ προσώπου μέσα εἰς τὸ σύγχρονον
τεχνολόγιον, τὴν κοινωνίαν τῆς πληροφο-
ρίας, μέσα εἰς τὰς γιγαντιαίας ἀπροσώπους
δομὰς τῆς παγκοσμιοποιήσεως.

Ἡ ἐπικαιρότης τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ
ἐρωτήματος συναρτᾶται εἰδικώτερον μὲ τὰ
ἔξῃς:

1) Ζῶμεν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ τεχνολογί-
ου, τῆς ὑποταγῆς τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν τε-
χνολογίαν. Ἡ τεχνολογία δὲν εἶναι πλέον ἢ
θεραπευτὴς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἡ παντο-
δύναμος θεά, ἡ ὁποία ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς ἀπό-
λυτον ὑπακοὴν εἰς τὰ κελεύσματά της.
Ἀποθεώνεται ἡ «πληροφορία», ἡ ὁποία
ἀποκτᾶ μεταφυσικὴν αἰγλήν.

Οἱ «εἰδικοί» τοῦ τεχνολογίου εἶναι οἱ
«ἱερεῖς» τῆς νέας θρησκείας, οἱ ἐκφρασταὶ
τῆς «ἠλεκτρονικῆς νέας τάξεως πραγμά-
των». Ὁ ἠλεκτρονικὸς ὑπολογιστὴς ἀπαι-
τεῖ νὰ ἀξιολογῶμεν τὰ πάντα ὡς data, ὡς
«δεδομένα». Κυρίαρχος σκοπὸς τῆς
ἀνθρωπίνης σκέψεως καὶ δράσεως γίνεται
ἡ ἀποτελεσματικότης.

Σήμερον τὰ πανίσχυρα ἠλεκτρονικὰ μέ-
σα ἐπικοινωνίας δὲν μεταδίδουν ἀπλῶς
πληροφορίας, ἀλλὰ διαμορφώνουν τὰς
ἀπόψεις μας διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ νόημά
της, κατευθύνουν τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς
ἀνάγκας μας, ἐπηρεάζουν τὸν ἀξιολογικὸν
προσανατολισμόν μας. Παραδόσεις
αἰώνων ἀποδυναμώνονται, σύμβολα δια-
βρώνονται, ἡ πρόοδος ταυτίζεται μὲ τὴν τε-
χνολογικὴν πρόοδον.

Βεβαίως οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὰς
εὐεργεσίας τοῦ τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀντίστασις εἰς τὸ τεχνολόγιον δὲν σημαί-
νει καὶ ἀπόρριψιν γενικῶς τῆς τεχνολογίας
καὶ τῶν ἐπιτευγμάτων της. Δι' αὐτὰ πληρώ-
νομεν ὅμως βαρὺ τίμημα: Κυριαρχία τῶν
μηχανῶν, μηχανοποιήσις τῆς ζωῆς, ἀλλοί-
ωσις τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, δουλεία
εἰς τεχνητὰς ἀνάγκας, καταστροφή τοῦ πε-
ριβάλλοντος. Ὁ homo faber γίνεται homo
fabricatus.

Μέσα εἰς τὸ τεχνολογιακὸν περιβάλλον
εὐκόλως λησιμονοῦμεν ὅτι τὰ μεγαλύτερα
προβλήματα μας δὲν εἶναι τεχνικῆς φύσε-
ως καὶ δὲν προκύπτουν ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν
πληροφοριῶν. Ἡ κρίσις τῆς οἰκογενείας, ἡ
ἐγκληματικότης, ἡ πείνα καὶ ἡ κοινωνικὴ
ἀδικία, ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ ἐπαπειλουμένη
σύγκρουσις τῶν πολιτισμῶν δὲν ὀφείλο-
νται εἰς τεχνικοὺς λόγους οὔτε ἀντιμετωπι-
ζονται μὲ τὴν πληροφορικὴν.

2) Ἡ παγκοσμιοποίησις προκαλεῖ ἰσχυ-
ροὺς κοινωνικοὺς καὶ οἰκονομικοὺς κλυ-
δωνισμοὺς καὶ ἀνακατατάξεις. Ὅδηγεῖ εἰς
συρρίκνωσιν τῶν κοινωνικῶν κατακτήσε-
ων, δημιουργεῖ ἀνεργίαν καὶ ἐξαθλίωσιν,
διευρύνει τὸ χάσμα μεταξὺ πλουσίων καὶ
πτωχῶν, ἐξαφανίζει παραδόσεις πού ἔδι-
δαν νόημα εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων.

Γίνεται λόγος δι' ἕναν πλανητικὸν καπι-
ταλισμόν, ὁ ὁποῖος ἐπιβάλλει τοὺς ἀτέ-
γκτους νόμους τῆς ἀγορᾶς εἰς ὅλην τὴν
ὑφήλιον, διὰ μίαν «τρομοκρατίαν τῆς
ἀγορᾶς». Ἡ ἀπόλυτος προτεραιότης τῆς
οἰκονομίας καὶ ὁ ἀνάληγτος ἀνταγωνισμὸς
ἀποτελοῦν μίαν παγερὰν πραγματικότητα,
ἡ ὁποία δυναμιτίζει τὸ κοινωνικὸν κράτος
καὶ προβάλλει τὸ δίκαιον τοῦ οἰκονομικῶς
ἰσχυροτέρου ὡς μονόδρομον πρὸς τὴν εὐη-
μερίαν.

Ἡ παγκοσμιοποίησις ἀπειλεῖ νὰ συν-
θλίψῃ καὶ νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ἑτερότητα τῶν
προσώπων μέσα εἰς τὴν ἀπρόσωπον ἀνω-

νυμίας του γιγαντισμού των οικονομικών εξελίξεων και μεγεθών. Παρ' όλον ότι βιώνουμε σήμερα και την στροφή προς τās πολιτιστικάς ταυτότητας, είναι εμφανές ότι εύρϊσκειται εν εξελίξει μία όμογενοποίησης των άτόμων και των λαών. Πράγματι, τó ανθρώπινον γένος, με τās διωγωμένες ανάγκας του, τείνει νά καταβροχθίση τήν ανθρωπότητα, τήν κοινωνίαν των προσώπων.

3) Η οικολογική άπειλη και ó κίνδυνος οικολογικής καταστροφής παραπέμπουν εις μία προβληματικήν ανθρωπολογία. Η πρωτοφανής οικολογική κρίσις αντικατοπτρίζει τó ανθρωπολογικόν άδιέξοδον, τήν πνευματικήν κρίσιν του συγχρόνου ανθρώπου, τās αντιφάσεις του όρθολογισμού του. Είναι έκφρασις τής άστοχίας έννος πολιτισμού, εις τήν βάσιν του όποίου εύρϊσκειται μία διαταραγμένη σχέσις ανθρώπου και φύσεως, άποτέλεσμα των έπιλογών μιας έπιστήμης, στόχος τής όποι-ας ήτο ή κυριαρχία του ανθρώπου επί τής φύσεως.

Ό σύγχρονος ανθρωποθεός φαίνεται ότι άπολαμβάνει τήν έξουσίαν του αυτήν, και ή έπιστήμη και ή τεχνολογία του έξακολουθούν νά δεικνύουν έπαρσιν έναντι τής φύσεως. Ποτέ ó άνθρωπος δέν έγνώριζε τόσα πολλά και, ταυτοχρόνως, ποτέ δέν ήτο τόσο καταστροφικός προς τόν συνάνθρωπον και τήν κτίσιν. Γνωρίζομεν, αλλά δρωμεν ως έν νά μη έγνωρίζαμεν!

Η γνώσις δέν έχει πρακτικάς συνεπειάς δια τήν συμπεριφοράν μας, αλλά συνυπάρχει με κνισμόν και καταστροφικότητα. Είναι χαρακτηριστικόν ότι, μέσα εις τήν σύγχρονον οικονομικήν και κοινωνικήν κρίσιν πολλοί συνάνθρωποί μας συνεχίζουν νά όνειρεύονται τόν «χαμένο παράδεισον» τής άπροσκόπτου καταναλωτικής ευημερίας, αντί νά αγωνίζονται δια τήν

ύπέρβασιν του εύδαιμονιστικού και άπομοκεντρικού μοντέλου διαβίωσης προς τήν κατεύθυνσιν μιας προσωποκεντρικής, άσκητικής και οικοφιλικής κοινωνίας.

Είναι προφανές ότι όταν λεηλατώμεν τόν πλανήτην, καίωμεν τά δάση, μολύνωμεν τόν ύδροφόρον όρίζοντα και τήν άτμόσφαιραν, αυτό συμβαίνει επειδή άπωλέσαμε τήν αυθεντικήν ανθρωπινότητά μας, διεστρεβλώσαμε τήν έλευθερίαν μας, έλησμονήσαμεν ότι δέν είμεθα μαστροχαλασταί του σύμπαντος, αλλά «ίερείς» τής δημιουργίας. Όπίσω από τήν γεοκτονίαν εύρϊσκειται ή πνευματική άυτοκτονία του συγχρόνου ανθρώπου, όπίσω από τó ρημαγμένο περιβάλλον ύπάρχει τó ρημαγμένο ανθρωπίνον είvai.

4) Διάχτος είναι τά τελευταία έτη ó ένθουσιασμός δια τās έντυπωσιακάς εξελίξεις εις τήν Βιολογίαν, τήν Γενετικήν και τās Νευροεπιστήμας. Είναι βέβαιον ότι ή ζωή μας θα αλλάξει, ότι θα λυθούν κατά τās έπομένες δεκαετίαις πολλά προβλήματα εις τόν χώρον τής προλήψεως και θεραπείας άσθενιών, τής ευγονίας, τής παρατάσεως τής ζωής, τής αντιμετώπισεως τής γηράνσεως και άλλα.

Αί κατακτήσεις αυτά δημιουργούν όμως πρωτόγνωρα διλήμματα και ήθικα προβλήματα. Ό άνθρωπος πειραματίζεται με τήν φύσιν του με άκραϊον τρόπον. Υπάρχουν σήμερα έπιστήμονες, οι όποιοι άδυνατούν νά καταπιαστούν με προβλήματα, τά όποια προϋποθέτουν κάτι περισσότερο από τήν ίκανότητα νά χρησιμοποιούν τόν ήλεκτρονικόν ύπολογιστήν, νά έμπιστευονται εις τās μετρήσεις, τήν στατιστικήν, τούς αριθμούς.

Πάσχουν από τόν λεγόμενον «έπιστημονισμόν», ó όποιος εφαρμόζει εις τήν μελέτην των ανθρωπίνων πραγμάτων άλλότρια κριτήρια.

Δέν δυνάμεθα νά ἀγνοήσωμεν αὐτάς τās προκλήσεις καί εἶναι ἀδύνατον νά τās ἀντιμετωπίσωμεν χωρίς ἀναφοράν εἰς τήν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, ἡ ὁποία ὁμως εἶναι πολυπλοκωτέρα τῆς διπλῆς ἔλικος τοῦ DNA.

5) Μία ἀπό τās πλέον ἐπικινδύνους συγχρόνους ἀπολυτοποιήσεις εἶναι ἡ εἰδωλοποιήσις τοῦ ἑαυτοῦ μας, ὁ ἐγκλεισμός εἰς τήν ἐγωτικὴν αὐτάρκειαν, ὁ «μῆ-πολιτισμός τοῦ ἀτομοκεντρισμοῦ», ὁ ὁποῖος ἀνοίγει ἀβύσσους μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἀτομικός εὐδαιμονισμός, ὁ ὁποῖος ἐκμηδενίζει τήν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν μας ταυτίζοντάς τήν μετὰ τὴν ἱκανοποίησιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων ἀναγκῶν.

Τὸ «ζῶον λόγον ἔχον» φαίνεται νά μετατρέπεται σήμερον εἰς «ζῶον ἔχον», τὸ ὁποῖον ζῆ ἀπὸ τὴν κατοχὴν ὑλικῶν ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καί ἀπὸ τὸ ἔχειν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀπὸ τὴν ἀλαζονικὴν αὐτοπραγματάωσιν καί τὸν δικαιωματισμόν. Ὅταν τὸ ἀκόρεστον ἔχειν καθορίξῃ τὴν ὑπαρξίν μου, τότε ἡ σχέσις μου μετὰ ὅλους καί μετὰ ὅλα, ἀκόμη καί μετὰ τὸν ἑαυτόν μου, γίνεται κτητικὴ.

Μετατρέπω τὰ πάντα, ὡς νέος Μίδας, εἰς ἄφνηρον ἀντικείμενον, χρήσιμον διὰ τὴν πραγματάωσιν τῆς ἀτομικῆς μου εὐδαιμονίας. Κατανοοῦμεν διατὶ ὁ εὐδαιμονισμός χαρακτηρίζεται ὡς πορεία ματαιώσεως καί ὄχι πραγματώσεως τῆς ζωῆς. Ἡ εὐδαιμονοθηρία παίρνει ἀπὸ ἡμᾶς ἀσυγκρίτως περισσότερα καί πολυτιμότερα ἀπὸ ὅσα μᾶς δίδει.

Μᾶς μετατρέπει εἰς δούλους τῶν ἀκώρετων ἀναγκῶν μας καί μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὸν μηδενισμόν καί τὸν κνισμόν. Δέν εἶναι τυχαῖον ὅτι ὡς «συλλογικὴ νευρώσις» τῆς εὐδαιμονιστικῆς ἐποχῆς μας ἐχαρακτηρίσθη ἡ ἀπουσία νοήματος ζωῆς, τὸ λεγόμενον «ὑπαρξιακὸν κενόν».

Ἐναντι αὐτῆς τῆς κρίσεως τῆς ἐλευθερίας γεννῶνται τὰ ἐξῆς ἐρωτήματα: Πῶς θὰ εὐαισθητοποιήσωμεν καί θὰ προβληματίσωμεν τὴν νέαν γενεάν διὰ τὴν σοβαρότητα τῆς κρίσεως, πῶς θὰ τὴν κινητοποιήσωμεν διὰ νά ἀγωνισθῇ διὰ τὴν ὑπέρβασίν της, ὅταν ἡ ἐκπαίδευσις φαίνεται νά ὑποτάσσεται βαθμηδὸν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ τεχνοπώλου καί εἰς εὐδαιμονιστικὰ πρότυπα;

Πῶς θὰ λειτουργήσῃ ἡ ἀπαραίτητος ὅσον ποτὲ ἀγωγή ἀξιών, ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὸ περιθώριον τῆς ἐκπαιδεύσεως; Πῶς θὰ προετοιμάσωμεν τοὺς νέους καί τās νέας διὰ νά σηκώσουν μετὰ ὑπευθυνότητα τὸ βάρος τοῦ ζῆν καί τοῦ εὖ ζῆν, τῆς ἐργασίας καί τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην καί τὴν εἰρήνην, διὰ τὴν διάσωσιν τῆς παραδόσεως καί τῆς πολιτιστικῆς ταυτότητός μας;

Εἴμεθα βέβαιοι, ἀπευθυνόμενοι εἰς ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος, εἰς πανεπιστημιακοὺς καί μέλη τῆς εὐρυτέρας ἐκπαιδευτικῆς κοινότητος, ὅτι ἔχομεν ὅλοι τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν παιδείαν καί ὅτι εἴμεθα πεπεισμένοι διὰ τὴν ὑψίστην σπουδαιότητά της διὰ τὸ μέλλον τῆς κοινωνίας μας.

Ἡ ὑποτίμησις τῆς παιδείας καί ἡ ὑποταγὴ τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν λογικὴν τῆς χρησιμοθηρίας, εἶναι ἔνδειξις πνευματικοῦ μαρασμοῦ. Διαπλάθομεν τότε ἀνθρώπους ἀνυποψιάστους διὰ τὰ θεμελιώδη προβλήματα τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως!

Πύλην εἰσόδου τοῦ πνεύματος τῆς χρησιμοθηρίας εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν φαίνεται ὅτι ἀποτελοῦν σήμερον αἱ νέαι τεχνολογία, σύμβολον τῶν ὁποίων εἶναι ὁ ἠλεκτρονικός ὑπολογιστὴς καί τὸ διαδίκτυον. Εἶναι βεβαίως γεγονός ὅτι διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν νέων τεχνολογιῶν, ἡ διδακτικὴ καί μαθησιακὴ διαδικασία γίνεται περισσότερο ἀποτελεσματικὴ.

Υπάρχει όμως και η άλλη όψη του νομίσματος! Οί ηλεκτρονικοί υπολογισταί επιβάλλουν την προτεραιότητα των «μέσων» και την πραγματιστική λογική. Πρωταρχικός σκοπός της εκπαίδευσως γίνεται η έτοιμασία «παραγόντων», οί όποιοί θα ύπηρετήσουν άποτελεσματικώς τó τεχνολόγιον. Τó σχολείον βεβαίως, είναι χώρος «σχολής», παιδείας έλευθερίας, άσκήσεως εις την ύπευθυνότητα και την κοινωνικότητα, χώρος περιορισμού και όχι διογκώσεως του έγώ, πράγματα άσυμβίβαστα με τά ιδεώδη του τεχνοπωλιακού πολιτισμού.

Η παιδεία όφείλει σήμερα να άρθρώση τó όραμα ενός μετοχικού πολιτισμού, να μεταδίδη εις την νέαν γενεάν την άλήθειαν της ζωής ως σχέσιν, να ύπενθυμίξη ότι η έσχάτη άλλοτρίωσις του άνθρώπου είναι τó κλείσιμον εις τόν έαυτόν του. Η άυθευτική παιδεία όφείλει να είναι όλιστική.

Δέν είναι δυνατόν να ένδιαφερώμεθα διά τó άνθρώπινον πρόσωπον και να άδιαφορώμεν διά τó φυσικόν περιβάλλον, τόν οίκον και τó πλαίσιον ζωής του προσώπου. Δέν νοείται οικολογική άγωγή, η όποία θα άνεφέρετο μόνον εις την σχέσηιν ήμών με τó περιβάλλον και δέν θα άνέπτυσε την κοινωνικήν ευαισθησίαν και άλληλεγγύην, τόν σεβασμόν προς την έλευθερίαν του προσώπου.

Είναι προφανές ότι η άντιμετώπισις της πολυδιαστάτου κρίσεως, η όποία άπειλεί όχι μόνον την έλευθερίαν ήμών, τó εϋ ζήν, αλλά άκόμη και την επιβίωσιν του άνθρώπινου γένους, τó ζήν, άπαιτεί πολύπλευρον κινητοποίησιν, πολιτικήν, έπιστημονικήν, παιδαγωγικήν, πνευματικήν. Πρωτίστως όμως άπαιτεί την άνάπτυξιν ενός νέου ήθους, μιās νέας άξιολογίας, άλλαγήν νοοτροπίας, μετάνοιαν. Η θεραπεία των συμπτωμάτων είναι ευεργετική, δέν άρκει όμως, έφ' όσον τó πνεύμα του έχειν παραμένει άθικτον.

Η προσωποκεντρική παράδοσις της Όρθοδοξίας έκαλλιέργησε και διέσωσε βαθείαν και πολύτιμον άνθρωπολογικήν γνήσιν και πράξιν εις την υπεράσπισιν της άπολύτου προτεραιότητος του άνθρωπίνου προσώπου και εις την άντίστασιν εις όλας εκείνας τάς δυνάμεις που τó άπειλοϋν.

Δέν είναι κατά ταϋτα διόλου τυχαίον τó γεγονός ότι η όρθόδοξος θεολογική πρωτοπορία συναντάται και συμπορεύεται σήμερα με άνθρωπιστικά, κοινωνικά, ειρημιστικά και οικολογικά κινήματα, τά όποία άντιστέκονται εις τόν πολιτισμόν του έχειν, εις την έκμετάλλευσιν και την άδικίαν, εις την βίαν και τόν πόλεμον, εις την κτητικήν στάσιν έναντι της κτήσεως.

Άπό την σκοπιάν της Όρθοδοξίας δέν άνήκει τó μέλλον εις τόν δυτικογενή άκωνήγον άτομοκεντρισμόν, εις τόν ύποκειμενισμόν και τόν δικαιωματισμόν, ούτε εις τόν άνθρωπον ως ευδαιμονιστικήν καταναλωτικήν μονάδα. Δέν άποτελεί θετικήν προοπτικήν διά την άνθρωπότητα ó τεχνοπωλιακός άνθρωπος, ó homo computer, ó όποιος ύπερεκτιμά την δύναμιν της μηχανής και την έμβέλειαν των άριθμών, ó άνθρωπος που ταυτίζει τó optimum με τó maximum.

Δέν έχει κανένα μέλλον ó άνθρωπος «maître et possesseur de la nature», ó όποιος ζή εις βάρος της φύσεως και των μελλοντικών γενεών. Δέν έξασφαλίζει ούτε τó ζήν ούτε τó εϋ ζήν ó οικονομισμός, η παντοκρατορία των οικονομικών κριτηρίων, τó δίκαιον της πυγμής.

Τó μέλλον άνήκει εις τόν σχεσιακόν πολιτισμόν του προσώπου, ó όποιος βλέπει τόν άνθρωπον ως κοινωνόν, πάντοτε έν σχέσει προς τόν συνάνθρωπον και τόν κοινόν οίκον, τόν κόσμον. Ό πολιτισμός του προσώπου είναι πολιτισμός άλληλεγγύης και κοινωνίας, σχέσεως και διαλόγου.

Ό άνθρωπος - κοινωνός δέν άπορρίπτει

τήν ἐπιστήμην καὶ τὴν τεχνολογίαν, ἀλλὰ τὸν ἐπιστημονισμόν καὶ τὸ τεχνοπώλιον, δὲν φοβεῖται τὴν ἀλλαγὴν καὶ τὴν πρόοδον ἀλλὰ τὸν ἀλλοτριωτικὸν προοδευτισμόν. Ἡ τεχνολογία καὶ ἡ ἐπιστήμη πρέπει νὰ παραμείνουν μέσον καὶ νὰ μὴ καταστοῦν πλαίσιον τῆς ζωῆς μας. Τὸ ζητούμενον εἶναι μία νέα οἰκολογικὴ οἰκονομία, πού θὰ σέβεται τὴν βιοποικιλότητα, μὲ τὴν ὁποίαν συναρτᾶται ἡ ἐπιβίωσις τοῦ ἀνθρώπου γένους. Δὲν νοεῖται βιώσιμος οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις, ἡ ὁποία θὰ ὑπεβάθμιζε τὸ περιβάλλον. Τὸ μέλλον τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ οἰκολογικὸν ἢ ἀνάπαρκτον.

Κυρίαί καὶ Κύριοι,

Ἀπολαμβάνομεν ἅπαντες τοὺς καρπούς τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας, ἀγωνιῶμεν ὁμως διὰ τὴν ἀπειλουμένην ἐλευθερίαν μας, διὰ τὰς πολυτίμους παραδόσεις πού χάνονται, διὰ τὸ φυσικὸν περιβάλλον πού καταστρέφεται. Ἀπαιτεῖται ἐγρήγοροις! Καμμία ἐπιστημονικὴ κατάρτησις δὲν ἐπιτρέπεται νὰ θίξῃ τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμπιστευθῶμεν τὸ μέλλον εἰς τοὺς ἀκράιους τεχνοκράτας, εἰς ἀνθρώπους χωρὶς ἀνθρωπολογικὸν προβληματισμόν, εἰς αὐτοὺς πού βλέπουν τὸν ἀνθρώπον ὡς μηχανὴν ἢ ὡς μετρήσιμον μέγεθος. Διότι δὲν ὑπάρχει μόνον ἡ μετρήσιμος πραγματικότης.

Ἐπάρχει ἡ διάστασις τοῦ βάθους τῶν πραγμάτων, τὸ μυστήριον, τὸ νόημα, ἡ ὁμορφία. Ἐπάρχει ἡ ἐλευθερία, πού ἀντιστέκεται εἰς κάθε προσπάθειαν ἀντικειμενοποιήσεως ἢ «ἐπιστημονικῆς» προσεγγίσεως τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου. Τὰ «θαύματα» τῆς ἐπιστήμης δὲν ἐξηφάνισαν τὰς ἀπορίας τῆς ἐλευθερίας μας, δὲν ἐγεφύρωσαν τὸ χάσμα μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς ἐντὸς ἡμῶν.

Συνεχίζομεν νὰ ἀναζητῶμεν νόημα ζωῆς, νὰ θελγώμεθα ἀπὸ τὴν ὁμορφίαν, νὰ ἀφουγκραζώμεθα τὴν φωνὴν τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ φιλοσοφία συνεχίζει νὰ στοχάζεται τὸ Καθόλου, νὰ τρέφεται ἀπὸ τὸ θαυμάζειν, ἀπὸ τὰς ὑπαρξιακὰς ἀντιφάσεις τοῦ ἀνθρώπινου εἶναι.

Ἐπάρχει ὁ θρησκευτικὸς συγκλονισμὸς ἀπέναντι εἰς τὸ *mysterium tremendum et fascinans*, ἡ πίστις εἰς τὸν προσωπικὸν Θεόν, ἡ οὐ καταισχύνουσα ἐλπίς καὶ ἡ μακαριὰ ἀγάπη, ὑπάρχει ὁ πόθος τῆς αἰωνιότητος.

Ἡ ἐπιστήμη ἠμπορεῖ νὰ παρατείνῃ τὴν ζωὴν μας, δὲν δύναται ὁμως νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἀναζήτησιν νοήματος πέραν ἀπὸ τὸν θάνατον. Θέλγει ἡ τέχνη, ἡ ὁποία μεγαλώνει τὸ μυστήριον τοῦ κόσμου καὶ ἀναδεικνύει τὸ ὠραῖον, γοητεύει ἢ ποιήσις, ἡ ὁποία, ὅπως ἔλεγεν ὁ Ὀδυσσεύς Ἐλύτης, εἶναι ὁ μόνος χώρος «ὅπου ἡ δύναμις τοῦ ἀριθμοῦ δὲν ἔχει πέραση».

Ἡ ἐπιστήμη εἶναι μεγάλη δύναμις, παντοδύναμος ὁμως δὲν εἶναι. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Freud ἠστοχῆσεν ὅταν ὑπεστήριξεν ὅτι πέραν τῆς ἐπιστήμης ὑπάρχει μόνον αὐταπάτη. Δὲν εἶναι διόλου αὐταπάτη νὰ ἀναμένωμεν ἀπὸ ἄλλου τὰς λύσεις πού ἀδυνατεῖ νὰ μᾶς δώσῃ ἡ ἐπιστήμη.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ εὕρῃ τὴν ἀληθινὴν ζωὴν ὅπου θέλει καὶ ὅπως ἐκεῖνος θέλει. Δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία χωρὶς τὴν ἀλήθειαν ἢ ἔξω ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. «Ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰωάν. 8, 32).

Ἡ ἀλήθεια πού ἐλευθερώνει εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ ἡ ἐλευθερία, ἡ σχέσις μὲ τὸν Χριστόν, ἡ ὁποία βιώνεται ὡς πίστις καὶ ἀγάπη, πίστις εἰς τὸν Τριαδικὸν Θεὸν καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον.

Εἰς τὸ κέντρον τῆς θεολογικῆς ἀνθρωπολογίας εὐρίσκεται ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ κόλασις δὲν εἶναι ὁ ἄλλος, ἀλλὰ ἡ ἀπόρριψις

του ἄλλου, ἢ σχάσις καὶ ἡ αὐτάρκεια, ὁ φόβος νὰ ἀγαπῶμεν. Ὁ παράδεισος εἶναι ἡ οὐδέποτε ἐκπίπτουσα ἀγάπη.

«Ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι... ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν... Ὁ Θεὸς

ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ» (Α΄ Ἰωάν. 4, 7 - 8· 16-17).

Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν προσοχήν σας.

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

Συνεδρία τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς

Ἡ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς συνήλθε στὴν τακτικὴ Συνεδρία τῆς στὴν αἴθουσα τῆς Συνόδου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς στὴ Νέα Ὑόρκη στὶς 22 καὶ 23 Σεπτεμβρίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Δημητρίου καὶ τῆ συμμετοχῇ πάντων τῶν μελῶν τῆς. Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος μελέτησε καὶ συζήτησε τὰ ἀκόλουθα θέματα:

1. *Λειτουργικὰ Θέματα:* Συνέχισε τὴν ἐπεξεργασία Κειμένου Ἀκολουθίας Εἰσδοχῆς Ἑτεροδόξων διὰ τοῦ Μυστηρίου τοῦ Χρισματος στὴν Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ. Ἐπίσης συζήτησε τὴν ζωικῆς σημασίας συμμετοχῆ τῶν παιδιῶν στὴν Θεία Λειτουργία καὶ συνέστησε, ὅπου εἶναι δυνατόν, εἰδικὲς Θεῖες Λειτουργίες γιὰ παιδιὰ.

2) *Κανονικὰ Θέματα:* Ἐπεξεργάσθηκε περαιτέρω τὰ κείμενα α) Κανονισμοῦ Λειτουργίας τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου, β) Κανονισμῶν Πνευματικῶν Δικαστηρίων, καὶ γ) Αἰτίων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν διαζυγίων. Συζητήθηκε ἐπίσης τὸ φλέγον θέμα τῶν μεικτῶν γάμων καὶ ἡ ἀνάγκη ποιμαντικῆς φροντίδας καὶ πνευματικῆς καθοδηγήσεως τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν.

3) *Θέματα Παιδείας:* Συνεχάρη τὸ Γραφεῖον Ἑλληνικῆς Παιδείας τῆς Ἱ. Ἀρχιεπι-

σκοπῆς γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν ἐγχειριδίων τοῦ πρώτου ἐπιπέδου γιὰ τὴν ἐκμάθηση τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας, καὶ εὐχαρίστησε τὸ «Κληροδοτήμα Πίσις» γιὰ τὴν πλήρη χρηματοδότηση τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Συζητήθηκε ἐπίσης τὸ εἰδικὸ μορφωτικὸ πρόγραμμα τῶν «μονίμων διακόνων», τὸ ὁποῖο καὶ ἐγκρίθηκε στὴν πλήρη μορφή του. Στὸ ἀνωτέρω αὐτὸ μορφωτικὸ πρόγραμμα συμμετεῖχαν 33 ἄτομα.

Ἐγινε καὶ περαιτέρω ἐπεξεργασία καὶ ἐγκρίθηκε τὸ ἀναθεωρημένο τεῦχος «Καλῶς Ἦλθατε στὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο» (Welcome to the Parish Council), τὸ ὁποῖο θὰ διανεμηθεῖ στὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἐπὶ πλέον συζήτησε: α) *Τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου:* ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος ἔλαβε πλήρη γνώση τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου στὴν Ἀμερική, καὶ συζήτησε ἐπίσης τὰ τῆς συμμετοχῆς τῶν μελῶν αὐτῆς στὶς διάφορες ἐκδηλώσεις τοῦ προγράμματος τῆς Πατριαρχικῆς ἐπισκέψεως. Καί, β) *Περί τῶν ἀποφάσεων τῆς Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως:* Τέλος, ἔγινε ἐκτενὴς ἀναφορὰ καὶ συζήτηση περὶ τῆς ἐν Σαμπεζὺ τῆς Ἑλβετίας συνελθούσης κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούνιο Δ΄ Προσυνοδικῆς

Πανορθόδοξου Διασκέψεως, ή οποία ασχολήθηκε με τὸ θέμα τῆς πανορθόδοξου ἐνότητας τῆς Ὁρθόδοξου Διασπορᾶς. Μετὰ τὴ λήξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου, τὰ μέλη αὐτῆς εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ συμμετάσχουν στὶς ἐργασίες τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Συμβουλίου.

Ἱεράρχες τοῦ SCOBA συναντῶνται σὲ Εἰδικὴ Συνέλευση

Μιὰ εἰδικὴ συνεδρίαση τοῦ SCOBA (Standing Conference of the Canonical Orthodox Bishops in the Americas – Μόνιμη Συνεδρίαση Κανονικῶν Ὁρθόδοξων Ἐπισκόπων Ἀμερικῆς) ἐγινε στὶς 25 Σεπτεμβρίου ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Δημητρίου στὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ στὴ Νέα Ὑόρκη. Συμμετεῖχαν τὰ ἀκόλουθα μέλη:

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς, Πρόεδρος (Ἑλληνοορθόδοξη Ἀρχιεπισκοπὴ), ὁ Μητροπολίτης Φίλιππος, Ἀντιπρόεδρος (Ἀντιοχειακὴ Ὁρθόδοξη Ἀρχιεπισκοπὴ), Μητροπολίτης Χριστόφορος, Γραμματέας (Σερβικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία), ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Nicolae (Ρουμανικὴ Ὁρθόδοξη Ἀρχιεπισκοπὴ), Μητροπολίτης Ἰωσήφ

(Βουλγαρικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία), Μητροπολίτης Ἰωνᾶς (Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐν Ἀμερικῇ – OCA), Ἀρχιεπίσκοπος Antony (ἀντιπρόσωπος τῆς Οὐκρανικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας) καὶ ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Ἀλέξανδρος Abramov (ἀντιπρόσωπος τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖο Μόσχας). Συμμετεῖχε καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματέας καὶ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Μελέτης καὶ Σχεδιασμοῦ τῶν διάφορων Ἐκκλησιῶν τοῦ SCOBA.

Οἱ συζητήσεις ἐπικεντρώθηκαν στὰ κείμενα τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὴ διοργάνωση ἐπισκοπικῶν συνελεύσεων στὶς περιοχὲς τῆς ὑψηλίου ποῦ βρίσκονται ἐκτὸς τῶν συνόρων τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Οἱ ἐπισκοπικὲς αὐτὲς συνελεύσεις εἶχαν ἐγκριθεῖ στὴ Δ' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξη Διάσκεψη, ἡ ὁποία ἔλαβε χώρα στὸ Ὁρθόδοξο Κέντρο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὸ Σαμπεζῦ τῆς Ἑλβετίας τὸν Ἰούνιο 2009. Ἀποφασίστηκε ὁμοφώνως ἀπὸ τοὺς ἱεράρχες ὅτι ἡ πρώτη τέτοια ἐπισκοπικὴ συνέλευση θὰ συνέλθει τὴν ἐβδομάδα μετὰ τὴν Πεντηκοστὴ τοῦ 2010, δηλαδὴ τὴν τελευταία ἐβδομάδα τοῦ Μαΐου. Ὁ τόπος τῆς συναντήσεως δὲν ἀποφασίστηκε ἀκόμη.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Ἐπιστολὴ

τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου

κ. Βαρθολομαίου πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος

κ. Ἱερώνυμο γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ κειμένου τῆς λεγόμενης «Ὁμολογίας Πίστεως»

«Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὴ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ σὺλ-

λειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Ἱερώνυμε, Πρόεδρε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὕμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Εἰς γνώσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου περιῆλθε κατ' αὐτὰς κείμενον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁμολογία Πίστεως», ὑπογεγραμ-

μένον υπό κληρικῶν καὶ μοναχῶν, ὡς καὶ τινων λαϊκῶν, ἐν οἷς καὶ τινες Μητροπολίται τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιχειρεῖται ὁ διαχωρισμὸς τῶν Ὁρθοδόξων πιστῶν εἰς «ὁμολογητὰς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως» καὶ εἰς οἰονεὶ μειοδότας αὐτῆς, ἐφ' ὅσον δὲν ἀποδέχονται τὰς θέσεις τῶν συντακτῶν τοῦ ἐν λόγῳ κειμένου. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, συνοδικῆ διαγνώμη, προαγομέθα ἵνα ἐκφράσωμεν Ὑμῖν τὸν ἔντονον προβληματισμὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦτο διὰ τοὺς ἀκολουθούτους λόγους:

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀπὸ μακροῦ ὑφίσταται καὶ καλλιεργοῦνται, ἰδιαίτερος ἐν τῷ χῶρῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ζηλωτικαὶ τάσεις, αἵτινες ἐκδηλοῦνται διὰ πολεμικῆς ἐνίοτε ὀξείας καὶ ἀνοικείου, ἐναντίον τῶν διεξαγομένων θεολογικῶν διαλόγων καὶ ἐπαφῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε βεβαίως ἠμπόδισεν ἢ ἐπέκρινε τὴν ἔκφρασιν κριτικῆς πρὸς πράξεις καὶ ἀποφάσεις τῆς διοικούσης Ἐκκλησίας διὸ καὶ οὐδέποτε διεμαρτυρήθημεν καὶ ἡμεῖς διὰ τὰς ὡς ἄνω τάσεις, καίτοι, ὡς εἴπομεν, πολλάκις ἐκδηλοῦνται αὐταὶ κατὰ τρόπον ἀνοικείου, φανατικὸν καὶ τουταυτὸ ἀσεβῆ. Δὲν ἠθέλομεν ἀπευθυνθῆ, συνεπῶς, πρὸς Ὑμᾶς ἐὰν ἐπρόκειτο ἀπλῶς περὶ μιᾶς τοιαύτης κριτικῆς, ἔστω καὶ ἀπρεποῦς καὶ ἀνοικείου. Ἄλλ' ἢ περιπτώσις τῆς ἐν λόγῳ «Ὁμολογίας» παρουσιάζει ἰδιομορφίας τινὰς αἱ ὁποῖα ἐμβάλλουν ἡμᾶς εἰς ἀνησυχίαν, δοθέντος ὅτι: α) Τὸ κείμενον τοῦτο αὐτοχαρακτηρίζεται ὡς «Ὁμολογία Πίστεως» ἐφάμιλλος, τρόπον τινά, ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει παράλληλος πρὸς ὑφισταμένους ἐπισημοὺς «Ὁμολογίας Πίστεως», ὡς ἐκείναι τῶν Ἁγίων καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἢ

ἄλλαι «Ὁμολογία» φέρουσαι ὀνόματα ἀτόμων ὡς τῶν Πέτρου Μογίλα, Δοσιθέου Ἱεροσολύμων κ.ἄ. Ἄλλ' ἐνῷ αἱ τελευταῖαι αὐταὶ φέρουσι καὶ αὐταὶ συνοδικὴν ἐπικύρωσιν, ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος «Ὁμολογία» οὐδεμίαν τοιαύτην ἐπικύρωσιν φέρει, καὶ διὰ τοῦ τίτλου τούτου παραπλανᾷ μέρος τοῦ πιστοῦ λαοῦ ἐμφανιζομένη ὡς μία παρόμοια «Ὁμολογία».

β) Ἡ «Ὁμολογία» αὕτη διαλαμβάνει ἐν παραγράφῳ τὴν διακήρυξιν ὅτι πάντες οἱ ἐπικοινωνοῦντες πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους καὶ συμπροσευχόμενοι μετ' αὐτῶν θέτουν ἑαυτοὺς αὐτομάτως ἐκτὸς Ἐκκλησίας. Τοῦτο σημαίνει ὅτι πάντες οἱ Πατριάρχαι καὶ λοιποὶ Προκαθήμενοι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῶν Ἱερῶν αὐτῶν Συνόδων ὡς μετέχοντες εἰς τοιαύτας ἐπαφὰς καὶ διαλόγους ἔχουν αὐτομάτως θέσει ἑαυτοὺς ἐκτὸς Ἐκκλησίας!!! Οἱ ὑπογράφοντες τὴν «Ὁμολογίαν» διὰ τοῦ τρόπου τούτου κηρύσσουν πάντας ἡμᾶς ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι σχισματικούς, εἶναι δὲ ἀπορίας ἄξιον διατί δὲν ἔχουν εἰσέτι διακόψει τὴν μεθ' ἡμῶν μυστηριακὴν κοινωνίαν, ἐφ' ὅσον εὐρισκόμεθα κατ' αὐτούς «ἐκτὸς Ἐκκλησίας». Τὸ σπέρμα πάντως τοῦ σχίσματος ἐνυπάρχει εἰς τὰς ὡς ἄνω ἐκφράσεις τῆς «Ὁμολογίας», τοῦτο δὲ δέον νὰ ἐμβάλῃ πάντας τοὺς ποιμαίνοντας τὴν Ἐκκλησίαν εἰς ἀνησυχίαν.

γ) Ἡ ἀνησυχία αὕτη ἐπιτείνεται ἐκ τοῦ ὅτι τὴν ἐν λόγῳ «Ὁμολογίαν» ὑπογράφουν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τινες Ἀρχιερεῖς τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐὰν μὴ ἤρκει εἰς αὐτοὺς ἢ κατὰ τὴν ἐπισκοπικὴν χειροτονίαν των δοθεῖσα Ὁμολογία. Θέλομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι οἱ ὑπογράψαντες Ἱεράρχαι ἔπραξαν τοῦτο ἄνευ πλήρους ἐπιγνώσεως τοῦ ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὀδηγοῦν εἰς σχίσμα ἐντὸς τῆς Ὁρ-

θοδόξου Ἱεραρχίας, δοθέντος ὅτι τὰς μετὰ τῶν ἑτεροδόξων ἐπαφὰς ἐγκρίνουν διὰ συνδικῶν ἀποφάσεων πᾶσαι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι. Διότι εἶναι ἀδιανόητον οἱ ἐπίσκοποι οὗτοι, διὰ μὲν τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἐν λόγῳ «Ὁμολογίας» νὰ διακηρῦσσουν ὅτι πάντες οἱ μετέχοντες εἰς τὰς μετὰ τῶν ἑτεροδόξων ἐπαφὰς «θέτουν ἑαυτοὺς αὐτομάτως ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας», ἐν δὲ τῇ λειτουργικῇ καὶ λοιπῇ αὐτῶν ζωῇ νὰ θεωροῦν ἑαυτοὺς ἐν κοινωνίᾳ μετ' αὐτῶν, μνημονεύοντες μάλιστα καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ἐν τῇ Θεῖᾳ Λειτουργίᾳ.

Μακαριώτατε,

Αἱ μετὰ τῶν ἑτεροδόξων ἐπαφαί, περιλαμβανομένων τῶν μετ' αὐτῶν θεολογικῶν διαλόγων, δὲν ἀποτελοῦσιν ἐνεργείας ὠρισμένων Ἐκκλησιῶν ἢ προσώπων, ἀλλὰ, ὡς εἶπομεν, συνδικᾶς ἀποφάσεις πασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, περιλαμβανομένης καὶ τῆς καθ' Ἑμῶς Ἁγιοπάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς εἶναι ἡ ὁμόφωνως ἀπόφασις τῆς Γ' Προσυνδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως (1986) καὶ αἱ ὑπογραφεῖσαι καὶ συνημμένως ἐν ἀντιγράφῳ ἀποστελλόμεναι συμφωνίαι ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας θεολογικοῦ ἡμῶν διαλόγου.

Προκαλεῖ βαθίαν θλίψιν ἡ διαπίστωσις ὅτι τοῦτο λησμονεῖται ὑπὸ τῶν ὑπογραφάντων τὴν «Ὁμολογίαν» ταύτην. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μὴ καταδικάζουσα ἀλλὰ δεχόμενη σιωπηρῶς τὴν κυκλοφορίαν κειμένων «Ὁμολογίας Πίστεως», ὡς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος, διὰ τοῦ ὁποίου τίθενται ἐκτὸς Ἐκκλησίας πάντες οἱ μετέχοντες εἰς τὰς μετὰ τῶν ἑτεροδόξων σχέσεις, ὑπογεγραμμένον μάλιστα καὶ ὑπὸ ἐπισκόπων αὐτῆς, δημιουργεῖ προβληματισμὸν οὐχὶ μόνον εἰς τὸ ποιμνιον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μετὰ τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν κοινωνίαν αὐτῆς.

Παρακαλοῦμεν, ὅθεν, τὴν Ἑμετέραν Μακαριότητα καὶ τὴν περὶ Αὐτὴν τιμίαν Ἱεραρχίαν ὅπως τὸ ταχύτερον δυνατόν λάβῃ ἐπισήμως θέσιν ἔναντι τῆς φερομένης «Ὁμολογίας Πίστεως» καὶ τῶν ὑπογραφάντων αὐτὴν κληρικῶν αὐτῆς, ἀναλογιζομένην τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖο ἐγκυμονεῖ διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἐπιδεικνυμένη ἀνοχή ἢ, ὡς ἀποδεικνύεται, καὶ ὑπὸ τινῶν ἐκ τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς ἐνθάρουνσι, τοιούτων διχαστικῶν ἐνεργειῶν.

Ταῦτα ἀνακοινούμενοι τῇ Ἑμετέρᾳ Μακαριότητι, περιπτυσσόμεθα καὶ αὐθὶς Αὐτὴν φιλήματι ἀδελφικῶ καὶ διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης ἐν Κυρίῳ πολλῆς καὶ τιμῆς ἐξιδιασμένης».

*Ἐπιστολὴ τοῦ Μητροπολίτου Περγάμου
κ. Ἰωάννη πρὸς τοὺς Μητροπολίτες τῆς
Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν ὄψει τῆς
πραγματοποιήσεως τῆς συνάντησης στὴν
Κύπρο τῆς Μικτῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς
ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων
καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν*

Σεβασμιώτατε,

Ἐπειδὴ κατ' αὐτὰς δημιουργεῖται, ὡς μὴ ὄφειλε, ὑπὸ τινῶν κύκλων θόρυβος πολὺς περὶ τὸ θέμα τοῦ ἐπισήμου θεολογικοῦ Διαλόγου τῶν Ὁρθοδόξων μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, καὶ ἐκτίθενται ἀπόψεις κινούμεναι πολλάκις μετὰ ἀνακριβείας καὶ ἀπροκαλύπτου ψεύδους καὶ συκοφαντίας, ἀπευθύνομαι εἰς τὴν ἀγάπην Σας, διὰ νὰ διευκρινίσω τὰ ἀκόλουθα:

1. Ὁ ὡς ἄνω θεολογικὸς Διάλογος δὲν ἀποτελεῖ ὑπόθεσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἑνὸς συγκεκρυμένου προσώπου, ἀλλὰ διενεργεῖται κατόπιν ἀποφάσεως ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν αὐτοκεφάλων καὶ αὐτονόμων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Εἰδικῶς ὡς πρὸς τὴν παροῦσαν περίοδον τοῦ Διαλόγου, κατὰ

τήν ὁποῖαν ὁ ὑποσημειούμενος ἀσκει τήν συμπροεδρίαν ἀπὸ Ὁρθοδόξου πλευρᾶς, ἡ ὁμοφωνία ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διὰ τήν συνέχισιν τοῦ Διαλόγου εἶναι καταγεγραμμένη εἰς Μνημόνια ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τῶν σεπτῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τὰ ὁποῖα καὶ ἐπισυνάπτονται ἐνταῦθα ἐν φωτοτυπίᾳ. Ὡς θὰ διαπιστώσῃ ἡ Σεβασμιότης Σας ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Μνημονίων τούτων, καὶ ἡ ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, συνοδικῆ, μάλιστα, ἀποφάσει, ἀποδέχεται ὅτι «παρὰ τὰς ὑφισταμένας δυσκολίας, αἵτινες, πηγάζουν ἐκ τῆς συνεχίσεως τῆς προκλητικῆς δράσεως τῆς Οὐνίας εἰς βάρος τοῦ ποιμνίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ ἐν λόγῳ Θεολογικὸς Διάλογος δέον, ὅπως συνεχισθῆ». Οἱ ἀντιτιθέμενοι, συνελθόντες, εἰς τὸν ἐν λόγῳ θεολογικὸν Διάλογον ἀμφισβητοῦν καὶ ἐπικρίνουν πανορθοδόξως ἀποφάσεις, συνοδικῶς εἰλημμένας. Διεκδικοῦντες ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ μόνον τὸ γνήσιον φρόνημα τῆς Ὁρθοδοξίας ἀμφισβητοῦν κατ' οὐσίαν τὴν ὀρθοδοξίαν ὄχι ὠρισμένων προσώπων, ὅπως παραπλανητικῶς διατείνονται, ἀλλὰ τῶν Προκαθημένων καὶ τῶν ἱερῶν Συνόδων πασῶν τῶν ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

2. Τὰ αὐτὰ ἰσχύουν καὶ ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦ περι οὗ ὁ λόγος Διαλόγου. Πληροφοροῦμεθα ὅτι καθηγητὴς τις ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας ἐπικρίνει τὴν ἐπιλογὴν τοῦ θέματος τοῦ πρωτείου ὡς θέματος τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου, καὶ φρονεῖ ὅτι περὶ ἄλλα θὰ ἔδει νὰ ἀσχολῆται ὁ Διάλογος. Ἄλλ' ὁ ἐν λόγῳ καθηγητὴς εἶτε ἀγνοεῖ εἶτε ἀδιαφορεῖ διὰ τὸ γεγονός ὅτι, καὶ πάλιν, τὸ θέμα τοῦ Διαλόγου ἀπεφασίσθη πανορθοδόξως. Τὰ συνημμένα Μνημόνια, ὑπογεγραμμένα ὑπὸ πάντων τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδό-

ξων Ἐκκλησιῶν, μαρτυροῦν καὶ βεβαιοῦν τοῦτο. Ἡ ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀποδέχεται ὡσαύτως ὅτι «πρὸς διευκόλυνσιν τῆς πορείας τοῦ Διαλόγου ἢ συζήτησιν αὐτῆ (περὶ τῆς Οὐνίας) δύναται νὰ διεξαχθῆ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐκκλησιολογίας ὑπὸ τὸ πρῶμα τοῦ πρωτείου». Τοῦτο ἀκριβῶς προτιθέμεθα νὰ πράξωμεν φυσιολογικῶς κατὰ τὴν προσεχῆ συζήτησιν τοῦ θέματος «Τὸ πρωτεῖον κατὰ τὴν β' χιλιετίαν», ὅτε καὶ ἐνεφανίσθη ἡ Οὐνία. Τὰ λοιπὰ θέματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρεται ὁ ἐν λόγῳ καθηγητὴς, οὐδόλως θὰ παροραθοῦν ὑπὸ τοῦ Διαλόγου. Ἀλλὰ εἰς τὴν παροῦσαν φάσιν, ὡς ἀπεφασίσθη διορθοδόξως ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Διαλόγου, τὸ ἐπίκεντρον τῆς συζητήσεως ἀποτελεῖ ἡ Ἐκκλησιολογία. Σεβαστὸν καὶ θεμιτὸν εἶναι νὰ ἔχῃ διάφορον ἄποψιν ὁ ἐν λόγῳ καθηγητὴς, ἢ οἰοσδήποτε ἄλλος. Ἄλλ' εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ κραυγάξῃ ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία κινδυνεύει, διότι οἱ διαπομιναίνοντες αὐτὴν Προκαθημένοι δὲν συμμερίζονται τὴν γνώμην του. Ποῦ βαίνομεν ὡς Ἐκκλησία, Σεβασμιώτατε ἅγιε ἀδελφέ;

3. Διαδίδεται ψευδέστατα καὶ συκοφαντικώτατα ὅτι ἐπίκειται ἡ ὑπογραφή τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν! Ὁμότιμος καθηγητὴς τῆς Θεολογίας, γνωστὸς διὰ τὴν ἐμπάθειάν του πρὸς τὸ πρόσωπόν μου, ἐπεσεκέφθη Ἱεράρχην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐδήλωσεν ὅτι, ὡς γνωρίζει μετὰ βεβαιότητος (!), ἡ ἔνωσις ἔχει ἤδη ἀποφασισθῆ (εἰς τὴν Ραβένναν!) καὶ εἶναι θέμα χρόνου ἢ ἀναγγελία τῆς!!! Κληρικοί καὶ λαϊκοὶ μὲ πλησιάζουν καὶ μὲ ἐρωτοῦν ἐὰν ἀληθεύει ὅτι εἰς τὴν Κύπρον τὸν Ὀκτώβριον θὰ ὑπογραφῆ ἡ ἔνωσις! Προφανῶς διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπιδιώκεται ἡ δημιουργία ἀνησυχίας εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ μὲ ἀπροβλέπτους συνεπειάς διὰ τὴν

ένότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' οἱ διαδίδοντες ταῦτα γνωρίζουν ἀσφαλῶς (ἐάν δὲν ἐτυφλώθηκαν ἀπὸ ἐμπάθειαν, φανατισμὸν ἢ μανίαν αὐτοπροβολῆς) πρῶτον μὲν ὅτι ὁ διεξαγόμενος θεολογικὸς Διάλογος, ἔχει νὰ διανύσῃ μακρότατον ἀκόμη δρόμον, διότι αἱ θεολογικαὶ διαφοραί, τὰς ὁποίας συνεσώρευσαν χίλια ἔτη διαιρέσεως, εἶναι πολλαί, δεύτερον δὲ ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Διαλόγου εἶναι ἐντελῶς ἀναρμόδια νὰ «ὑπογράψῃ» ἔνωσιν, δοθέντος ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰς Συνόδους τῶν Ἐκκλησιῶν. Διατί, λοιπόν, ἡ ψευδέστατη παραπληροφόρησις; Δὲν ἀναλογίζονται οἱ διασπείροντες τὰς ψευδεῖς αὐτάς «πληροφορίας» τὰς συνεπείας διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας; «Ὁ ταράσσω (τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ) βαστάσει τὸ κρῖμα, ὅστις ἂν ἦ» (Γαλ. 5,10)

Σεβασμιώτατε,

Ἡ εὐθύνη ὄλων, μάλιστα δὲ τῶν ἐπισκόπων, τῶν τεταγμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ μεριμνοῦν διὰ τὴν διασφάλισιν τῆς κανονικῆς ἐνότητος τοῦ ποιμνίου των, εἶναι πελωρία.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝΤΑ

*Ἀνακοινωθέν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὸν Διάλογο
Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν
στὴν Κύπρο καὶ τὴν λεγόμενη
«ὁμολογία πίστεως»*

Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν ἀπογευματινὴ Συνεδρίασὶ Της, τὴν 15ην Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ., καθὼς καὶ κατὰ τὸ πρῶτο μέρος τῆς σημερινῆς Συνεδρίας Της, μὲ πρόταση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ.

Τὸ διακύβευμα εἶναι ἐκκλησιολογικόν: ποία ἡ αὐθεντία καὶ τὸ κύρος τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων; Θὰ ὑπακούωμεν εἰς τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις, ὡς πράττομεν ἡμεῖς βαλλόμενοι διὰ τοῦτο, ἢ εἰς τοὺς «ζηλωτάς» τῆς Ὁρθοδοξίας; Υφίστανται Ὁρθοδοξία καὶ δόγματα πίστεως ἄνευ συνοδικῶν ἀποφάσεων; Λάβετε, παρακαλοῦμεν, θέσιν ἐπ' αὐτοῦ, πρὶν ἢ ὀδηγηθῶμεν εἰς πλήρη ἀπαξίωσιν τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων καὶ διασπασθῇ τὸ ποιμνίον Σας ὡς ἐκ τῆς τυχόν ὀλιγωρίας μας.

Ταπεινῶς καὶ ἐν συναισθήσει ἐπισκοπικῆς εὐθύνης ὑποβάλλοντες ταῦτα εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην καὶ κρῖσιν διατελοῦμεν

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26ῃ Σεπτεμβρίου 2009
Μετὰ σεβασμοῦ, τιμῆς καὶ ἀγάπης ἐν Κυρίῳ

† Ὁ Περγάμου Ἰωάννης
Ὁρθόδοξος Συμπρόεδρος
τῆς Ἐπιτροπῆς
ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου
Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν

Ἱερωνύμου, συζήτησε τὸ θέμα τοῦ Διαλόγου μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν.

Στὴν ἀρχὴ ἀνεγνώσθη τὸ ἔγγραφο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου σχετικὰ μὲ τὴν λεγομένη «Ὁμολογία Πίστεως», ποὺ ὑπεγράφη ἀπὸ Κληρικούς, μοναχοὺς καὶ λαϊκοὺς, καθὼς ἐπίσης ἀνεγνώσθησαν καὶ ἐπιστολὲς τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο, μὲ σκοπὸ τὴν ἐνημέρωσίν τους γιὰ τὸ κείμενο ποὺ ὑπεγράφη στὴν Ραβέννα καὶ

τὸ προσχέδιο πὸν πρόκειται νὰ συζητηθεῖ τὶς προσεχεῖς ἡμέρες στὴν Κύπρο σχετικὰ μὲ τὸ πρωτεῖο τοῦ πάπα κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία. Ἦδη γιὰ τὰ θέματα αὐτὰ ἐγινε λόγος καὶ στὴν Διαρκῆ Ἱερὰ Σύνοδο τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωση τῶν ἀνωτέρω κειμένων, ὁ Μακαριώτατος ἐκάλεσε τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Μελέτιο, Πρόεδρο τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομο, Ἀντιπρόσωπο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὸν Διάλογο μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Περιστερίου κ. Χρυσόστομο, ὡς γνώστη τῶν θεμάτων, ἐπειδὴ ἀσχολήθηκε στὸ παρελθόν, νὰ ἐνημερώσουν τὴν Ἱεραρχία τόσο γιὰ τὴν πορεία τοῦ ἀνωτέρω διαλόγου, ὅσο καὶ γιὰ τὸ κείμενο τῆς Ραβέννας καὶ τὴν Συνεδρία τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς πὸν θὰ γίνεαι τὶς προσεχεῖς ἡμέρες στὴν Πάφο τῆς Κύπρου.

Ἀκολούθως ὑπῆρξε εὐρύτατος διάλογος, στὸν ὅποιον ἔλαβαν μέρος πολλοὶ Ἀρχιερεῖς, οἱ ὅποιοι ὁμίλησαν μὲ αἴσθημα εὐθύνης καὶ γνώσεως γιὰ τὰ μεγάλα αὐτὰ θέματα. Κατὰ τὴν συζήτηση διευτυπώθησαν οἱ ἀκόλουθες θέσεις:

Διεπιστώθη ἡ ἀνάγκη περαιτέρω πληρεστεράς ἐνημερώσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, στὰ σημαντικὰ αὐτὰ ζητήματα. Δηλώθηκε δὲ ὅτι ἐφεξῆς ἡ Ἱεραρχία θὰ λαμβάνη γνώση ὅλων τῶν φάσεων τῶν Διαλόγων, διαφοροτικὰ κανένα κείμενο δὲν δεσμεύει τὴν Ἐκκλησία. Ἄλλωστε αὐτὸ συνιστᾷ τὸ Συνοδικὸ Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας.

2. Ὁ Διάλογος πρέπει νὰ συνεχισθεῖ, μέσαι ὅμως στὰ ὀρθόδοξα ἐκκλησιολογικὰ καὶ κανονικὰ πλαίσια, πάντοτε ὑστερα ἀπὸ

συνεννόηση μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ὅπως πανορθόδοξως ἔχει ἀποφασισθεῖ.

3. Οἱ Ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας μας στὸν συγκεκριμένο διάλογο ἔχουν σαφῆ γνώση τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, τῆς Ἐκκλησιολογίας καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως καὶ προσφέρουν τὶς γνώσεις καὶ τὶς δυνάμεις τοὺς πρὸς τὸν σκοπὸ «τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως», «ἐν ἀληθείᾳ» καὶ μέσα στὰ ἀπαραίτητα θεολογικὰ πλαίσια καὶ τὶς ἀποφάσεις τῶν Πανορθόδοξων Συνδιασκέψεων

4. Τὸ κείμενο τῆς Ραβέννας καὶ τὸ κείμενο πὸν πρόκειται νὰ συζητηθεῖ στὴν Κύπρο τελοῦν ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἀναφορᾶς καὶ ἐγκρίσεώς τοὺς ἀπὸ τὶς κατὰ τόπους Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες, ἐπομένως καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, Συνοδικῶς διασκεπτομένης. Αὐτὸ πρακτικῶς σημαίνει ὅτι δὲν θὰ ὑπάρξουν τετελεσμένα γεγονότα, χωρὶς Συνοδικὴ Ἀπόφαση τῆς Ἱεραρχίας. Οἱ Ἱεράρχες εἶναι φύλακες τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, ὅπως ὁμολόγησαν κατὰ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονία τοὺς.

5. Σχετικὰ μὲ τὸ κείμενο πὸν θὰ ἀναφέρεται στὸ πρωτεῖο τοῦ πάπα τῆς Ρώμης κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία, τὸ ὅποιο θὰ καταρτισθῆ στὴν Κύπρο τὶς προσεχεῖς ἡμέρες, δόθηκε κατεύθυνση στοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ ὑποστηρίξουν, ὅστε νὰ ἐγγραφεῖ στὸ τελικὸ κείμενο ἡ κανονικὴ θέση τοῦ πρωτεῖο τοῦ πάπα Ρώμης κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία σὲ σχέση πρὸς τὶς Οἰκουμενικῆς Συνόδους καὶ σὲ ἀναφορὰ πρὸς τὸν 3ον Κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὸν 28ο Κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

6. Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος παρακολουθεῖ καὶ θὰ συνεχίσει νὰ παρακολουθεῖ ἐπαγρυπνοῦσα τὸ θέμα τῶν

διαλόγων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μὲ τοὺς Ἐτεροδόξους, γι' αὐτὸ και θεωρεῖ ὅτι τό, ὡς «Ὁμολογία Πίστεως» κείμενο, ὡς ἐκ περισσοῦ. Παρακαλεῖ δὲ τοὺς πιστοὺς νὰ ἐμπιστευοῦνται τοὺς Ποιμένες τους και νὰ ἀπέχουν ἀπὸ ἐνέργειες, πὸν εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργήσουν περαιτέρω προβλήματα.

Ταῦτα συνεζήτησε και ἀπεφάσισε ὁμοφώνως ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ αἶσθημα εὐθύνης ἐναντι τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀνωμίτου ἡμῶν πίστεως και παραδόσεως και τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ, πρὸς δόξαν Θεοῦ και εὐκλειαν τῆς Ἐκκλησίας.

Τελικὸ ἀνακοινωθὲν τῆς Διεθνοῦς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας και τῆς Ρ/Καθολικῆς

Πάφος, Κύπρος, 22 Ὀκτωβρίου 2009

Ἡ ἐνδεκάτη Συνάντηση τῆς Διεθνοῦς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας και τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πραγματοποιήθηκε στὴν Πάφο τῆς Κύπρου, πόλη μὲ πλούσια ἱστορία, ἡ ὁποία ὑποδέχθηκε τρεῖς Ἀποστόλους, Παῦλο, Βαρνάβα και Μᾶρκο. Ἡ Συνάντηση ἔλαβε χώρα ἀπὸ 16 ἕως 23 Ὀκτωβρίου 2009, μὲ γενναϊὸδωρη και ἀδελφικὴ φιλοξενία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου.

Στὴν Συνάντηση συμμετεῖχαν εἴκοσι μέλη ἐκ μέρους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ἀρκετοὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ παραστοῦν. Μὲ ἐξαιρεση τὸ Πατριαρχεῖο Βουλγαρίας, ἐκπροσωπήθηκαν ὅλες οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες:

Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας, Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας, Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων, Πατριαρχεῖο Μόσχας, Πατριαρχεῖο Σεργίας, Πατριαρχεῖο

Ρουμανίας, Πατριαρχεῖο Γεωργίας, Ἐκκλησία Κύπρου, Ἐκκλησία Ἑλλάδος, Ἐκκλησία Πολωνίας, Ἐκκλησία Ἀλβανίας και Ἐκκλησία Τσεχίας και Σλοβακίας.

Τὶς ἐργασίες τῆς Ἐπιτροπῆς διηύθυναν οἱ δύο συμπρόεδροί της, Καρδινάλιος κ. Walter Kasper και Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης, συμπαραστατοῦμενοι ἀπὸ τοὺς δύο Γραμματεῖς: τὸν Μητροπολίτη Σασίμων κ. Γεννάδιο (Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο) και τὸν Monsignor Eleuterio F. Fortino (Ποντιφικὸν Συμβούλιον γιὰ τὴν Προώθηση τῆς Χριστιανικῆς Ἐνότητος).

Κατὰ τὴν ἐναρκτήρια συνεδρία τοῦ Σαββάτου, 17ης Ὀκτωβρίου, τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς καλωσόρισε μὲ ἐγκαρδιότητα ὁ Μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος, ὑπογραμμίσας τὴ σπουδαιότητα τῆς διεξαγωγῆς τῆς συνάντησης αὐτῆς στὴν ἀποστολικὴ αὐτὴ πόλη τῆς Πάφου, γνωστὴ γιὰ τὴν ἱστορία ὄχι μόνον αὐτῆς τῆς νήσου ἀλλὰ και τοῦ συνόλου τῆς Χριστιανοσύνης.

Τὸ Σάββατο, 17 Ὀκτωβρίου, τὰ μέλη τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἀντιπροσωπείας ἐτέλεσαν τὴ Θεία Εὐχαριστία στὸν Ρωμαιοκαθολικὸ Ναὸ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, στὴ Λευκωσία, προεξάρχοντας τοῦ Καρδινάλιου κ. Walter Kasper, παρόντων και τῶν Ὁρθοδόξων μελῶν. Στὴν ὁμιλία του ὁ Καρδινάλιος ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνη τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἀντιπροσωπείας πρὸς τὴν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου και ἰδιαίτερα στὸν Μητροπολίτη Πάφου κ. Γεώργιο γιὰ τὴ γενναϊὸδωρη φιλοξενία του και ὑπογράμμισε ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ταπεινώσεως και τῆς ἀγάπης πρέπει νὰ ἐπικρατεῖ στὸ ἔργο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου, τονίζοντας τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου: «καὶ ὃς ἂν θέλη ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος ἔσται πάντων δοῦλος» (Μκ 10, 44). Τὴν ἐπομένη, Κυ-

ριακή 18 Ὀκτωβρίου, τελέστηκε γιὰ τὰ μέλη τῆς Ὁρθοδόξου ἀντιπροσωπείας Ἀρχιερατικὸ Συλλεΐτουργο στὸν Ἱερὸ Ναὸ Παναγίας Φανερωμένης, στὴ Λευκωσία, προεξάρχοντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομου, παρόντων καὶ τῶν μελῶν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἀντιπροσωπείας.

Ὁ Μακαριώτατος στὴν ὁμιλία του μεταξὺ ἄλλων ἐτόνισεν: «Μαζὶ μὲ ὅλες τὶς ἄλλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ὑπογραμμίζουμε τὴ σταθερὴ ἐμμονή μας στοὺς καθιερωμένους βασικοὺς πόλους τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνείδησης τῆς πρώτης χιλιετίας τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι καὶ οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς πρώτης χιλιετίας ἀποτελοῦν ἐχέγγυο γιὰ τὴν αὐθεντικὴ θεολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ μυστηρίου τῆς ἐν Χριστῷ Θεῆς οἰκονομίας ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν αὐθεντικὴ βίωσή του ἀπὸ τοὺς πιστοὺς στὸ μυστήριό τῆς Ἐκκλησίας, στὸ ὁποῖο προεκτείνεται, ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ συνεχῆ καὶ ἐνεργὸς παρουσία τοῦ Χριστοῦ μέσα στὸν κόσμο, μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος».

Ἐν συνεχείᾳ, οἱ συμπρόεδροι, Καρδινάλιος κ. Walter Kasper καὶ Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης, συνοδευόμενοι ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτην Σασίμων κ. Γεννάδιον, Καρδινάλιον κ. Leonardo Sandri, Μητροπολίτην Κωνσταντίας-Ἀμμοχώστου κ. Βασίλειον καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον κ. Roland Minnerath, ἐπισκέφθηκαν τὸν Ἐξοχώτατον Πρόεδρον τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας κ. Δημήτρη Χριστόφια, στὸ Προεδρικό Μέγαρο. Ὁ κ. Πρόεδρος ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα ὅπως ὁ σημαντικὸς αὐτὸς διάλογος συνεχισθεῖ σὲ ἕναν κόσμο ποὺ παραμένει ἀκόμη διηρημένος, ὅπως συνεχίζει νὰ παραμένει διηρημένη καὶ ἡ

Κύπρος, καὶ εὐχήθηκε πρόοδο πρὸς ἀποκατάσταση τῆς κοινωνίας μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπισκέφθηκαν τὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο καὶ παρεκάθησαν στὸ ἐπίσημο γεῦμα τὸ ὁποῖον παρέθεσε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ.κ. Χρυσόστομος πρὸς τιμὴν τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς στὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν Μέγαρον. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας οἱ ἐκπρόσωποι ἐπισκέφθηκαν τὸ Μετόχιο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου, ὅπου τοὺς ὑποδέχθηκε μὲ θερμότητα ὁ Ἠγούμενός της, Μητροπολίτης Κύκκου καὶ Τυλληρίας κ. Νικηφόρος, καθὼς καὶ ὁ Μητροπολίτης Ταμασοῦ καὶ Ὁρεινῆς κ. Ἡσαΐας. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Μητροπολίτης Κωνσταντίας-Ἀμμοχώστου κ. Βασίλειος παρέθεσε ἐπίσημο δεῖπνο στὸ Μητροπολιτικὸ Μέγαρο, στὸ Παραλίμνι. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐβδομάδος τὰ μέλη εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισκεφθοῦν ἐπίσης τὴν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγ. Νεοφύτου καὶ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους τῆς Πάφου, ποὺ συνδέονται μὲ τὸν Ἀπόστολον Παῦλο.

Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέρα τῶν ἐργασιῶν, ὅπως εἶθισται, τὰ μέλη τῶν δύο πλευρῶν, Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων, συνεδρίασαν κεχωρισμένα ὥστε νὰ συντονίσουν τὸ ἔργο τοῦ Διαλόγου. Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ζητημάτων, ἡ Ὁρθόδοξη ἀντιπροσωπεία συζήτησε τὶς ἀρνητικὲς ἀντιδράσεις πρὸς τὸν Διάλογο ὁρισμένων Ὁρθοδόξων κύκλων καὶ ἔκρινε ὁμόφωνα ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀβάσιμες καὶ ἀπαράδεκτες. Ἐπίσης κατεδίκασε τὴν ἐκ μέρους τους διάδοση ψευδῶν καὶ παραπλανητικῶν πληροφοριῶν. Ὅλα τὰ Ὁρθόδοξα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπιβεβαίωσαν ἐκ νέου ὅτι ὁ Διάλογος συνεχίζεται μὲ ἀπόφαση ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ διεξάγεται μὲ πιστότητα στὴν Ἀλήθεια καὶ τὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ ἀντιπροσωπεῖα ἐθεώρησε τὸ προσχέδιο κειμένου ὡς καλὴ βάση γιὰ τὸ ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐπιβεβαίωσε τὴν ἐπιθυμίαν της νὰ συνεχίσῃ τὸ Διάλογο μὲ συνέπεια καὶ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη, ὑπακούοντας στὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

Ὅπως εἶχε ἀποφασισθεῖ στὴν ἀμέσως προηγούμενη συνάντησι τῆς Ὀλομελείας τῆς Ραβέννας, 2007, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐμελέτησε τὸ θέμα «Ὁ ρόλος τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν πρώτην Χιλιετίαν», ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προσχεδίου κειμένου πού συνέταξε ἡ Μικτὴ Συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία συνεδρίασε στὸν Ἅγιο Νικόλαο, Κρήτης, τὸ 2008.

Στὶς συζητήσεις τῆς Ὀλομελείας ἡ Ἐπιτροπὴ ἐξέτασε τὸ προσχέδιο κειμένου διεξοδικῶς προβαίνοντας σὲ διορθώσεις, ἀλλαγές καὶ συμπληρώσεις του. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισε τὴν ὀλοκλήρωσι τῶν ἐργασιῶν της ἐπὶ τοῦ προσχεδίου κειμένου τὸ ἐπόμενο ἔτος, μὲ τὴ σύγκλησι τῆς Ὀλομελείας τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς. Δεδομένου ὅτι δὲν ἔχει ὀλοκληρωθεῖ ἡ ἐπεξεργα-

σία τοῦ τελικοῦ κειμένου, ὁποιοδήποτε τυχόν κείμενον κυκλοφορήσει δὲν εἶναι ἔγκυρο.

Ἡ προσεχὴς Συνάντησι τῆς Ὀλομελείας θὰ λάβει χώρα στὴ Βιέννη, Αὐστρίας, ἀπὸ 20 ἕως 27 Σεπτεμβρίου 2010, καὶ θὰ φιλοξενηθεῖ ἀπὸ τὸν Καρδινάλιο κ. Christoph Schönborn.

Ἡ ἐνδεκάτη Ὀλομέλεια τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου περάτωσε τὶς ἐργασίες της μὲ τὴν τέλεσι Ὁρθοδόξου Ἐσπερινοῦ στὸν Καθεδρικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πάφου. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος δεξιώθηκε τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς στὸ Μητροπολιτικὸ Μέγαρο παρόντος καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου, ὁ ὁποῖος προσέφερε σὲ ὅλους ἀναμνηστικὰ δῶρα.

Ἡ Συνάντησι τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς χαρακτηρίσθη ἀπὸ πνεῦμα φιλίας, συνεργασίας καὶ πλήρους ἐμπιστοσύνης. Τὰ μέλη της ἐκτίμησαν ἰδιαίτερος τὴ γενναῖο-δωρη φιλοξενία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, καὶ παρέθεσαν τὴ συνέχισι τοῦ Διαλόγου στὶς προσευχὰς τῶν πιστῶν.

Στὴ σύνταξι τῶν «Θεολογικῶν Χρονικῶν» συνεργάσθησαν ὁ Νίκος Ἀσπρούλης, ὁ Χρυσόστομος Σταμούλης, ἡ Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη, ὁ Δημήτρης Ἀγγελῆς, ἡ Ἐλένη Κασσελοῦρη-Χατζηβασιλειάδου, ὁ π. Φίλιππος Ζυμάρης, ὁ Κώστας Ζορμπάς καὶ ὁ Βασίλειος Τζέροπος.